

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ

«ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ»

ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΣΙΜΩΤΗΤΟΣ
ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

www.delfini1922.gr

ΤΑ ΝΕΑ ΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ - ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΤΕΥΧΟΣ 29 - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

32^ο Συνέδριο ΠΑΝΔΟΙΚΟ

Πραγματοποιήθηκε το τριήμερο 21-23 Οκτωβρίου 2022 στην Καλαμπάκα το 32ο Συνέδριο του ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ (ΠΑΝΔΟΙΚΟ) σε συνδιοργάνωση με την ΚΕΔΕ, τον ΕΟΑΝ και το Δήμο Μετεώρων. Το θέμα του 32ου Συνεδρίου ήταν:

«Διαχείριση Αγροτικής Ρύπανσης και Υποδομές»

Στόχος αυτού του συνεδρίου ήταν, να αναδειχθεί το πολύ σοβαρό και αχαρτογράφητο πρόβλημα της αγροτικής ρύπανσης. Για το θέμα αυτό έγιναν εισηγήσεις από φορείς και από ειδικούς επιστήμονες που έχουν ως αντικείμενο τα αγροτικά ζητήματα και τα ζητήματα περιβάλλοντος.

Το θέμα του Συνεδρίου ήταν σημαντικό επειδή:

- Υπάρχει μεγάλη περιβαλλοντική και αισθητική ρύπανση του περιβάλλοντος.
- Συγκεκριμένα στα επιφανειακά και υπόγεια νερά, το έδαφος και τον αέρα.
- Επίδραση στην βιοποικιλότητα.
- Στην υγεία των πολιτών.
- Υπάρχει παντελής έλλειψη υποδομών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών.

Το επίπεδο του Συνεδρίου ήταν, κατά γενική ομολογία, υψηλό και οι εισηγήσεις πολύ ενδιαφέρουσες. Αυτό συνέβαλε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων που αποτυπώθηκαν στη σχετική απόφαση του Συνεδρίου.

Στο δεύτερο μέρος του 32ου Συνεδρίου του ΠΑΝΔΟΙΚΟ (εσωτερικό) και μετά τους απολογισμούς της προηγούμενης διοίκησης πραγματοποιήθηκαν αρχαιρεσίες για την εκλογή νέας Επταμελούς Γραμματείας και εκλέχτηκαν οι εξής:

Νίκος Ασλάνογλου (Βέροια), Κώστας Βολιώτης (Βόλος), Φίλων Γερόπουλος (Βόλος) Θανάσης Θεοδωρόπουλος (Πάτρα) Γιώργος Καλλιαμπέτσος (Αθήνα), Δημήτρης Μίχαλος (Ρόδος) και Μαίρη Χουλιέρη (Χαλκίδα).

Απόφαση των Συνέδρων

Οι σύνεδροι του 32ου Συνεδρίου του Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων (ΠΑΝΔΟΙΚΟ), που πραγματοποιήθηκε στην Καλαμπάκα 21-23 Οκτωβρίου 2022, με συνδιοργανωτές την

ΚΕΔΕ, τον ΕΟΑΝ και το Δήμο Μετεώρων, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις των προσκεκλημένων ομιλητών, από την κεντρική διοίκηση, την τοπική αυτοδιοίκηση, τους φορείς, τις οικολογικές οργανώσεις και τον επιστημονικό χώρο, διαπιστώνουν ότι:

Από τα αγροτικά πλαστικά οι παραγωγοί των περιεκτών φυτοπροστατευτικών προϊόντων εντάσσονται στο Πρόγραμμα Διευρυμένης Ευθύνης Παραγωγών συσκευασίας, οπότε πρόκειται για ρεύμα που η υποχρεωτικότητά του για οργάνωση και λειτουργία ΣΣΕΔ ρυθμίζεται από την ΚΥΑ 8197/90920/2013 (ΦΕΚ 1883/Β/01-08-2013) «Θέσπιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης με στόχο την εφαρμογή της Οδηγίας 2009/128/ΕΚ και την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος», άρθρο 29. Έχει κατατεθεί φάκελος οργάνωσης συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης (ΣΣΕΔ) και βρίσκεται σε στάδιο εξέτασης από τον ΕΟΑΝ. Κατά την αξιολόγηση του φακέλου του υποψήφιου φορέα ΣΣΕΔ διαπιστώθηκε ότι από το φορέα τίθεται ως απαραίτητη προϋπόθεση η υποχρεωτική συλλογή των συσκευασιών φυτοπροστασίας στα καταστήματα και ως εκ τούτου απαιτείται η σχετική έκδοση ΚΥΑ. Στο πλαίσιο αυτό θα ακολουθήσουν οι απαραίτητες ενέργειες από πλευράς Υπουργείου Περιβάλλοντος προς το συναρμόδιο ΥΠΑΑΤ.

Όσον αφορά τα φιλμ και πλαστικά θερμοκηπίου αναμένεται έκδοση ΚΥΑ που θα ρυθμίζει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Διευρυμένης Ευθύνης Παραγωγού.

Είναι σημαντική η συνεισφορά του ΕΟΑΝ για την οργάνωση και λειτουργία φορέων ΣΣΕΔ στα δύο παραπάνω ρεύματα. Σημειώνεται πως θα τηρηθεί η ιεραρχία διαχείρισης των αποβλήτων συμπεριλαμβανομένης και της ενεργειακής αξιοποίησης, αφού προηγηθεί η διαλογή στην πηγή, η επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση. Πρέπει να ληφθούν μέτρα και για την αντιμετώπιση της οργανικής ρύπανσης συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών υποπροϊόντων. Έγινε αναφορά στην αναποτελεσματικότητα των ελέγχων, και στην προώθηση της αρχής «Πληρώνω όσο πετάω» από τους Δήμους. Παράλληλα συζητήθηκε η εφαρμογή του συστήματος DRS (Deposit Return System) όπου το 2023 θα παρέχεται ανταποδοτικό τέλος κατά την επιστροφή της συσκευασίας.

Παρουσιάστηκαν κάποιες καλές πρακτικές, προς υιοθέτηση από τρίτους, στο πλαίσιο πιλοτικών προγραμμάτων αλλά και παραδείγματα κακής διαχείρισης.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, κεντρική διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση, συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης, ΕΟΑΝ, ΚΕΔΕ, δίκτυο ΦοΔΣΑ και μέλη και υπόχρεοι παραγωγοί, καθώς και Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, πρέπει να συνεργαστούν για επίτευξη των στόχων με την υποστήριξη της επιστημονικής κοινότητας.

Είναι αυτονόητο ότι ο ρόλος των αγροτών είναι καταλυτικός για την επίτευξη των στόχων και είναι αναγκαία η διαρκής ενημέρωση και επιμόρφωσή τους για την ανάδειξη της επικινδυνότητας της αγροτικής δραστηριότητας για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

Έγινε αναφορά στις πηγές σημειακής, και μη σημειακής ρύπανσης στον αγρό καθώς και στις απαιτήσεις ασφαλούς χρήσης για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος.

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ
ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ
«ΤΟΔΕΛΦΙΝΙ»
ΤΑ ΝΕΑ ΜΑΣ**
Περιοδική έκδοση του Συλλόγου

Συντακτική επιτροπή: Το Δ.Σ. του Συλλόγου
Ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν
κατ'ανάγκη τις θέσεις του Συλλόγου.
e-mail: delfini33@gmail.com
Ιστοσελίδα: www.delfini1922.gr

Κλιματική αλλαγή

Οι ακραίες καιρικές συνθήκες γίνονται ολοένα και συχνότερες, καθώς και εντονότερες με την πάροδο των χρόνων, με τον πλανήτη να εκπέμπει SOS λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Σε ανάλυση του Guardian, παρουσιάζονται οι επιπτώσεις του φαινομένου στον άνθρωπο και στο περιβάλλον, καθώς συμπολίτες μας σε όλο τον κόσμο χάνουν τη ζωή τους λόγω των ασυνήθιστα υψηλών θερμοκρασιών, των πλημμυρών, των πυρκαγιών και των ξηρασιών που προκάλεσε η κλιματική κρίση.

Η ανάλυση εκατοντάδων επιστημονικών μελετών – η πιο ολοκληρωμένη συλλογή μέχρι σήμερα – καταδεικνύει πώς οι τεράστιες εκπομπές άνθρακα «οδηγούν» το κλίμα σε μια καταστροφική πορεία.

Η ανθρωπογενής παγκόσμια υπερθέρμανση του πλανήτη αποτελεί μείζον παράγοντα, διαπίστωσε η ανάλυση.

Το πιο ανησυχητικό, είναι ότι όλα αυτά συμβαίνουν με αύξηση μόλις 1C στη μέση θερμοκρασία του πλανήτη. Ο ρόλος της παγκόσμιας θέρμανσης στην υπερφόρτιση ακραίων καιρικών φαινομένων συμβαίνει με «εκπληκτική ταχύτητα», λένε οι επιστήμονες.

«Ο κόσμος αλλάζει γρήγορα και ήδη μας βλέπτε», δήλωσε ο καθηγητής Maarten van Aalst, διευθυντής του Διεθνούς Κέντρου Κλιματικής Ερευνητικής Ημισελήνου του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού. Ο κόσμος αυτή τη στιγμή προχωρά σε άνοδο τουλάχιστον 2,5 C. «Με βάση όσα έχουμε βιώσει μέχρι τώρα, αυτό μεταφράζεται σε θάνατο και καταστροφή, πολύ περισσότερο από ό,τι έχουμε ήδη υποστεί», πρόσθεσε ο ίδιος.

Ο ιστότοπος πληροφοριών για το κλίμα Carbon Brief συνέταξε μια νέα βάση δεδομένων με μελέτες απόδοσης περισσότερων από 500 περιβαλλοντολογικών συμβάντων και μοιράστηκε τα αποτελέσματα με τον Guardian.

Τα βασικά ευρήματα της έρευνας:

12 από τα γεγονότα θεωρήθηκαν πρακτικά αδύνατα χωρίς την αποσταθεροποίηση του κλίματος από την ανθρωπότητα σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των έντονων κυμάτων καύσωνα στη Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη και την Ιαπωνία, τις υψηλές θερμοκρασίες στη Σιβηρία και τις καταγίσιμες θάλασσες στα ανοιχτά της Αυστραλίας.

Το 70% από τα 500 ακραία καιρικά φαινόμενα και τάσεις στη βάση δεδομένων βρέθηκε ότι έγιναν πιο πιθανά ή πιο σοβαρά από την ανθρωπογενή αλλαγή του κλίματος, συμπεριλαμβανομένων του 93% για τον καύσωνα, του 68% των ξηρασιών και του 56% των πλημμυρών ή της δυνατής βροχής. Μόνο το 9% των συμβάντων ήταν λιγότερο πιθανά, κυρίως κρουπαγήματα και χιονοθύελλες.

Ένας στους τρεις θανάτους που προκλήθηκαν από τη ζέστη του καλοκαιριού τις τελευταίες τρεις δεκαετίες ήταν το άμεσο αποτέλεσμα της παγκόσμιας θέρμανσης που προκαλείται από τον άνθρωπο.

Τεράστια οικονομικά έξοδα αποδίδονται επίσης τώρα στην ανθρώπινη επίδραση στο κλίμα, όπως ζημιές 67 δισεκατομμυρίων δολαρίων όταν ο τυφώνας Χάρβεϊ έπληξε το Τέξας και τη Λουιζιάνα το 2017, που αφορούσαν στο 75% των συνολικών ζημιών από την καταγίδα.

Η παγκόσμια θέρμανση μάς βλέπτει για πολύ περισσότερο από ό,τι συνήθως υποθέτουμε, με ίχνη της επιρροής της ήδη από τους καύσωνες και τις ξηρασίες που προκάλεσαν το διαβόητο «Dust Bowl» στις ΗΠΑ στα μέσα της δεκαετίας του 1930.

Καύσωνας σε πέντε ηπείρους ταυτόχρονα τον φετινό Ιούλιο.

Ο φετινός Ιούλιος κατέρριψε τα ρεκόρ ζέστης σε πολλές περιοχές τους πλανήτη, ενώ ήταν παγκοσμίως ο 2ος πιο θερμός Ιούλιος από το 1981,

καθώς και ο 7ος πιο θερμός για την Ευρώπη. Ήταν επίσης, ο δεύτερος πιο θερμός για τη Δυτική Ελλάδα από το 2010.

Η μέση θερμοκρασία του Ιουλίου στην Ευρώπη κυμάνθηκε 0,72°C πάνω από τα επίπεδα της περιόδου 1991-2020, μιας ήδη αρκετά θερμής περιόδου για τον πλανήτη, σύμφωνα με το Climatebook. Στη Δυτική Ευρώπη και τη Βορειοδυτική Ρωσία, καταγράφηκαν οι υψηλότερες θετικές αποκλίσεις θερμοκρασίας έως +4°C, με κύματα καύσωνα που ταλαιπώρησαν δεκάδες εκατομμύρια κατοίκους.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του φετινού Ιουλίου ήταν η ταυτόχρονη εκδήλωση καύσωνα σε 5 ηπείρους μεταξύ 14 και 28 Ιουλίου 2022.

Πολλές περιοχές του πλανήτη βίωσαν τις πιο θερμές περιόδους στην καρδιά του καλοκαιριού του Βορείου Ημισφαιρίου, αλλά και στην καρδιά του χειμώνα στη Λατινική Αμερική.

Πηγή: Μ. Κουτέλα <https://www.ieidiseis.gr/>

Ο μύθος του Ερυσίχθονα

Ο μυθικός Ερυσίχθονας ο Θεσσαλός, ήταν γιος του Τρίοπα και εγγονός του Θεού Ποσειδώνα. Ο Ερυσίχθονας ήταν εγωιστής, ασεβής, βλάσφημος, και υπερόπτης. Δεν είναι τυχαίο πως το όνομα του σημαίνει, αυτός που σχίζει, που προκαλεί πληγή στη γη, όπως θα διαπιστώσουμε στην συνέχεια του Μύθου.

Ο Ερυσίχθων, νέος, ωραίος, δυνατός, πλούσιος και επιτυχημένος, διατάζει τους δούλους του να κόψουν τα δέντρα του άλσους που είχαν αφιερώσει οι Πελασγοί στη Θεά Δήμητρα, για να χτίσει εκεί παλάτι.

Ο Ερυσίχθων βλασφημεί κόβοντας το ιερό δέντρο της Θεάς Δήμητρας, τη Λεύκα.

Οι Δρυάδες, κόρες της Θεάς, που κατοικούσαν στο δέντρο, βγαίνουν ματωμένες από τις φυλλωσιές και αλλόφρονες τρέχουν στη μητέρα τους.

Η Δήμητρα θυμώνει και βρίσκει την Πείνα. Της λέει να πάει να βρει τον Ερυσίχθονα και να του δώσει ένα φιλί στο στόμα. Η Πείνα πηγαίνει. Τον βρίσκει να κοιμάται. Του δίνει το φιλί και χάνεται.

Εκείνος ξυπνάει κι αισθάνεται λιγούρα. Πεινάει. Τρώει. Πεινάει κι άλλο. Ξανατρώει. Πεινάει. Πεινάει ακατάσχετα.

Αφού έφαγε ό,τι φαγώσιμο υπήρχε, αρχίζει να τρώει ό,τι βρίσκει μπροστά του.

Τρώει τα ζώα του, τρώει τη γυναίκα του, τρώει τα ξύλα του σπιτιού του. Τρώει τα πάντα. Μέχρι που πια, δεν υπάρχει τίποτα γύρω του και στη μέση της ερημιάς, αγριεμένος, τρώει τις σάρκες του.

Έρυσις σημαίνει πληγή και χθον σημαίνει γη, δηλαδή Ερυσίχθων μπορεί και να σημαίνει πληγή της γης. Αυτή η ρίζα του Ερυσίχθονα, το αδυσώπητο "Εγώ", που επισημάνθηκε επίμονα και με πολλές παραλλαγές από τους Αρχαίους Έλληνες (Προκρούστης, Ατρέας, Ορέστης, Οιδίπους), στις μέρες μας έχει θεριέψει και νομιμοποιηθεί.

Ατομισμός, υπερκαταναλωτισμός, ανταγωνισμός, παγκοσμιοποίηση της εξουσίας.

Αυτές είναι οι αξίες μας σήμερα, αυτές προβάλλονται και επιβάλλονται από τα Marketing, τα Advertising, τα Μ.Μ.Ε, την κάθε υπερδύναμη.

Σε αυτές σκοτωνόμαστε να ανταποκριθούμε και σαν τον Ερυσίχθονα τρώμε τις σάρκες μας και βλαστημάμε τη ζωή μας.

Ακούω το αχολογητό των δασών που φέρνει με ελαφριά σκόνη τον θρήνο του κονιορτοποιημένου ρητού: Το κατά φύσιν ζην εστί κατ' αρετήν.

Πρέπει να ξεφύγουμε από τη μιζέρια και τον παραλογισμό της εποχής μας.

Ομάδα «Μουσείο Προσφυγικής Μνήμης 1922» στο Facebook

Η ιστοσελίδα μας: www.delfini1922.gr

Για επισκέψεις στο Μουσείο απευθυνθείτε στα τηλέφωνα:

6974 640 419, 6932 021 168

Η Μικρασιατική καταστροφή στη λογοτεχνία της Αιολικής σχολής

Στη μακρόχρονη, δύσβατη πορεία του λαού μας μέσα στους αιώνες υπάρχουν χρονικές περιόδους, χρονολογίες, πρόσωπα, απλοί αριθμοί ή λέξεις, που συνδέονται άμεσα με γεγονότα τόσο σημαντικά, ώστε να διαμορφώσουν τις τύχες του Γένους μας, να αλλάξουν ακόμα και τον ρου της Ιστορίας μας.

Μιλτιάδης, Θεμιστοκλής, Λεωνίδα: Είναι ο Μαραθώνας, η Σαλαμίνα, οι Θερμοπύλες!

Ο «χρυσός αιώνας» και το σύμβολο του ο Παρθενώνας καθρεφτίζουν τον Περικλή, όπως η Αγία Σοφία και η Στάση του Νίκα τον Ιουστινιανό.

Μια «αποφράδα» ημέρα στην καρδιά της άνοιξης παραπέμπει στην τραγική φράση: «Η Πόλις εάλω»! Ήταν Τρίτη κι ήταν Μάης.

Το 21, ένας απλός αριθμός κι ο Μάρτης φέρνουν στη μνήμη μας τις μορφές εκείνων, που με την αποκοτιά της απελπισίας, κόντρα στη λογική, κόντρα στους αριθμούς, έβαλαν με τις σφεντόνες τους στόχο τον Γολιάθ της Οθωμανικής αυτοκρατορίας αφήνοντας άναυδους τόσο την κοινή γνώμη της Ευρώπης, όσο – κυρίως – την Ιερά σύμμαχία και τον ηνίοχο της διπλωματίας της (όρα Μέττερνιχ).

Όσο για την πρόσφατη σχετικά ιστορία μας, ένα μικρό δισύλλαβο ΟΧΙ κουβαλάει μέσα του το έπος της Αλβανίας, που έστω κι αν, ένας-ένας φεύγουν απ τη ζωή αυτοί που το έζησαν, το έπος αυτό θα παραμείνει αθάνατο μες απ τους στίχους του Νικηφόρου Βρεττάκου και κυρίως του Οδυσσέα Ελύτη.

Αλήθεια τι ρόλο παίζουν οι λογοτέχνες και οι ιστορικοί την ώρα, που ένα έθνος ολόκληρο γράφει ιστορία; Άραγε τι θα 'ταν για μας ο Πελοποννησιακός πόλεμος, χωρίς τον Θουκυδίδη; Αυτό το ερώτημα κυριαρχεί κάποιες φορές στη σκέψη μου και στάθηκε η αφορμή για το παρακάτω αφιέρωμα στο 1922.

Φθινόπωρο... ένας μαύρος Σεπτέμβρης, πριν 100 χρόνια... μέσα από κείμενα και στίχους λογοτεχνών, που έρχονται απ το Αιγαίο και τις χαμένες πατρίδες. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν σχέση με τη Λέσβο, το νησί μου.

*«Μα τι γυρεύουν οι ψυχές μας ταξιδεύοντας
πάνω σε σαπισμένα θαλάσσια ξύλα
από λιμάνι σε λιμάνι;»... Σεφέρης*

1922. Η Μικρασιατική καταστροφή είναι γεγονός. Ο ξεριζωμός των Ελλήνων, που με τραγικό τρόπο χάνουν τις προαιώνιες προγονικές εστίες, έχει καταγραφεί σαν η πιο μαύρη σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας.

Ανθρώπινα ράκη εξωθούνται σε μια νέα Οδύσσεια με αντίστροφη όμορφη φορά, γιατί η Ιθάκη ολοένα και ξεμακραίνει πίσω τους και γιατί ξέρουν πια πως δεν θα υπάρξει γι αυτούς «νόστιμον ήμαρ».

Σαν τους αρχαίους Αργοναύτες σ ένα ταξίδι ανάμεσα από συμπληγάδες, έχοντας όμως αφήσει για πάντα πίσω τους το χρυσόμαλλο δέρα, όπως και τ' άψυχα ακρωτηριασμένα κορμιά των αγαπημένων τους και με θολό βλέμμα απόγνωσης κι απελπισίας, φαντάζονται το μέλλον τους αβέβαιο και ζοφερό. Δεν υπάρχει Ιάσωνας γι' αυτούς. Αυτή τη φορά νίκησε ο Αιήτης. Ο δράκος του φάνηκε πιο δυνατός.

*«Περάσαμε πολλά νησιά, τη θά-
λασσα,
που φέρνει την άλλη θάλασσα,
γλάρους και φώκιες.
Δυστυχισμένες γυναίκες κλαίγαμε
ολοιυγμούς
για τα χαμένα τους παιδιά
κι άλλες αγριεμένες γυρεύανε τον
Μεγαλέξανδρο
και δόξες βυθισμένες στα βάθη της
Ασίας»... Σεφέρης*

Χάθηκε γι αυτούς η Εδέμ...

*«Αν υπάρχει αυτό, που λένε Παράδεισος, το χωριό μας, ο Κιρκιντζές,
ήταν ένα δείγμα του. Κοντά στο Θεό ζούσαμε, ανάμεσα σε κατάφυτα
βουνά και ξαγναντεύαμε ολόκληρο τον καρπερό κάμπο της Έφεσος,
που ήταν δικός μας ίσαμε τη θάλασσα... Γάργαρα και πηδηχτά ρυά-
κια κελάρυζαν χειμώνα – καλοκαίρι κι όταν μέστωνε το σιτάρι και το
κριθάρι, τα χωράφια μας μοιάζανε σαν χρυσαφένιες θάλασσες»...
Αυτά από την πένα της Διδώς Σωτηρίου.*

Προσωπικά εγώ είχα την τύχη – αν μπορεί να το πεις τύχη αυτό – να ακούω αφηγήσεις από την ίδια μου τη μητέρα κι από άλλα φιλικά και συγγενικά πρόσωπα, που έζησαν αυτή τη συμφορά, που στιγματίσει τη ζωή τους.

Γεννήθηκα κι έζησα στη Μυτιλήνη. Η πόλη μας βλέπει κατά την Ανατολή. Τα παράθυρα μας κατάντικρυ στον πρωινό της ήλιο, κατάντικρυ στα μαβιά βουνά της, τα Κιμντένια, βουνά του Βενέζη και του Κόντογλου, που φέρνουν συνειρμούς και θύμησες, νοσταλγία και θλίψη, απέραντη θλίψη... Λίγο ν αφήσεις το βλέμμα να πλανηθεί στις απαλές τους κορυφογραμμές βουρκώνουν μάτια και ψυχή. Αρκεί λίγο να ξεχαστείς και ν αφήσεις ν πλανηθεί το βλέμμα σου. Για μας, τα παιδιά και τα εγγόνια των προσφύγων, η ζωή κλώστηκε μες' το υφάδι των θρύλων απ αυτά τα βουνά, με την κόκκινη κλωστή απ τα παραμύθια της γιαγιάς, μέσα στα βιβλία μιας ολάκερης γενιάς λογοτεχνών: Των Μυριβήλη, Βενέζη, Φώτη Κόντογλου, Στρατή Δούκα, Διδώς Σωτηρίου, για να θυμηθούμε λίγους απ τους πολλούς... Μέσα απ τις σελίδες τους γνωρίσαμε τον κόσμο γύρω μας, μεστόσαμε εκεί στη Μυτιλήνη, το νησί μας, με τη ματιά καρφωμένη απέναντι. Με το νου και την ψυχή στα “Ματωμένα χώματα”, ένα βιβλίο με ψυχή ανθρώπινη “ενάντια στον καιρό, τη λησμονιά και το νέμα”. Με τις ρίζες μας βαθιά στο χώμα, πού 'φερε ο Παππούς απ την “Αιολική γη” στη μεγάλη έξοδο.

*«Τα συμβάντα ήρθαν έτσι βίαια (γράφει ο Βενέζης), που ανατάραζαν
απ τη ρίζα τη γέριχη δρυ του σπιτιού. Με δυσκολία κοιτάζει ν κρα-
τήσει τον εαυτό του, για ν μην πέσει αυτή την κρίσιμη ώρα» και συ-
νεχίζει: «Τ' άστρα όλα έχουν βγει. Ταξιδεύουν στο Αιγαίο τα παιδικά
όνειρα μας. Το κόμα χτυπά τη μάσκα του καϊκιού μας και τα κοιμίζει.
Κοιμηθείτε όνειρα μας. Στη ξένη χώρα, που πάμε πρόσφυγες, τι άρα-
γες μας περιμένει; Τι μέρες είναι ν ανατείλουν; Η Γιαγιά κουράστηκε.
Θέλει ν γείρει το κεφάλι της στα στήθια του Παππού, πού 'χει καρ-
φωμένα τα μάτια του μπας και ξεχωρίσει τίποτα απ τα Κιμντένια. Μα
πια δεν φαίνεται τίποτα. Η νύχτα ρούφηξε μέσα της σχήματα και όγ-
κους. Η Γιαγιά γέρνει το κεφάλι της ν το ακουμπήσει στα στήθια,
που την προστατέψανε όλες τις μέρες της ζωής της. Κάτι την εμποδίζει
όμως και δεν μπορεί ν βρει το κεφάλι ησυχία. Σαν ένας βώλος ν
'ναι κάτω απ το πουκάμισο του γέροντα. – “τι είναι αυτό εδώ;” ρωτά
σχεδόν αδιάφορα. Ο Παππούς φέρνει το χέρι του, το χώνει κάτω απ
το ρούχο, βρίσκει το μικρό ξένο σώμα, που ακουμπά στο κορμί του
και, που ακούει τους χτύπους της καρδιάς του. – “Τι είναι; Δεν είναι
τίποτα” λέει δειλά σαν παιδί, που έφταιξε. – “Λίγο χώμα είναι”... Ναι
λίγο χώμα απ τη γη τους, για ν φυτέψουν ένα βασιλικό, της λέει, στον
ξένο τόπο, που πάνε, για ν θυμούνται... Αργά τα δάχτυλα του γέροντα
ανοίγουν το μαντήλι, όπου είναι φυλαγμένο το χώμα. Ψάχνουν εκεί
μέσα, ψάχνουν και τα δάχτυλα της Γιαγιάς, σαν ν το χαϊδεύουν. Τα
μάτια τους δακρυσμένα μένουν εκεί»... Λίγο χώμα...*

*«Μια γλάστρα κουβαλάω στην περιπλάνηση μου ανάμεσα σε λιό-
δεντρα και γέρικα πλατάνια. Μια γλάστρα σηκώνω, που τη ράντισε
με δάκρυ η πληγωμένη Μάνα μου κι εγώ ποτιστικό νεράκι της νοσταλ-
γίας...» Λίγο χώμα, μια γλάστρα, οι εφέστιοι Θεοί...*

«Είναι μερικές ξάγρυπνες νύχτες, που θροίξει το αίμα στις φλέβες μου
ψίθυρος από εωθινό αγιάζι, ψηλά στα κυπαρίσσια της Ανατολής.

Βυθίζομαι τότε στο κόκκινο λαμπάκι,

που φωτίζει δειλά το πολύτιμο μικρό εικονοστάσι.

Το φυλάει σαν τα μάτια μου, μ' όλες τις σπάνιες εικόνες,
το τίμιο ξύλο, τα ξερά βέργια, το δεντρολίβανο.

Το πέρασε ανάμεσα από φλόγες και λεπίδια
η συντριμμένη προσφυγοπούλα μάνα μου.

Το βαθύ βυσσινί ξύλο, που μοσχοβολάει, το σκάλισε καλόγερος τεχνίτης
σε ψαροκάλυβο, δυο οργιές από την Τρίγλεια...

...Το σήκωσε στα χέρια του και το ευλόγησε ο καλός Ποιμήν, ο Δεσπότης
χρόνια πριν να σηκώσει το σταυρό του μαρτυρίου, πριν αστράψουν
τα μαχαίρια και του κρεουργήσουν το σώμα.

Αυτό το εικονοστάσι μου γλυκαίνει τον πόνο της μισάνοιχτης πληγής.

Είναι ο μικρός μοσχολιβανισμένος χώρος της περισυλλογής,
της προσευχής.

Ειν' η εκκλησία μου, ειν' η πατρίδα μου» ...

Το εικονοστάσι ανήκει στον ποιητή – ηθοποιό Γιώργο Μετσόλη.
Πατρίδα του η Ιονία!

«Μοιρολόγο την κουρασμένη πατρίδα μου, το Αίβαλί της Μικρασίας
και μαζί τη ζεστή φωλιά μου, το υποστατικό, όπου ζούσα αποτραβηγ-
μένος. Ήταν ένα βραχόβουνο, μια χερσόνησο, που μ' αφήσανε κληρο-
νομιά οι μπαρμπάδες μου. Ζήσανε ήσυχια και φυσικά έχοντας τα
χωράφια τους, τα πρόβατα τους, το ένα τους και το άλλο τους. Δεν
είναι τώρα καλή στιγμή, για να πω τι ήτανε αυτό το νησί, τι λογής ζωή
περνούσανε οι άνθρωποι του, τι ομορφιές πέρ' από κάθε φαντασία το
στολιζανε, τι άνθρωποι της στεριάς και της θάλασσας το κατοικούσανε.
Τις παράξενες ιστορίες τους, τις φουρτούνες, τις ανεμοζάλες, που το
δέρνανε, την αθόλωτη ευτυχία, πού 'βγανε απ' όλα του... Τώρα στο
μοιρολόγι που γράφω, κλαίω για το χαμό του μα το πόσο πονώ κατα-
λαβαίνω, πως δε θα μπορέσω να το πω με λόγια ποτές μου. Τι να ση-
μειώσω στο χαρτί, χωρίς να κυλήσει ένα ζεματιστό δάκρυ και να
λιώσει τα ψηφιά»...

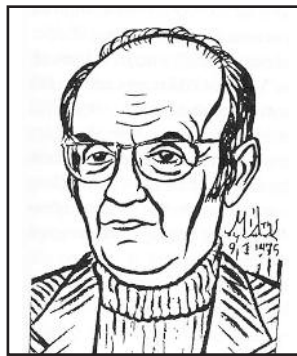
Αυτό το δάκρυ κυλά απ' τα μάτια του
Φώτη Κόντογλου! “Αγαπημένη μου
γωνιά”, συνεχίζει, «αγιασμένο βουνό,
πως ξεμάκρυνες από εμένα κι έσβησες,
που μήτε το μάτι μου πια να σε ξεδια-
λύνει. Όσο ήτανε χειμώνας διασκέδαζα
την πίκρα μου για το χαμό σου. Μα
τόρα, που πρασίνισαν τα βουνά και τα
πουλιά τραγουδάν το Μάη, ε, ε τώρα
άνοιξε μέσα μου μια καυτερή πληγή,
που με βασανίζει χωρίς έλεος. Συλλο-
γιέμαι την άνοιξη στα δικά μας βραχο-
βούνια και τρέχουνε τα μάτια μου. Τα
πάντα λησμονούν, μόνο η καρδιά του

ανθρώπου θυμάται και ματώνει!».

Το παράπονο αυτό του Κόντογλου έρχεται απ' το νησί, που τους δέ-
χτηκε, τη Λέσβο, όπως κι οι παρακάτω στίχοι του Δημήτρη Καμί-
τσου, καθώς αγναντεύει απ' τα ακρογιάλια της Πέτρας κι απ' το
Μόλυβο τα αντικρινά βουνά:

«Απόψε πάλι ένας καημός το νου μου παίρνει
πρίμα στ αντικρινά βουνά σαν το πουλί διαβαίνει
Διαβάτης είναι νοσταλγός και στο χωριό μου μπαίνει
Απόψε, έτσι γλυκό που 'ναι το ηλιοβασίλεμα
θέλω να κλάψω μες απ' την καρδιά μου
Έτσι γαλήνια, σιωπηλά, πού 'ναι τα γύρω μου
σα σ' όνειρο προβέλλουνε μπροστά μου
το σπίτι μας, οι χωριανές στις πόρτες μας
να στρίφτουνε ανέμελες τ' αδράχτι,
οι χωριανοί πέρ' απ' τον κάμπο να 'ρχονται,
το κλήμα μας ριγμένο πας το φράχτη.
Απόψε έτσι γλυκό που 'ναι το ηλιοβασίλεμα

με πήρε ένα παράπονο εδώ πέρα
κάποιου χωριού τα απόβραδα θυμήθηκα
έτσι γαλήνια, που τελειώνει η μέρα...»

Κι ο Ασημάκης Πανσέληνος:

«Εκεί στην αγκαλιά του Αιγαίου, που
τους δέχτηκε, προσπαθούν μάταια να
παραδεχτούν το απαράδεχτο, προσπα-
θούν να μαζέψουν τα κομμάτια μιας
ζωής, που έσπασε στα δύο και να συ-
νεχίσουν μέσα σε σχολειά, μέσα σε πα-
ράγκες σκεπασμένες με πισσόχαρτα
και τενεκέδες, πες με καμιά λιθογρα-
φία του Πλαστήρα στον τοίχο, πες με
κανένα γεράνι πίσω απ' το θολό τζάμι
μα πιο πολύ με την ίδια την ψυχή τους,

την ψυχή του ανθρώπου, που καταπίνει την πίκρα κι αποζητά τη χαρά.
Αν δεν ξεχνούσε ο άνθρωπος, δεν θα υπήρχε!»

Πώς να ξεχάσεις όμως εκείνον το φοβερό Αύγουστο;

Ο Μυριβήλης πολέμησε κι έζησε την
υποχώρηση:

«Ήθελα να τρέξω, να φύγω, να χαθώ,
να γλιτώσω απ' το φοβερό θέαμα μα το
κορμί μου ήτανε μολυβένιο. Έλεγα ας
μπορούσα να φωνάξω, να βγάλω σαν
ξεσυρτό, άγριο ήχο από μέσα μου την
τρομάρα, που γιόμιζε τα μέλη μου. Δο-
κίμαζα να φωνάξω και δεν είχα φωνή,
για είχα και δεν την άκουγα. Μονάχα
απόμεινα καρφωμένος εκεί να βλέπω
αλαλιασμένους από την άγρια φρίκη.
Όμως ξέρω από τώρα πως θα κάνω
ότι και όλοι οι άλλοι. Όσο κι αν τρέ-
μουν τα κορμιά, ένα είναι βέβαιο: πως θα τα βγάλουμε μέσα στη φωτιά
και στο σίδηρο. Είναι και κάτι άλλο ακόμα, που το λέμε φιλότιμο: στο
βάθος πρόκειται για έναν εγωισμό, που κινιέται ενάντια στο εγώ! Μα
είναι φοβερά δυνατό. Μπορεί κανείς να κάνει τέρατα και σημεία, μόνο
και μόνο, για να μη φανεί κατώτερος απ' το διπλανό του!»

Σε τι βαθμό όμως μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο η γενναιότητα
ή το φιλότιμο του Έλληνα στρατιώτη, όταν μένουν αναπάντητα ερω-
τήματα σχετικά π.χ. με τις εκλογές του 1920, τον Εθνικό διχασμό ή
κυρίως τα διπλωματικά παιχνίδια των συμμάχων;» Καταφεύγουμε
πάλι στην πένα της Διδώς Σωτηρίου:

«Τι τα θες, τι τα γυρεύεις; Απ' όταν η Αντάντ βόλεψε τις δουλειές της
στην Ανατολή κι αποφάσισε να σταματήσει το διαμελισμό της Οθωμα-
νικής αυτοκρατορίας, η δική μας Μικρασιατική υπόθεση μοιάζει με
πεθαμένο παιδί μες την κοιλιά της μάνας του. Αυτοί, που μας στείλανε
στη Μικρασία, αυτοί τώρα μας λένε ουστ κι οπέκ! Το ξένο κεφάλαιο
κοιτάζει τα συμφέροντα του. Οι εκπρόσωποί του κάθονται στα γραφεία
τους στις Λόντρες και τα Παρίσια κι όπου αλλού κι όταν τους συμφέρει
θυμούνται την αυτοδιάθεση των λαών, τις ελευθερίες και την ανεξαρ-
τησία τους κι όταν δεν τους συμφέρει, πατούν μια κόκκινη μολυβιά και
διαγράφουνε χώρες και λαούς. Το δυστύχημα είναι πως τώρα δα, το
κόκκινο μολύβι τους βρίσκειται πάνω απ' τα κεφάλια μας. Είμαστε το
στυμμένο λεμόνι! Ο Κεμάλ έχει τώρα το ζουμί».

Η συντριβή δεν αργεί να έρθει. Ο Λέσβιος λογοτέχνης Κώστας Μά-
κιστος μας δίνει χαρακτηριστικές στιγμές απ' την υποχώρηση:

«Σαν ετελειώσεν ο ανήφορος, τελείωσε και η νύχτα. Γιαλόφεζεν ο
ουρανός με μια χλωμάδα, που σα να την πήρε απ' τα χλωμά κοπάδια
των ανθρώπων, που ίσκιου και φαντάσματα σέρνονταν στο σκονισμένο
δρόμο σαν κουρασμένα σερπετά. Κόκκινες φλόγες και σταχτόμαυρος
καπνός ανέβαιναν από μια χαράδρα. Τσιριχτές κραυγές έβγαιναν κά-
ποτε μεσ' απ' το φλογισμένο χωριό. Ένα κομμάτι τ' ουρανού από πάνω,
απ' την ανταύγεια, ήταν σα μια μεγάλη πληγή, πού 'σταζεν αίμα. Ωσπου
απ' την κορφή του βουνού φάνηκεν ο ήλιος κατακόκκινος σαν ένα κε-
φάλι κατακρεουργημένο και βουτηγμένο στο αίμα».

Αυτή η κόκκινη ανταύγεια στο βραδυνό Αυγουστιάτικο ουρανό λένε πως έφτασε ως τις απέναντι ακτές και πως ακόμα και οι τοίχοι των κελιών του Αγίου όρους πήρανε κάποιο φέγγος απ τη λάμψη των πυρπολημένων πόλεων!

Κι εμείς στη Μυτιλήνη – πολύ αργότερα – μικρά παιδιά βλέπαμε συχνά ένα σύννεφο στα μάτια της γιαγιάς, σαν άρχιζε, σαν παραμύθι, τις ιστορίες γι αυτή τη χαμένη Γη της Επαγγελίας, γι αυτόν το χαμένο Παράδεισο. Ωστόσο, όσο μιλούσε, τόσο ξεχνιόταν και το βλέμμα ξαστέρωνε, τόσο το πρόσωπο της έπαιρνε ένα παράξενο φως. Ήταν, που ξαναζούσε τ' όνειρο:

*Μπροστά στα μάτια περνούσαν ελαιώνες κι αμπέλια
μακριά ως τη θάλασσα. Κόκκινες ψαρόβαρκες πιο μακριά
ως τη θύμηση. Κι είναι στη σκοτεινιά και την ερήμωση,
όπου ριζώνει κι ευωδιάζει η θύμηση...*

Καθώς λέει ο ποιητής.

*«Θυμάσαι, έχεις μεγαλώσει με πετεινούς, χρυσόμυγες, γεράνια.
Σε μια μικρή αυλή, που την κουνούσε η θάλασσα πέρα – δώθε.
Θυμάσαι μian αυλή, που μεγάλωνε, χωρούσε λόφους, κάμπους,
ποτάμια, κερασιές, καμπαναριά.*

*Βρακουλάδες, που έριχναν φωτιά του Τούρκου
Τον καιρό, που η μητέρα σου ήταν σα μια Παναγιά μικρή.
Θυμάσαι μέρα – νύχτα πιο γλυκιά η φωνή σου
σαν αχτίδα μες τα νέα λεμόνια έλαμπε*

*Κι η καρδιά σου η αθώα
μεσ του γλαυκού βυθού τον ουρανό σαν άστρο.
Θυμάσαι το μαρμαρένιο σπίτι, που 'χε ψηλά τη στέγη
του κατακλυσμού το πρώτο περιστέρι.*

Γύρω – γύρω περβόλια με νερά.

*Της υπομονής το χάλκινο άγαλμα στην είσοδο
τη σοδειά της φυλής θησαυρισμένη, όπως το λάδι
σ' ένα πυθάρι πατρογονικό, γαλήνιο... Θυμάσαι...*

Τώρα κρατήσου απ τα σκοινιά της θύελλας...!»

Η θύελλα, η επιστροφή στο σήμερα, το τώρα, την οδυνηρή πραγματικότητα.

Αυτό εκφραζόταν αρχικά με μια παρατεταμένη σιωπή, που θα μπορούσες να την πεις και απουσία. Κι όμως αυτή η σιωπή πρόδιδε την τρικυμία της ψυχής. Ένα βλέμμα, που χανόταν στο κενό, το γέλιο ένας μορφασμός, μια γκριμάτσα στ αυλακωμένα πρόσωπα και κάποτε ένα δάκρυ, μόνο ένα... Κι όταν εμείς τα παιδιά, έτσι ανυποψίαστα, ρωτούσαμε για πρόσωπα συγγενικά, αγαπημένα τους, που ανέφεραν συχνά στις διηγήσεις τους, η στερεότυπη απάντηση ήταν δυο λέξεις μόνο: “Εμειναν μέσα” και σώπαιναν ξαφνικά. Στο μέτωπο ξανά το σύννεφο. Κι εμείς δεν επιμέναμε άλλο. Σωπαίναμε μαζί τους σε μια βουβή κατανόηση.

Πολύ αργότερα συνειδητοποιήσαμε πως, πέρα από κάθε αμφιβολία, η φράση “Εμεινε μέσα” ήταν συνώνυμη της λέξης αγνοούμενος με ό,τι αυτό συνεπάγεται και σε ό,τι πιο φρικιαστικό μπορεί να οδηγήσει η φαντασία.

«Όλα τα σκέπασαν οι τάφοι

Όλα τα 'συρε στην πυρωμένη στάχτη ο θάνατος

Η μνήμη μόνο δεν κλείνεται σε τάφο...»

Η τραγωδία του ξεριζωμού με κορύφωση την καταστροφή της Σμύρνης πλάκα βαριά στην καρδιά του κάθε Έλληνα, αδιάφορο αν κατοικούσε από πριν στη Μητροπολιτική Ελλάδα ή αν έφτασε εξόριστος κι εξουθενωμένος απ τη Μικρασία.

Ο Λέσβιος λογοτέχνης Νίκος Αθανασιάδης θυμάται:

«Ήρθε το 1922, ο Αύγουστος εκείνος. Ένας Αύγουστος σιδερένιος, που καρφώθηκε με καρφιά από χαλκό, με βροντερά σφυροκοπήματα στο σώμα του Γένους, όπως το 1453 και δεν γίνεται να ξεκαρφωθεί με τίποτα. Τίποτα δεν έμεινε στην Ανατολή, που να μην έγινε στάχτη. Αίμα πολύ κόκκινισε τα ποτάμια. Τα βουνά της, τα Κοκκινένια στέναζαν βαθιά. Μπουλούκια άνθρωποι τρελοί από

φρίκη πέφτανε σαν να αδειάζανε θεόρατες ανθρωποστέρνες στα κοντινά νησιά του Αιγαίου, τη Λέσβο.

Είχε γιομίσει η παραλία της Μυτιλήνης άμετρο πλήθος, που ολοένα ξεμπαρکاریζε κι ολοένα καράβια μεγάλα και μικρά και τρεχαντήρια και σκούνες και ψαροκάικα και μαούνες και βάρκες κι ό,τι μπορούσε να πλέμει και να κρατήσει άνθρωπο, ακοστούριζαν στις παραλίες του νησιού, στα μουράγια του λιμανιού κι αδειάζανε μυρμηγκικές ανθρωπομάνι και δεν ήταν να το δει αυτό ανθρώπου μάτι και να μη φέρει στο νου σκηνές από την κόλαση. Σκηνές άπιαστες σε φρικαλεότητα, σε οδύνη, σε σπαραγμό.

Σεργιανούσαμε στ ακροθαλάσσι. Κι είμασταν βουβοί. Και κοιτάζαμε...»

Όχι μόνο τα νησιά του Αιγαίου μα κι η Ηπειρωτική Ελλάδα δέχτηκε αυτό το ανθρώπινο κοπάδι της προσφυγιάς. Η απελπισμένη περιπλάνηση πήρε καιρό, ωστόσο βρουν μια γωνιά να τους δεχτεί. Ένα καταφύγιο, ένα απάγκιο.

Απόγνωση κι ανοιχτή πληγή το χτες. Αβεβαιότητα, αγωνία για το αύριο.

«Διωγμένοι απ' τα σπίτια μας είμαστε. Καμένοι, σφαγμένοι, κατατρεγμένοι. Μεσ' το κουρέλι είμαστε, ολόγυμνοι, τυλιγμένοι με στρατιωτική κουβέρτα γεμάτη γράσα και ψείρες. Είμαστε όμως Έλληνες... γι αυτό είχαμε καταντήσει έτσι. Κι όμως άμα μας βλέπανε, μας φωνάζανε: “Τουρκόσποροι!”, γιατί τόσο μίσος; Σε τι φταιζαμε; Ποιον είχαμε πειράξει εμείς; Θα πεθάνω κι ακόμα δεν θα μπορέσω να καταλάβω» Τραγικό το παράπονο της ανώνυμης αυτής γυναίκας.

«Στα παραπήγματα ακόμα ανασκαλίζουν τη στάχτη στο χάλκινο μαγκάλι, συνδουλίζουν τα χωνεμένα όνειρα με τη μασιά της νοσταλγίας. Χώνεψε και το σκληρό λιοκούτσουρο στο τζάκι. Στάχτη κι η ελπίδα της επιστροφής...»

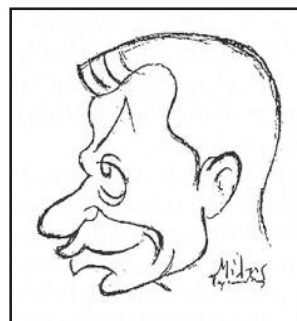
Μάταιη η προσμονή για μian Ανάσταση...

*Χριστός Ανέστη ας διαλαλούν γύρω μας οι καμπάνες
για την αγάπη του Χριστού μόνοι τους ας μιλούνε.*

*Είμαστ εμείς η προσφυγιά, είμαστ οι πικρομάνες
δίχως χαρές, δίχως Λαμπρές με τον τρανό καημό μας
πως μάταια θα προσμένουμε το Πάσχα το δικό μας!*

Στάχτη η ελπίδα επιστροφής. Έτσι μέρα τη μέρα συνειδητοποιούν πια, πως για να συνεχίσουν τη ζωή τους, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη να πνίγουν τον πόνο τους, ν αποδιώχνουν τις αναμνήσεις τους και παρά το αβάσταχτο βάρος της προσφυγιάς στους ώμους και την καρδιά, επιβάλλεται να συμφιλιωθούν με την ωμή πραγματικότητα, να οπλιστούν με δύναμη, για να σταθούν και πάλι όρθιοι, ν αγωνιστούν γι αυτούς τους ίδιους και τα παιδιά τους. Αδήριτη ανάγκη, για να φανεί κάποιο φως στη ζωή τους, για ένα καλύτερο αύριο.

Είναι χαρακτηριστική η παρακάτω σκηνή απ τον καταυλισμό των προσφύγων στην Ανάβυσσο, που έξοχα μας δίνει στη “Γαλήνη” ο Ηλίας Βενέζης.

«Στην κατασκήνωση των προσφύγων έγινε μια μικρή κίνηση. Ο ένας έδειχνε στον άλλον κατά το μέρος της μικρής χαράδρας ανάμεσα σε δυο λόφους.

–Κοιτάζτε έρχονται άνθρωποι! Ήταν δεκαπέντε ως είκοσι βλάχοι με τις κάπες τους, με τις γκλίτσες στα χέρια. Πλησίαζαν σιωπηλοί, φιγούρες ερχόμενες από παμπάλαιους χρόνους. Το αργό περπάτημα τους σκόρπισε με

μιας έναν απροσδιόριστο φόβο στο κοπάδι των Φωκιανών. Όλοι μαζεύτηκαν ασυναίσθητα στο κέντρο της κατασκήνωσης, σα να 'θελαν να συγκεντρώσουν τη δύναμη τους.

– Ωρα καλή! Είπε ο πρώτος, ο πιο σεβάσμιος απ όλους κι έφερε ένα γύρω τη ματιά του.

– Καλώς τους! Αποκρίθηκαν με πολλά στόματα οι πρόσφυγες.

– Τι είσαστε; Είπε πάλι ο γέροντας,

– Πρόσφυγες είμαστε. Πατρίδα μας οι Φώκιες. Ένα χρόνο περιπλα-

νηθήκαμε στα μέρη της Πελοπόννησος κι υποφέραμε πολύ. Τώρα μας δώσαν εδώ τη γη, για να μείνουμε.

Ανάμεσα στους βοσκούς έγινε κάποια κίνηση. Μετακινήθηκαν, σάλεψαν λίγο, πάλι ησύχασαν. Κανένα δε μίλησε άλλος απ το γέροντα.

–Σας δώσαν, είπες, τη γη αυτή! Η φωνή του άρχισε να γίνεται τραχιά.

– Ποιος σας την έδωσε; Ποια γη;

– Το κράτος είπε δική σας είναι η γη της Ανάβυσσος. Μας είπε να 'ρθουμε και να την πάρουμε.

–Και που 'ναι τα κοπάδια σας, τα ζωντανά σας;

–Δεν έχουμε κοπάδια. Δεν είμαστε βοσκοί. Θα ξεχερσώσουμε τη γη και θα φυτέψουμε αμπέλια και θα σπείρουμε σιτάρι.

–Τι μιλάς άνθρωπε για στάρι και αμπέλια; Τήρα λοιπόν κατά κει! Φωνάζει έξαλλος ο γέροντας. Σήκωσε το χέρι, που βαστούσε το ραβδί κι έγγραψε ένα κύκλο σ όλο το μικρό κάμπο, τον κλεισμένο απ τους λόφους. Χωρίς να το θέλουν, όλα τα μάτια ακολούθησαν τον κύκλο, υποταγμένα στην προσταγή της χειρονομίας.

– Από τότες, που είμασ' εμείς εδώ, λέει η αυστηρή φωνή, κι από τότες που ήταν οι πατέρες μας και οι πατέρες τους σ ετούτη τη γη, μονάχα βούρλο και πουρνάρι βλασταίνουν και τίποτ' άλλο δεν έζησε εδώ εκτός απ τα κοπάδια μας! Λοιπόν για τι στάρι και τι αμπέλια μου μιλάς;

Είχε το βαρύ, το ακατάλυτο κι ανελέητο των παμπάλαιων πραγμάτων της μοίρας ή του θανάτου η βαθιά φωνή, που ερχόταν από μακρινούς χρόνους να υπερασπιστεί τη γη τους απ τους βαρβάρους.

–Μονάχα τα κοπάδια μας κι εμείς μπορούμε να κάμουμε στον έρημο τούτο τόπο, γιατί έτσι το βρήκαμε απ τους γονιούς μας. Μονάχα εμείς μπορούμε να βαστάζουμ' εδώ, γιατί μας φωνάζει το χώμα, αυτό κι όχι άλλο. Λοιπόν τι γυρεύετ' εσείς φουκαράδες στα μέρη μας; Έλεγε κι έλεγε κι η φωνή του έτρεμε, σαν να προαισθανόταν, πως η προσπάθεια του ήταν μάταιη.

–Θα πεθάνετε στη δίψα! Πηγή νερό δε βρίσκεται εδώ! κι αν σκάψετε βαθιά και βρείτε φλέβα, το νερό θα 'ναι γλυφό σα θάλασσα. Θα σας ρημάζουν οι πυρετοί κι ο αγέρας κι η άμμος! Αν γίνει και φωτρώσει σπαρτό, η άμμος θα κάθεται πάνω στο φύλλο του και στον καρπό του και θα τον ξεραίνει. Πριν δείτε σοδειά, θα 'χετε πεθάνει εσείς και τα παιδιά σας. λοιπόν φύγετε, σου λέω!

Το επανέλαβε ξερά, άγρια τραχιά. Φύγετε, είπα, από δω!

Είπε, σώπασε κι ακούμπησε το ραβδί του κοιτάζοντας μεσ' τα μάτια τους Φωκιανούς.

Ένα σούσουρο έγινε τότε ανάμεσα στους πρόσφυγες. Η φωνή του τόπου, που μιλούσε μέσω του γέροντα, τα δεινά και το όραμα του θανάτου, φοβερού και βέβαιου, που έσυρε πάνω απ τα κεφάλια τους, τους είχε μουνδιάσει, σκόρπισε μέσα τους το φόβο, πυκνό σύννεφο σε γυμνό ουρανό.

Στέκαν βουβοί, γυμνά δέντρα, γυμνές ρίζες, που σαλεύουν στα τυφλά, μπλέκουν μεσ τον αγέρα τα πλοκάμια τους γυρεύοντας με το ένστικτο των πραγμάτων χώμα. Στέκαν ίσαμε, που τα αγέρι του Σαρωνικού, που φύσηξε τράβηξε από πάνω τους το πνεύμα του πανικού. Τότε το ίδιο άγρια και σκληρά μ όλες τις σκοτεινές δυνάμεις των κορμιών, που γύρευαν ν ακουμπήσουν στέρεα, στην αρχή μια φωνή, ύστερα άλλη, ύστερα όλες μαζί, γυναίκες και γερόντοι κι άντρες του κοπαδιού άρχισαν να ουρλιάζουν: –Δε φεύγουμε από δω! Ποτές πια! Μας δώσαν τη γη και θα μείνουμε! Θα μείνουμε!

Ο άνεμος πήρε τις φωνές και τις σκόρπισε, τις χτύπησε στις πλαγιές του βουνού και τις δυνάμωσε. Ένα σύννεφο άμμος σηκώθηκε και τους τύλιξε μέσα του. Αλάλαζαν και κουνούσαν τα χέρια τους ψηλά μεσ το θολό σύννεφο, θολοί σαν τέρατα βυθού –θα μείνουμ' εδώ κι ας πεθάνουμε!

Τότε ο θυμός, που φούντωσε, ξέσπασε και στην άλλη μεριά, στους βλάχους.

–Ε λοιπόν! Φώναζε ο γέροντας, φώναζαν τώρα και οι άλλοι βοσκοί: –Μείνετε λοιπόν και θα δούμε, ποιος θα στεριώσει σ αυτή τη γη! Θα σας χτυπήσουμε, όπου σας βρούμε. Θα σκοτώσουμε τα ζωντανά σας, αν τύχει και κάμετε! Θα πατήσουμε τα σπαρτά σας, αν ριζώσουν!

Χάρη ποτέ σας δε θα βρείτε σε μας και τα παιδιά μας, ίσαμε, που να ξεκληριστεί η φύτρα σας και να σβήσει!

Είχαν χαθεί μες τη χαράδρα, απ όπου είχαν έρθει κι ακόμα ακούγονταν οι φοβερές φωνές τους. Τότε το σύννεφο, ο άμμος χαμήλωσε και κατακάθισε στη γη. Αμίλητο, βαρύ, πιεσμένο απ το στυφό κύμα το φόβο, έγειρε στη γη και το κοπάδι των Φωκιανών».

Κι όμως έμειναν, ρίζωσαν, στάθηκαν όρθιοι, δημιούργησαν, διακρίθηκαν, γιατί κουβαλούσαν μέσα τους τον πολιτισμό της φυλής μας, πολιτισμό αιώνων, που γεννήθηκε, άνθισε, μεγαλούργησε στα χρώματα των χαμένων πατρίδων.

Πάμε κι ας μας λιθοβολούν φίλε μου, όσοι δεν ένοιωσαν ποτέ με τι σίδερο, με τι πέτρες, με τι αίμα, τι φωτιά είμαστε καμωμένοι. Ενώ φαινόμαστε από σκέτο όνειρο χτίζουμε, ονειρευόμαστε και τραγουδάμε!

Πάνε 100 χρόνια από τότε. «Απ το 1922, που δεν είναι ένα απλό ιστορικό γεγονός του 20ου αιώνα αλλά μια πραγματική τομή στην Ελληνική ιστορία, που δεν συνδέεται απλώς με πολιτικά ή ιστορικά γεγονότα αλλά διεισδύει σ όλες τις πτυχές της σύγχρονης Ελλάδας και γι αυτό κυριολεκτικά δραματική», (κατά την Πηνελόπη Στάθη, ιστορικό στο κέντρο έρευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών).

Πάνε 100 χρόνια από τότε...

Πάει καιρός, που ακούστηκε η τελευταία βροχή πάνω απ τα μυρμήγκια και τις σαύρες.

Τώρα ο ουρανός καίει απέραντος, τα φρούτα βάφουν το στόμα τους.

Της γης οι πόροι ανοίγονται σιγά – σιγά.

Και πλάι απ το νερό, που στάζει συλλαβίζοντας ένα φυτό κοιτάει κατάματα τον ήλιο.

Η μέρα με λούλουδα μηλιάς

βγήκε να σεργιανίσει πάλι στ Αρχιπέλαγος.

Αγαπητοί αναγνώστες. Επιτρέψτε μου να κλείσω το μικρό αυτό αφιέρωμα με δυο λόγια του Βρετανού Laurence Durrell, μεταφραστή στ αγγλικά της «Αιολικής γης» του Βενέζη.

«Ένα είναι σίγουρο, πως μετά από τόσα χρόνια, πέρ' απ την απανθρωπιά και την παραφροσύνη αυτής της ιστορικής στιγμής, για τον Έλληνα, η Ανατολή έχει γίνει μια μνήμη, που την αγγίζει από καιρό σε καιρό σαν τον κάθε άνθρωπο, που αγγίζει κάθε τόσο με τα δάχτυλα του μια κλεισμένη πληγή».

Αυτή ακριβώς την πληγή επιχειρήσαμε ν αγγίξουμε με αυτό το άρθρο για μια ακόμα φορά.

Κείμενα:

Στράτη Μυριβίλη, Φώτη Κόντογλου, Διδώς Σωτηρίου, Ασημάκη Πανσέληνου, Κώστα Μάκιστου (Παπαχαραλάμπους), Νίκου Αθανασιάδη.

Στίχοι:

Γιώργου Σεφέρη, Οδυσσέα Ελύτη, Γιώργου Μετσόλη, Δημήτρη Καμίτσου.

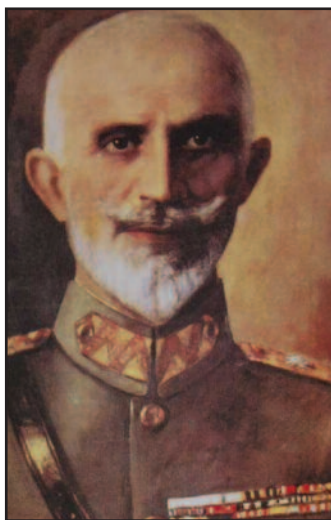
Από την Λιούμπα Σκούρτη-Τυραδέλλη

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας ευχαριστεί τον περιφερειάρχη κ. Κώστα Μουτζούρη, καθώς και την Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού και Οικονομικών κ. Αναστασία Αντωνέλλη, για την στήριξή τους στις πολιτιστικές δραστηριότητές μας κατά το τρέχον έτος 2022.

Ο μοιραίος αρχιστράτηγος του ελληνικού στρατού Γεώργιος Χατζανέστης

Σειρά άρθρων από ντοκουμέντα του βιβλίου του συγγραφέα
Δημητρίου Λυμπουρίδη «1922 – Οι Υπεύθυνοι»,
(Οι ημερομηνίες με το παλαιό ημερολόγιο)

Σε προηγούμενο άρθρο μας αναφερθήκαμε στον, καθ' ολοκληρίαν, ανεπαρκή, για το αξίωμα του αρχιστράτηγου του ελληνικού στρατού στην Μικρά Ασία, Αναστάσιο Παπούλα, τον οποίο είχαν επιλέξει αμέσως μετά τη νίκη τους οι αντιβενιζελικοί, στις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920. Μετά την οριστική παραίτηση του Παπούλα, στα τέλη Μαΐου του 1922, η τότε ελληνική κυβέρνηση υποχρεώθηκε να αναζητήσει, νέο αρχηγό του ελληνικού στρατού. Παρά την ορθή συμβουλή του Βίκτωρα Δούσμανη, αρχηγού του ελληνικού επιτε-

λείου κατά τους βαλκανικούς πολέμους, να τον αναζητήσει μεταξύ των έμπειρων σωματάρχων του ελληνικού στρατού της Μικράς Ασίας, η κυβέρνηση προτίμησε, για τους ίδιους περίπου λόγους, ενδοπααραξιακών ισορροπιών, που είχε επιλέξει και τον Παπούλα, να αναθέσει την αρχιστρατηγία στον, από αρκετών ετών, ευρισκόμενο μακράν του στρατεύματος, στρατηγό Γεώργιο Χατζανέστη. Στρατιωτικός αναμφισβήτητα ικανός αλλά, εξαιρετικά ιδιόρρυθμος έως ανισόρροπος και εγωιστής, χαρακτηριστικά που είχαν δημιουργήσει ιδιαίτερα προβλήματα, στο παρελθόν, στο στράτευμα, σε θέσεις που είχε υπηρετήσει ως ανώτερος αξιωματικός.

Ο Χατζανέστης, αμέσως μετά την επιλογή του, μετέβη στη Σμύρνη και μετά από εξουθενωτική 15ήμερη επιθεώρηση του εκτεταμένου ελληνικού μετώπου, επέστρεψε στην πόλη, όπου πήρε σειρά σημαντικών πρωτοβουλιών που αναβάθμισαν την κατάσταση στον ελληνικό στρατό ο οποίος, λόγω της αδράνειας του προηγούμενου χειμώνα, είχε περιέλθει σε κατάσταση προχωρημένης αποδιοργάνωσης. Όμως τα κύρια καθήκοντα ενός αρχιστράτηγου είναι η χάραξη στρατηγικής που οδηγεί σε νίκες και όχι η βελτίωση των οικονομικών του ή του σιτηρέσιου των στρατιωτών του.

Από την επιθεώρηση του μετώπου, είχε καταλήξει στο ορθό συμπέρασμα ότι το εκτεταμένο μέτωπο, των 700 χιλιομέτρων, με τις ανεπαρκείς δυνάμεις που διέθετε ο ελληνικός στρατός, ήταν εγκληματική, αφού το καθιστούσε ευάλωτο σε οποιοδήποτε σημείο και αν εκδηλωνόταν τουρκική επίθεση. Κατά την επιστροφή του στη Σμύρνη βρήκε έτοιμη εξαιρετική μελέτη του νέου υπαρχηγού του επιτελείου του, Μιχ. Πάσσαρη, τον οποίο ο ίδιος είχε επιλέξει, σύμφωνα με την οποία αφαιρούνταν δυνάμεις από περιοχές στις οποίες δεν ήταν δυνατόν να εκδηλωθεί σοβαρή και επικίνδυνη τουρκική στρατιωτική επίθεση και να ενισχυθεί με δύο μεραρχίες, ως εφεδρεία, το επικίνδυνο και κατά κοινή ομολογία όλων των στρατιωτικών παραγόντων της εποχής, ευάλωτο σημείο του μετώπου της εξέχουσας του Αφιόν Καραχισάρ, που ως σφήνα εισχωρούσε εντός του τουρκικού εδάφους.

Ο Χατζανέστης έχοντας το μεγάλο μειονέκτημα να μην μπορεί να εκτιμήσει σωστά τα γεγονότα, κατά τη σειρά του επείγοντος, δεν υιοθέτησε τις προτάσεις του υπαρχηγού του, που άμεσα επέλειαν το πρόβλημα των απαραίτητων εφεδρειών στο Αφιόν Καρα-

χισάρ με την άστοχη δικαιολογία που πρόβαλλε ότι αυτός απέβλεπε στη ριζική λύση του προβλήματος με την μελλοντική σύμπτυξη του μετώπου την οποία σχεδίαζε. Έτσι όμως άφησε εκτεθειμένη την ελληνική στρατιά, κατά το κρίσιμο διάστημα που θα μπορούσε να εκδηλωθεί η τουρκική επίθεση, η οποία έληγε στα μέσα Σεπτεμβρίου του 1922.

Στις αρχές Αυγούστου 1922, άρχισαν να εντείνονται τα ανησυχητικά μηνύματα για επικείμενη επίθεση του τουρκικού στρατού. Από διάφορες πηγές πιθανολογούντο τα σημεία όπου μπορούσε να γίνει η τουρκική επίθεση μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν κυρίως η εξέχουσα του Αφιόν Καραχισάρ. Ειδικά στην περιοχή αυτή είχαν επισημανθεί από πράκτορες του ελληνικού στρατού, μαρτυρίες Τούρκων αυτομόλων και εναέριες επιβεβαιώσεις, ιδιαίτερες ενισχύσεις του εκεί τουρκικού στρατού, οι οποίες μεταβίβαστηκαν στον αρχιστράτηγο που βρισκόταν στη Σμύρνη, ενώ οι μεραρχίες του Α' Σώματος Στρατού που διοικούσε ο ικανός στρατηγός Νικόλαος Τρικούπης, λάβαιναν, έκτακτα μέτρα επιφυλακής.

Ο αρχιστράτηγος αν και ο ίδιος είχε και αυτός πεισθεί για πιθανή τουρκική και είχε εκδώσει διαταγές για επαγρύπνηση, ο ίδιος αντί να μεταφέρει το στρατηγείο του, από τη Σμύρνη που βρισκόταν μακριά του μετώπου, στο στρατηγικό σημείο του Ουσάκ, που βρισκόταν πολύ πλησιέστερα στο ελληνικό μέτωπο, ετοιμαζόταν, εντελώς παράλογα, να μεταβεί στην Αθήνα για διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση για την σχεδιαζόμενη, από αυτόν, σύμπτυξη του ελληνικού στρατού. Εκείνο δε που αποδεικνύει την μεγάλη του ανευθυνότητα με την οποία αντιμετώπιζε την πολύ πιθανή τουρκική επίθεση, ήταν το γεγονός, όπως το κατέθεσε ο ίδιος στην δίκη που ακολούθησε την μικρασιατική καταστροφή, ότι,

«Ηρχόμην (στην Αθήνα) με την απόφασιν να της είπω: (της κυβέρνησης) Κύριοι, αυτά είναι αι γραμμαί της συμπτώξεως. Δέχεσθε αυτάς τας γραμμάς, δύνασθε να λύσητε το ζήτημα των νησιών; Δύνασθε να λύσητε το ζήτημα της αεροπορίας; Αν δεν ημπορήτε, λυπούμαι, αλλά δεν ημπορώ να εξακολουθήσω να έχω την διοίκησιν. Εθεώρουν το ζήτημα αυτό μεγίστης σημασίας και μάλιστα εξήτησα τότε έν αντιτορπιλικόν, λέγων εις τον επιτελάρχην, ότι αν τυχόν μετά την αναχώρησίν μου εκδηλωθή τι, ειδοποιήσατέ με τηλεγραφικώς, να γυρίσω οπίσω».

(η επισήμανση του αρθρογράφου).

Είναι αδιανόητο να δίνει εντολή ο αρχιστράτηγος, 200.000 ανδρών, στον αρχηγό του επιτελείου του, ότι αυτός θα μετέβαινε στην Αθήνα για μη επείγουσες συζητήσεις, ενώ επειγόντως ήταν απαραίτητη η παρουσία του εγγύς του μετώπου, παραγγέλλοντας, εντελώς ανεύθυνα, αν εκδηλωθεί τουρκική επίθεση, να τον ειδοποιήσουν να επιστρέψει από την Αθήνα που θα είχε μεταβεί. Ήταν ολοφάνερο ότι σε μια τέτοια περίπτωση μόλις που θα προλάβαινε να επιστρέψει στην Σμύρνη αλλά όχι να μεταβεί πλησίον του μετώπου όπου ήταν η θέση του και η θέση του επιτελείου του. Εκτός των δύο πιο πάνω γεγονότων που αποδείκνυαν την ανισορροπία του αλλά και την αχαρκτήριστη ανευθυνότητα του είχε προβεί κατά το προηγούμενο βραχύ διάστημα ανάληψης της αρχιστρατηγίας του και σε άλλα σοβαρά στρατηγικά λάθη. Ο ελληνικός στρατός ήταν χωρισμένος σε τρία σώματα στρατού εκ των οποίων το Γ' Σώμα Στρατού είχε την έδρα του στο Εσκί Σεχίρ, στον βορρά, το Α' Σώμα Στρατού είχε την έδρα του στο Αφιόν Καραχισάρ στον νότο και το Β' Σώμα Στρατού κάλυπτε το ενδιάμεσο διάστημα μεταξύ των δύο άλλων Σωμάτων. Το Α' και Β' Σώματα Στρατού αποτελούσαν το λεγόμενο νότιο συγκρότημα και προβλεπόταν, σε περίπτωση τουρκικής επίθεσης, την αρχηγία και των δύο Σωμάτων να αναλάμβανε ο αρχαιότερος σωματάρχης. Ο Χατζανέστης τροποποίησε τον κανονισμό αυτόν και όρισε ότι ο αρχαιότερος σωμα-

τάρχης θα ενεργούσε ως αρχηγός και των δύο σωμάτων μέχρι να ειδοποιηθεί ο αρχιστράτηγος για την επίθεση οπότε η αρχηγία και η ευθύνη τους μεταφερόταν άμεσα σε αυτόν

Η αλλαγή που επέφερε ο Χατζανέστης είχε τις εξής τραγικές επιπτώσεις κατά τα δύο πρώτα εικοσιτετράωρα της τουρκικής επίθεσης. Ενώ ο διοικητής του Α΄ Σώματος Στρατού, Νικόλαος Τρικούπης έχοντας άμεση αντίληψη των μαχών που είχαν αρχίσει, θεώρησε επείγουσα την ενίσχυση του Αφιών Καραχισάρ με μεταφορά δυνάμεων από το Β΄ Σ. Σ. και είχε δώσει σχετική εντολή, ο Χατζανέστης παρενέβη ως αρχηγός πλέον των δύο σωμάτων και από την μακρινή Σμύρνη διέταξε να ανασταλεί η μεταφορά των πολύτιμων αυτών δυνάμεων στο κινδυνεύον σημείο του Αφιών Καραχισάρ, με αποτέλεσμα την διάσπαση του ελληνικού μετώπου εντός 36 ωρών.

Αλλά τα λάθη του ανισόρροπου αρχιστράτηγου, που επέμεινε να διευθύνει τον πόλεμο δι' αλληλογραφίας, από το γραφείο του στη Σμύρνη, δεν ήταν μόνο αυτά. Ένα μήνα πριν την τουρκική επίθεση, είχε μεταφέρει δυνάμεις στην Ανατολική Θράκη, από την Μικρά Ασία, για την σχεδιαζόμενη επιχείρηση κατά της Κωνσταντινούπολης. Μετά την ματαιώση όμως της επιχείρησης εκείνη, αντί να μεταφέρει τις άχρηστες για την Θράκη δυνάμεις πάλι στο ελληνικό μέτωπο της Μικράς Ασίας όπου υπήρχε ο άμεσος κίνδυνος τουρκικής επίθεσης, διέταξε να παραμείνουν εκεί αδρανείς με το εντελώς παράλογο ισχυρισμό ότι μελλοντικά ίσως χρειαζόντουσαν εκεί, αν οι Σύμμαχοι αποφάσιζαν δυσμενώς, για την Ελλάδα, την τύχη της Ανατολικής Θράκης.

Οι Τούρκοι την προηγουμένη της επίθεσης τους είχαν προωθήσει, μυστικά, όλο το ιπκικό τους στα μετόπισθεν του ελληνικού στρατού όπου δρούσε διαλυτικά στα μετόπισθεν του ελληνικού στρατού. Μετά τη διάσπαση του μετώπου στο Αφιών Καραχισάρ, δεν υπήρχε καμία άλλη στρατηγική επιλογή για τις ελληνικές δυνάμεις, από την επείγουσα απαγκίστρωση και υποχώρησή τους πίσω, μακριά από το μέτωπο, όπου μετά την ανασύνταξή τους θα μπορούσαν, να προβάλλουν κάποια σοβαρή αντίσταση στην τουρκική προέλαση ή και να αντεπιτεθούν. Κατά την άποψη του στενού συνεργάτη του Κεμάλ στρατηγού του Ισμέτ Ινονού, αυτό θα προκαλούσε σοβαρά προβλήματα στον τουρκικό στρατό κυρίως λόγω ανεπάρκειας των μέσων εφοδιασμού του.

Αυτή την κίνηση, της εσπευσμένης υποχώρησης, δεν την επέβαλαν μόνο οι βασικές αρχές στρατηγικής, αλλά και το παράδειγμα των Τούρκων. Αυτοί, όταν ο ελληνικός στρατός επιτέθηκε στην Κιουτάχεια και οι εκεί δυνάμεις τους κινδύνευαν να εγκλωβιστούν, εκμεταλλεζόμενοι και τα σοβαρά λάθη της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας, επειγόντως υπεχώρησαν προς το Εσκή Σεχίρ και από

εκεί, μετά από πίεση του ελληνικού στρατού, προς την Άγκυρα όπου οχυρώθηκαν και έδωσαν τη νικηφόρα τους απάντηση στη αλληλογραφία επίθεση του ελληνικού στρατού κατά των οχυρώσεών τους στον Σαγγάριο. Ο Έλληνας, δι' αλληλογραφίας αρχιστράτηγος, αντί της σωτήριας αυτής διαταγής της εσπευσμένης υποχώρησης του στρατού και ανασύνταξής του διέταξε την καταστροφική και διαλυτική διαταγή της βήμα προς βήμα υποχώρησης, δίνοντας την χαριστική βολή στην παραπαίουσα ελληνική στρατιά.

Αν οι ευθύνες του Παπούλα που διοίκησε για 19 μήνες τον ελληνικό στρατό και ουσιαστικά τον οδήγησε, από την πλήρη ακμή του, που νικηφόρα το καλοκαίρι του 1920 είχε φτάσει μέχρι την Προύσα και το Ουσάκ, σε σημαντική παρακμή, είναι μεγάλες, οι ευθύνες του αρχιστράτηγου Χατζανέστη που είχε την ατυχία να διοικήσει για λιγότερο από 3 μήνες ένα απογοητευμένο στράτευμα, είναι πολύ μεγαλύτερες γιατί του έδωσε την χαριστική βολή της πλήρους καταστροφής του.

Με τη σκιαγράφηση των αρνητικών κυρίως προσόντων και της δράσης των δύο αρχιστρατήγων του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία, βγαίνει το θλιβερό συμπέρασμα ότι, ο στρατός αυτός μετά τις συνεχείς επιτυχίες του με την καθοδήγηση και την πολιτική ηγεσία του Ελευθέριου Βενιζέλου στη Μικρά Ασία, με αρχιστράτηγο τον ικανότατο Λεωνίδα Παρασκευόπουλο, υπό την ηγεσία των διαδόχων τους, με την πασιφανή ανικανότητά τους, τόσο πολιτική όσο και στρατιωτική, οδήγησαν τον ελληνισμό στη φοβερότερη, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, καταστροφή του 1922 και στην επικίνδυνη συρρίκνωση, εδαφικά και πληθυσμιακά, του ελληνισμού.

Δημήτριος Λυμπουρίδης
Φιλίστωρ

Διεθνής ημέρα Μουσείων

Την Τετάρτη 18 Μαΐου 2022, που εορταζόταν η Διεθνής ημέρα Μουσείων, το «Μουσείο Προσφυγικής Μνήμης 1922» στη Σκάλα Λουτρών, ήταν ανοικτό για τους επισκέπτες από τις 09.00 έως τις 12.00 και από τις 18.00 έως τις 20.00.

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), επιθυμώντας να αναδείξει το ρόλο των Μουσείων στη σύγχρονη κοινωνία, έχει ορίσει από το 1977 την 18η Μαΐου ως Διεθνή Ημέρα Μουσείων.

Το μήνυμα αυτής της επετείου είναι «να γίνουν τα Μουσεία φορείς πολιτισμικών ανταλλαγών, με σκοπό την ανάπτυξη της μόρφωσης, της αμοιβαίας κατανόησης, της συνεργασίας και της ειρήνης ανάμεσα στους λαούς».

*Υπενθυμίζουμε επίσης ότι, το «Μουσείο Προσφυγικής Μνήμης 1922» δέχεται επισκέψεις, καθ όλη την διάρκεια του χρόνου, μόνον κατόπιν ραντεβού στα τηλ.: 69746.40419 & 69320 21168.

1922 Ημέρες καταστροφής και προσφυγιάς

Κασαμπάς - Σμύρνη, διήγηση του θείου μου Ματθαίου Μιχαήλ του Γεωργίου

Ο παππούς μου Ματθαίου Γεώργιος του Εμμανουήλ, ήταν γεννημένος στα Παράκοιλα, δεν ήταν Μικρασιάτης. Ήταν όμως τα μάτια του στραμμένα, όπως έλεγε, στην Ανατολή.

Η συγκοινωνία ήταν τακτικότερη από το φυσικό λιμάνι της Αποθήκας που ήταν πάντα γεμάτο με μικρά και μεγάλα ξύλινα καΐκια-ιστιοφόρα.

Στη Σμύρνη διατηρούσε ένα μαγαζί που παρασκεύαζε και εμπορεύταν χαλβά. Συγχρόνως είχε κάνει μια αγορά, ένα αμπέλι στο «Κασαμπά» (στα τούρκικα σημαίνει κάμπος), εύφορη γη με μεγάλες αποδόσεις στην γεωργία. Σε ερώτηση στο θείο μου πόση ήταν η έκταση, η απάντηση ήταν «αγύριαστο», δηλαδή δεν μπορούσες εύκολα να γυρίσεις τη περίμετρο, μεγάλο αμπέλι.

Το καλοκαίρι του 1922 ο θείος μου ήταν 13 ετών αφού είχε γεννηθεί στα Παράκοιλα το 1909. Ο παππούς τον πήρε μαζί του στην Σμύρνη και στον Κασαμπά.

Τον Αύγουστο που ετοιμαζόταν για την συγκομιδή των σταφυλιών και της σταφίδας, βρισκόταν στο αμπέλι χρησιμοποιώντας και διαφόρους εργάτες γης από τον Κασαμπά. Έμεναν δε μόνιμα στην αγροικία του αμπελιού (κούλα), περιποιημένη και άνετη για την διανυκτέρευση των ιδίων και των εργατών.

Μετά την γιορτή της Παναγίας ακούστηκαν φωνές στους αγροτόδρομους και τα μονοπάτια του κάμπου, από διερχόμενους στρατιώτες με ζώα και πεζούς. «*Φύγετε όλοι, έσπασε το μέτωπο, θα γίνει καταστροφή*».

Ο Παππούς δεν τους πίστευε, έβγαινε κοντά στους φράχτες και τους φώναζε:

«*είσαστε ψεύτες και λιποτάκτες, αφήσατε τα παλικάρια να πολεμούν μπροστά και λιποτακτήσατε*». Δεν μπορούσε να το χωνέψει μέσα του ότι θα μπορούσε να νικηθεί ο Έλληνας στρατιώτης. Δεύτερη μέρα το ίδιο, τρίτη μέρα το ίδιο άλλα όλο και περισσότεροι στρατιώτες. Ευτυχώς, ήταν το χέρι του Θεού, περνά ένας γνωστός στρατιώτης ο Αριστείδης Βακιρλής, με καταγωγή από το Ελαιοχώρι Μικρασίας, περιοχή Αδραμυτιού Ζεϊτινλή. Τον γνώριζε καλά από πριν. Ακούει τα ίδια.

Αλήθεια είναι μπάρμπα Γιώργη; «*Δυστυχώς είναι αλήθεια, φύγε όσο πιο γρήγορα μπορείς, δεν θα αφήσουν τίποτα όρθιο*». Ο παππούς βασίστηκε σ' αυτόν και απαντά: -παλικάρι μου χάνονται όλα; -«*να μπάρμπα Γιώργη, φύγε γρήγορα να σωθείς*».

Ο παππούς μονολογούσε και επαναλάμβανε: -Ο Αριστείδης είναι παλικάρι, δεν είναι λιποτάκτης. Ήξερε δε, ότι υπηρετούσε μαζί με Παρακοιλιώτες στρατιώτες που έλεγαν τα καλύτερα λόγια, στο 22^ο Σύνταγμα Πεζικού της Μεραρχίας Αρχιεπαύτου. «το Μυτιληνιό».

Παίρνει αμέσως το κάρο και τον θείο μου και εγκαταλείπουν την «κούλα» ανοιχτή και τα υπάρχοντα τους και φεύγουν αμέσως. Φτάνουν στην Σμύρνη.

Ο παππούς έκρινε ότι τη δύσκολη αυτή ώρα θα ήταν φρόνιμο να ζητήσει βοήθεια από κάποιον γνωστό Παρακοιλιώτη Τούρκο τον Ζικιριά, ο οποίος είχε σπίτι και περιουσία στη Σμύρνη.

Στα Παράκοιλα που ζούσε είχε ένα καλό όνομα, ήταν συνεργάσιμος με πολύ καλές σχέσεις με τους Χριστιανούς, δεν ήταν ποτέ ακραϊός ή εξτρεμιστής.

Εγκατέλειψαν το κάρο κάπου και με τα πόδια φθάνουν στην Τούρκικη γειτονιά νότια της Σμύρνης. Το σπίτι δεν το ήξερε, δεν το είχε επισκεφτεί ποτέ. Η γειτονιά ήταν έρημη. Συναντά όμως έναν εβραίο με ένα πανέρι στο χέρι και τον ρωτά στα Τούρκικα: - του Ζικιριά εφέντη το σπίτι που είναι; Ο Εβραίος απαντά στα Τούρκικα: -«*Το παιδί που κρατάς είναι δικό σου ή ξένο;*» -Δικό μου, απαντά. Συνεχίζει ο εβραίος, -«*αν δεν λυπάσαι το τομάρι σου να λυπηθείς το παιδί σου. Τώρα ανεβαίνω από κάτω, άρχισαν τα έκτροπα. Αυτή την στιγμή βασανίζουν τον Δεσπότη σας τον Χρυσόστομο Σμύρνης. Τον τραβούν από τα γένια και τον ξεσκίζουν, τον κακοποιούν, τα είδα όλα, να φύγετε όσο πιο γρήγορα μπορείτε για να γλιτώσετε*».

Ακούγοντας τον εβραίο απομακρυνθήκαμε προς τα νότια, βγαίνοντας από την Σμύρνη.

Περπατούσαμε ώρες πολλές μέσα από αγροτόδρομους και κάμπους, πάρα πολλά χιλιόμετρα που δεν μπορούσαμε να υπολογί-

σουμε. Σταματούσαμε το βράδυ να ξεκουραστούμε, να φάμε κάτι, ό,τι βρίσκαμε στα χωράφια και την επόμενη συνεχίζαμε την πορεία προς το άγνωστο άλλα σε απόσταση πολλών χιλιομέτρων από την Σμύρνη. Κρυβόμαστε κάπου σε χαντάκια και καλάμιες, μην έχοντας άλλες δυνάμεις για πορεία. Σ' αυτό το σημείο βρίσκαμε και άλλους Έλληνες σκόρπιους και Αρμένιους.

Δεν πέρασαν μερικές ημέρες και ξαφνικά φάνηκαν καπνοί και φλόγες στην Σμύρνη.

Όσο περνούσαν οι μέρες, οι φλόγες δυνάμωναν και έφθαναν εκατοντάδες μέτρα ψηλά. Ο συριγμός και το βουητό από την πυρκαγιά έφθανε μέχρι το μέρος που είμαστε κρυμμένοι και στο μισό Αιγαίο.

Παρακολουθούσαμε από μακριά την καταστροφή και μάτωνε η ψυχή μας, το στολίδι της Ιωνίας χανόταν με τον πιο άγριο και άδικο τρόπο. Ξεριζωνόταν ο Ελληνισμός που μεγαλούργησε επί τριάντα και πλέον αιώνες στην Μικρασιατική γη.

Πέρασαν μέρες πολλές, δεν θυμάμαι πόσες, όταν άρχισαν να σβήνουν οι φλόγες της καταστροφής. Εμείς όλοι βρισκόμασταν στο σημείο εκείνο κρυμμένοι, ταλαιπωρημένοι, πεινασμένοι, διψασμένοι, ακούγαμε φωνές να πλησιάζουν από την πλευρά της Σμύρνης. Πλησιάζανε κοντά μας και ακουγόταν καθαρά. Οι ομιλίες ήταν τούρκικες. Ήταν Τούρκοι στρατιώτες που έψαχναν μέσα στους κάμπους να βρουν Έλληνες και Αρμένιους. Έφθασαν κοντά μας οπλισμένοι με ντουφέκια και κάποιοι με ακόντια. Με φωνές, βρισιές, κλοτσιές μας ξετρύπωναν από τις κρυψώνες μας.

Η φράση που ακούγαμε συχνά ήταν «*Αρμένε ισίν;*» - «Αρμένης είσαι;». Δεν προλάβαινε να απαντήσει και τον λογχίζανε επί τόπου στο έδαφος ή με τη λόγχη του όπλου ή με το ακόντιο.

Λύσσα και μίσος απύθμενο εναντίων των Αρμενίων. Τους γνώριζαν από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προσώπου τους. Δεν γλίτωνε κανένας. Σπαρταρούσαν οι άμοιροι στο έδαφος και ξεψυχούσαν επί τόπου. Μας μάζευαν και μας οδηγούσαν προς τη Σμύρνη, στην αιχμαλωσία. Σε μεγάλες ομάδες δυστυχισμένων ανθρώπων.

Στο δρόμο άλλη λέξη που σαν ουρλιαχτό ακούγαμε ήταν «*Τσι-κάρ*» που θα πει βγάλτο. Μας έγδυναν για να πάρουν κάποιο ρούχο

ή παπούτσια καλύτερο από τα δικά τους κουρέλια. Μας άφηναν ημίγυμνους να ακολουθούμε σαν ένας συρφετός αιχμαλώτων προς το άγνωστο. Μετά από πορεία ημερών φθάσαμε στην Σμύρνη.

Μας κλείνουν σε ένα στρατόπεδο. Εκεί γίνονταν διαλογή. Όσοι ήταν νέοι τους ξεχώριζαν και τους οδηγούσαν στα Αμελέ-Ταμπούρου που θα πει Τάγματα εργασίας και εξόντωσης στα βάθη της Μικράς Ασίας. Οι υπόλοιποι, μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, γυναίκες, στοιβαγμένοι με άθλιες συνθήκες περιμέναμε τη μοίρα μας.

Για να μην πεθάνουμε από την πείνα, η καθημερινή τροφή ήταν μια χούφτα κριθάρι, ωμό καλαμπόκι, σιτάρι σπανιώς, ψωμί ανύπαρκτο.

Σε ένα σημείο στο στρατόπεδο υπήρχε μια βρύση και δίπλα ένας τούρκος στρατιώτης φρουρός. Πλησίαζα να πάρω νερό με τα μικρά τρεμάμενα χέρια μου, να πω και να ποτίσω, τον πατέρα μου και άλλους ηλικιωμένους. Έκανα την διαδρομή όσο πιο γρήγορα μπορούσα, όσο άντεχαν τα πόδια μου από την πείνα και την εξάντληση. Ο άθλιος φρουρός χασκογελούσε. Τον κοίταζα στα μάτια, τότε θα με αφήσει να πάρω λίγο νερό. Μέχρι να πάω στο σημείο που ήταν ο πατέρας μου και άλλοι ηλικιωμένοι η χούφτα μου άδειαζε. Πάλι επιστροφή και πάλι το ίδιο, αυτό συνεχιζόταν όσες μέρες βρισκόμασταν εκεί στην αιχμαλωσία.

Κατά τον μήνα Νοέμβριο έφθασαν κάποιοι ξένοι του Ερυθρού Σταυρού. Μας απέγραφαν και ελπίζαμε πλέον για επιστροφή στο νησί μας. Μέσα στον μήνα Δεκέμβριο, επιτέλους, όλους εμάς με καταγωγή από την Λέσβο μας ξεχώρισαν πάντα με την φροντίδα του Ερυθρού Σταυρού. Φθάσαμε στο λιμάνι της Σμύρνης.

Εκεί είδαμε για πρώτη φορά την καμένη Ελληνική γειτονιά, τις στάχτες και τα αποκαΐδια. Εκεί που ανθούσε ο πολιτισμός της Ιωνίας, του Ελληνισμού επί αιώνες, τώρα τίποτα. Στάχτες και καταστροφή, ερημιά παντού, νεκρική σιγαλιά.

Σ' αυτό το λιμάνι έγινε κατά την καθηγήτρια Πανεπιστημίου κ. Ρεπούση, ο συνωστισμός. Συγχαρητήρια κ. Ρεπούση. Ο Ελληνικός λαός σας πληρώνει από το υστέρημα του για να διδάσκεται στα ελληνόπουλα αυτά; Προσβάλετε την μνήμη χιλιάδων στρατιωτών

ηρώων που τα κόκαλα τους ασπρίζουν ακόμη στα κορφοβούνια της Μικρασίας. Προσβάλετε την μνήμη χιλιάδων Μικρασιατών, Ποντίων και Αρμενίων αδικοχαμένων. Μαγαρίσατε στους τάφους όλων των παραπάνω με τα λόγια σας. Αν κάποιοι πρόδωσαν με συνέπεια την καταστροφή, ήταν μια φορά προδότες και τιμωρήθηκαν. Ενώ εσείς προδώσατε τον Ελληνισμό για δεύτερη φορά, χωρίς να τιμωρηθείτε. Τα γραπτά σας είναι προσβλητικά και ελάχιστα, μπροστά στα γραπτά δεκάδων μεγάλων συγγραφέων όπως: Της Αρμένισσας Ματζόρι Χαουσιάν «Η Σμύρνη στις φλόγες». Του Γιάννη Καψή «Όταν οι άγγελοι πέθαιναν στη Σμύρνη».

Του Έρνεστ Χέμινγουεϊ ως πολεμικού ανταποκριτή την εποχή εκείνη που έγραφε «Στην αποβάθρα της Σμύρνης».

Ο δε αμερικάνος πρόξενος στην Σμύρνη Τζόρτζ Χόρτον στην αναφορά προς την Κυβέρνηση των ΗΠΑ κατέληγε «Ντρέπομαι που ανήκω στο ανθρώπινο γένος»...

Σε μερικές ημέρες επιβιβαστήκαμε σε ξύλινο καΐκι-ιστιοφόρο με προορισμό το νησί μας. Φθά-

σαμε στο Πλωμάρι και αποβιβάστηκαν πολλοί της περιοχής. Δεύτερο λιμάνι, Σκάλας Πολυχνίτου, και εκεί αποβιβάστηκαν πολλοί της περιοχής. Οι μόνον Παρακοιλιώτες, τρία άτομα. Εγώ 13 ετών, ο πατέρας μου Γεώργιος και ο Δημήτριος Κάβουρας του Νικολάου. Εκεί, παρακαλέσαμε έναν ψαρά να μας περάσει απέναντι, με τα κουπιά, στο λιμάνι των Παρακοιλίων. Του είπε ο πατέρας μου: «θα σε πληρώσουμε όταν φτάσουμε εκεί, δεν έχουμε χρήματα μαζί μας». Ο ψαράς βλέποντας την εμφάνιση μας, το χάλι μας, μας απαντά: «Δεν θέλω πληρωμή, με αυτό που βλέπω δεν επιτρέπεται να πάρω χρήματα».

Είχαμε φθάσει, σχεδόν μισοπεθαμένοι, κουρελιασμένοι, εξαντλημένοι, ψειριασμένοι, από την πείνα και τις κακουχίες. Όταν φθάσαμε στο χωριό, παραμονές Χριστουγέννων του 1922, όλο το χωριό ξαφνιάστηκε. Μας είχαν για χαμένους οριστικά. Είμαστε οι τελευταίοι Παρακοιλιώτες που επιστρέψαμε. Πολλοί μας ρωτούσαν να μάθουν για στρατιώτες, αν είδαμε και άλλοι για γνωστούς Μικρασιάτες που δεν επέστρεψαν ποτέ.

Παράκοιλα Μάιος 2022
Μιχάλης Ματθαίου

Εκδήλωση μνήμης στη Σκάλα Λουτρών

«100 χρόνια μετά, οι απόγονοι των προσφύγων δεύτερης, τρίτης, τέταρτης και πέμπτης γενιάς, είμαστε όλοι εδώ, σε μια επέτειο μνήμης, για να καταθέσουμε ένα στεφάνι σ αυτό εδώ το μνημείο για να τιμήσουμε τους προγόνους μας, και θα είμαστε νοερά μαζί τους και σήμερα και αύριο και πάντα, γιατί όπως λέει και ο νομπελίστας ποιητής Γ. Σεφέρης «...λαός που ξεχνάει την ιστορία του δεν έχει μέλλον...».

Αυτά είπε ο πρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών της Σκάλας Λουτρών «Το Δελφίνι» εκ μέρους του Δ.Σ. του Συλλόγου μπροστά στο μνημείο «Μικρά Ασία πατρίδα της ψυχής μας» της Σκάλας Λουτρών, την Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου, σε μια εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε από κοινού με το Δημοτικό σχολείο και την κοινότητα Λουτρών, παρουσία αρκετών κατοίκων της περιοχής μας. Είχε προηγηθεί η τέλεση επιμνημόσυνης δέησης και αρτοκλασίας από τον ιερέα κ. Ευστράτιο Κομνηνό και κατάθεση στεφάνων από τον πρόεδρο της Κοινότητας κ. Β. Μαμώλη, την διευθύντρια του Σχολείου κ. Ε. Χιωτέλλη και τον πρόεδρο του Συλλόγου κ. Δ. Παπαχρυσό.

Μετά το πέρας της εκδήλωσης έγινε διανομή του επετειακού περιοδικού του Συλλόγου σε όλα τα παιδιά και τους δασκάλους του σχολείου και προσφέρθηκε καφές και αναψυκτικά στην παρακείμενη καντίνα από τον Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων του Δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου Λουτρών.

ΕΝΑ ΕΙΔΥΛΙΟ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ

ΗΛΙΑ BENEZH

Από «Το Πρώτο» ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ

Πολλά χρόνια τώρα, γενιά με γενιά, ορίζαμε το μεγάλο χτήμα, μες την καρδιά του κάμπου. Η μητέρα μου, κάθε φορά, μου μιλούσε με περηφάνια γι αυτό. Μου έμαθε ν' αγαπώ τη γίς πού όργωσαν οι πρόγονοί μου με τα χέρια τους και να λέγω τ' όνομα τους μες την προσευχή μου. Όλα τ' αδέρφια μου, ξέραμε, με όλες τις μικρές λεπτομέρειες την ιστορία αυτή: Πώς έγινε η πρώτη

καλύβα, που τώρα την έχουμε γι' αχερόνταμο, πότε ακριβώς η γιαγιά μου φύτεψε με το χέρι της τον πλάτανο στην αυλή, πότε βάλαμε τ' αμπέλι, πώς μας πάτησαν μια νύχτα οι κοντραμπιτζίδες, τη χρονιά που γεννήθηκε η μητέρα μου. Έτσι μάθαμε όλα τα παιδιά ν' αγαπούμε αυτόν τον τόπο, όπου είχε αράξει μια ευτυχία γεμάτη από ειρήνη και τρυφερότητα. Στο κάτω-κάτω, αυτή η καλοδουλεμένη γίς μας έδινε το γλυκό σταρένιο ψωμί, εδώ απάνου φάγαμε με το κουτάλι τον ήλιο κι' έγιναν δυνατά τα μπράτσα μας και γερή η καρδιά μας.

Πάτησα τα δεκαοχτώ ! Δεκαοχτώ ολάκερα χρόνια που κατρακύλησαν μέσα στις ήσυχες νύχτες του κάμπου, όπως ένα τραγούδι μες τη σιωπή. Είμαι το πρώτο αρσενικό παιδί της φάμλιας μας και τα μάτια του πατέρα μου όταν πέφτουν απάνου μου είναι πλημμυρισμένα από εμπιστοσύνη. Οι εργάτες στο χτήμα με αγαπούν, τους αγαπώ κι' εγώ κι' όλη τη μέρα είμαι, ανάμεσά τους. Κι' αυτοί για να μ' ευχαριστήσουν θυμούνται ένα λογιώ παλιές ιστορίες, που μου διηγούνται, γιατί ξέρουν πόσο τις αρέζω.

Ο Αλέξης είναι ο πιο αμίλητος απ' όλους. Σαν βάλει τα μάτια του κατά γίς και λαλήσει τα βόδια, αυγή-αυγή, οργώνοντας, δεν τα σηκώνει πια εύκολα κατά πάνου. Θαρρείς πώς τον τραβά η γη σαν ένα γλυκό κορίτσι που δεν έχει χορτασμό. Μα εκείνη τη σοβαρή ώρα τυχαίνει να πάγω εγώ τρέχοντας και να του φωνάξω: Αλέξη ! Ο Αλέξης κάνει μιαν αργή προσπάθεια ένα, δυο δευτερόλεπτα μισοσηκώνει τα μάτια του βυθισμένος και στο μεταξύ εγώ βρίσκουμε ανάμεσα στα βόδια και στο ζυγό. Παρατάει τη τέμπλα, καθόμαστε κατάχαμα, πλάι-πλάι, και τα βόδια ξελαχανιάζουν. Στριβει ένα τσιγάρο και μου λέει στα πεταχτά ένα αστείο για να γελάσω ή κάνει στο πρόσωπό του ένα σωρό φηγούρες με γκριμάτσες, αυτός ο άνθρωπος που είναι ικανός να μη χαράξει μήνες τ' αχείλι του. Έπειτα, ανεβαίνουμε στο βολόσειρα και γελούμε μαζί ακούγοντας τους βώλους το χώμα να τρίβεται κάτω - απ' τα ποδάρια μας.

Μα τώρα δεν είμαι πια παιδί. Πάτησα τα δεκαοχτώ. Σ' όλο το χτήμα είναι πανηγύρι. Ο τρύγος σταμάτησε, γιατί οι δικοί μου θέλουν να με τιμήσουν όλως διόλου εξαιρετικά, επειδή ένας χρόνος της ζωής μου ακόμα κατρακύλησε μέσα στις σιωπηλές νύχτες του κάμπου.

Η Μαρία με αντάμωσε πρωί-πρωί, μόλις κατέβηκα στην αυλή με τα καινούρια ρούχα μου. Πόσες φορές είδα αυτό το ήμερο πρόσωπο βουτηγμένο στον ιδρο τούτες τις τελευταίες μέρες του τρύγου ! Σήμερα φορεί μια χρωματιστή μπλούζα κατακάθαρη, που ανεβαίνει ως το λαιμό και τα μεγάλα μαλλιά έχουν χτενι-

στεί με φροντίδα αφήνοντας δυο μπουκλές να πέφτουν στα μάγουλα. Τα κατάμαυρα μάτια λαμποκοπούν κάτω απ' τα βλέφαρα σαν την πρωινή δροσιά απάνου στα φύλλα. Έβαλα το χέρι μου στον ώμο της, και της είπα πρώτος καλημέρα. Σήκωσε τα μάτια της και με καλημέρισε κι' αυτή. Για λίγο στάλθηκε αναποφάσιστη κ' ύστερα μου έδωσε με ντροπή δυο γαρούφαλα που βαστούσε στο χέρι της.

— Λοιπόν... Να χαιρέσαι τα γενέθλια, μου είπε, κι' έφυγε τρέχοντας.

Δεν πήγα για κυνήγι όπως τις άλλες μέρες. Τράβηξα ολόισια στ' αμπέλι να φάγω δροσερά σταφύλια. Στο στρίψιμο του τσιφλικιού με ανταμώνει ο Αλέξης. Έρχεται με σοβαρότητα και με αγκαλιάζει, κι' ύστερα με φιλά στο μέτωπο.

— Να μας ζήσεις, μου λέει στον ίδιον επίσημο τόνο.

Έμμηξα τα χάχανα.

— Αλέξη, είσαι σοβαρός σαν το διάνο !

Πιάνουμε τα χέρια. Παρατά κι' αυτός το σοβαρό και συμμαζεύει τα χείλια του σα λάστιχο. Το ζερβί του μάτι γίνεται μακρουλό και στενό και μ' αυτό το αστείο τεζέρνουμε στα γέλια και οι δύο.

— Που τραβάς πρωί-πρωί ;

Του απαντώ πως πάγω να φάγω σταφύλια και τον αφήνω. Μυρίζω τα γαρούφαλλά μου και προχωρώ. Είχα κάνει λίγα βήματα όταν ο Αλέξης μ' έκανε να γυρίσω πίσω.

— Κατά κει τράβηξε και η Μαρία. Αν τη δεις πες της να κάνει γρήγορα για να χαζιρέψουμε τ' αρνί.

Καθόταν κάτω από ένα μεγάλο κλήμα κατάφορτο από τσαμπιά που τη σκεπάζανε ολόκληρη. Από κει με παραμόνευε. Όταν κόντεψα ανύποπτος τρόμαξα βλέποντας δυο μάτια ανάμεσα απ' τα κληματόφυλλα να με κοιτάζουν. Πόση χαρά είχα ύστερα ! Καθίσαμε πλάι-πλάι κάτω απ' το κλήμα. Έπιασε με το χέρι της τη ρίζα και την κούνησε με δύναμη. Η δροσιά απ' τα φύλλα, ράντισε το πρόσωπό μας και γελάσαμε κι' οι δυο σαν νάταν σπουδαίο παιχνίδι αυτό που κάναμε.

Της σκούπισα το πρόσωπο με τα χέρια μου, κι' ήταν ζεστό σαν τον ήλιο που καίει. Έκοψε, ένα τσαμπί και μου πρόσφερε να φάμε μαζί, λαχανιασμένη απ' το γέλιο. Ακούμπησα τήν πλάτη μου στη ρίζα και το κεφάλι μου στον ώμο της. Ένα κοτσύφι φτερούγισε εκεί κοντά, σ' ένα κλήμα. Έπειτα, μακρύτερα ακούσαμε ένα καρδερίνι που κελαηδούσε. Το χώμα μυρίζει με την ιδιαίτερη μυρουδιά πού βγάζει η σκαμμένη γίς όταν είναι ποτισμένη απ' τη δροσιά. Κι' ο ήλιος περνούσε απ' τα κληματόφυλλα και χάραζε κλαδωτές φηγούρες στο πρόσωπό της, που έτρεμαν, όπως το φεγγάρι τη νύχτα στις ακρογιαλιές.

Τότε έσκυψα και τη φίλησα στο μάγουλο. Βιαστικά, παράφορα, πλημμυρισμένος από χαρά.

Τρόμαξε. Της είπα βιαστικά και ασυλλόγιστα.

— Μαρία, να σου πω... εγώ σ' αγαπώ με όλη την καρδιά μου. Χαμογέλασε. Τα μάτια της χαμήλωσαν και λαμποκοπούσαν.

— Μα αυτό που έκανες δεν είναι καλό, μου απάντησε.

Ως τόσο πήρε το χέρι μου και το έσφιξε στο δικό της. Έπειτα ντροπαλά-ντροπαλά τ' ανέβασε στα μαλλιά μου και τα χάδεψε. Να λοιπόν κι' εγώ πως ένιωσα το πρώτο ερωτικό τίναγμα. Σ' όλο το κορμί μου έτρεχε ένα ψιλό σύγκρυο όπως γλιστρά ένα σιγανό μουρμούρισμα μέσα σε βαθιά σιωπή.

Μα τώρα τίποτα πια δεν σιωπά. Αυτό το τραγούδι το ακούω μέσα μου κι' είναι καλλίτερο απ' του καρδερινιού που κελαηδεί εδώ κοντά.

Κατάντικρυ στο χτήμα μας είναι ένα αγηλό βουνό, που το

λέμε «το Πράσινο». Είναι ένα άγριο δάσος που όσο είμασταν μικρά παιδιά, ήταν ένας θρύλος που σκέπαζε τις καρδιές μας και τα ονειράτά μας, γεμάτος από αυστηρότητα και τρόμο. Ακόμα και τώρα που μεγαλώσαμε λέμε το όνομά του, «το Πράσινο» και από ένστικτο ανατριχιάζει το πετσί μας.

Αυτό το κακό μας έκαναν οι γονιοί.

Ένα μεσημέρι, εκεί στην κορφή απάνου, φάνηκε λίγος μαύρος καπνός. Ο πατέρας μου έκανε το σταυρό του. Βγήκαμε όλοι στην πορτάρα και παρακολουθούσαμε σιωπηλοί το μαύρο σημάδι που μεγάλωνε. Σε καμιά ώρα η φωτιά είχε ξεπλώσει.

Το «Πράσινο» καίγονταν. Όσο έγερνε η μέρα η ζέστα γενόταν αβάσταχτη. Αγγίζεις τον αγέρα κι' ήταν σα λόγχη. Η ατμόσφαιρα ήταν βουτηγμένη στον καπνό, και ανασαίναμε με δυσκολία. Τα σκυλιά μας τρέχουν απ' όλες τις μεριές με πεταμένες γλώσσες, γιατί προαισθάνονται τον κίνδυνο. Σαν βράδιασε κάπως καλμάρισε η ζέστη μα τότες φύσηξε ένα λίγο αγεράκι που όσο περνούσε η ώρα τόσο γίνονταν δυνατότερο. Η φωτιά πια δυνάμωσε. Απ' το δάσος έρχεται μια τρομαχτική βουή σαν ένα μούγκρισμα χιλιάδων ζώων που σφάζονται κάπου πολύ μακριά. Τ' αναμμένα κλαδιά πετούσαν από κορφή σε κορφή στα δέντρα και τα 'βλεπες τούτα ένα-ένα ν' ανάβουν, απ' εδώ ως εκεί, το 'να απάνου στ' άλλο, σαν ένας τεράστιος πολυέλαιος. Τα ζαρκάδια έβγαζαν στριγκλιές, κραυγές που χτυπούσαν τη νύχτα και ήταν σαν να της έδιναν μιλιά, μια ανέκφραστη μιλιά που αλάλαζε και χάνονταν μες τη βουή του δάσους που καίγονταν.

Κατά τις τρεις το πρωί η φωτιά μας είχε πλακώσει. Ένα άλογο το 'χαν ξεχάσει δεμένο στα χωράφια που καίγονταν. Άρχισε να χλιμιντρίζει άγρια, σπαραχτικά μα κανείς δεν ήταν πια να το γλιτώσει.

Αγριεμένοι πιάσαμε να σκάβουμε γύρω γύρω τ' αμπέλι, από τις πιο επικίνδυνες μπασιές, για ν' αλεκοντίσουμε τη φωτιά. Τι κάναμε εκείνη την κρίσιμη ώρα κανείς μας δεν ήξερε. Άντρες, γυναίκες, αφεντικά και παραγοί, άλλοι σκάβανε το χώμα, άλλοι μαζώναμε πέτρες, κάνοντάς τις σωρούς κι άλλοι ακόμα, μες το πανδαιμόνιο, ξεριζώναμε τις ρίζες τις καλαμιές — τόση ήταν η απελπισιά.

Ο αγέρας καίγει, καίγει όπως η φωτιά. Ο ιδρώτας σταζοβολά σ' όλο το κορμί μας. Οι σπίθες ανεβαίνουν ψηλά κι' άλλες μας έρχονται στο πρόσωπο και στα χέρια. Μα να το, το στοιχειό πλάκωσε! Τρέχει απάνω στη γης, γλιστρά σαν κύμα, ένα πλατύ κατακόκκινο κύμα, ένα φοβερό άλικο κύμα. Φωτίζεται όλος ο κάμπος. Με μια γλήγορη ματιά, που είναι η ματιά του ανθρώπου που πνίγεται διακρίνω εκεί δίπλα μου τη Μαρία με λυμένα μαλλιά και με μάτια αγκρηλωμένα να χτυπά με απελπισιά την τσάπα στο σκληρό χώμα.

Κι' ο Αλέξης εδώ είναι σιμά. Ο Θεός βοηθός!

Ένα βουνό πηχτός καπνός, όπως βγαίνει από καμίνι, ορμά καταπάνου μας και τα σκεπάζει όλα. Οι λόγχες γλύφουν το κορμί μου. Μες σ' εκείνη την ορμή τινάζουμε ασυναίσθητα πίσω, μες τα κλήματα, περισσότερο από δέκα μέτρα. Μια κραυγή ακούστηκε. Δε χάνω το κουράγιο μου - συλλογίζομαι αμέσως τη Μαρία. Κοιτάζω δίπλα μου, τίποτα. Βλέπω όμως τον Αλέξη να βγαίνει τελευταίος απ' το ντουμάνι, και να τρέχει με κλονισμένο βήμα. Στα χέρια του κρατά ένα βαρύ πράμα. Έρχεται και αποθέτει λιγοθυμισμένη στα πόδια μας τη Μαρία και πέφτει κι' αυτός χάμου, πιάνοντας με τα δυο χέρια το κεφάλι του.

Η φωτιά κύκλωσε το αμπέλι μα στάθηκε. Είχαμε γλιτώσει.

Τα τσακάλια, μας έκαναν μεγάλο κακό. Κατέβαιναν τη νύχτα μες τ' αμπέλι και μας ξεθέωναν σε ζημιά. Ούρλιαζαν άγρια και αδιάκοπα. Οι πεινασμένες φωνές τους ακουγόταν σ' όλον τον κάμπο. Πώς είναι η κραυγή ενός ανθρώπου που σκοτώνεται τριγυρισμένος απ' τη σιωπηλή νύχτα, απaráλλαχτα ήταν αυτός

ο θρήνος των τσακαλιών, που κατέβαιναν πεινασμένα με τα μωρά τους.

Αναγκαστήκαμε πια να λάβουμε σοβαρά μέτρα. Χωριστήκαμε όσοι είμαστε στο χτήμα, γυναίκες - άντρες, σε δυο βάρδιες. Η μια ως τις δέκα το βράδυ κι' η άλλη ως τα μεσάνυχτα. Αρχίζαμε απ' τη μια άκρη του αμπελιού, το φέρναμε βόλτα και φτάναμε εκεί απ' όπου ξεκινήσαμε. Σ' όλη αυτή την εκστρατεία άλλος γιουχάιζε, άλλος χτυπούσε ντενεκέδες, άλλος σφύριζε κι έμπηγε φωνές. Ένα σωστό πανδαιμόνιο, που έκανε τα τσακάλια να φεύγουν φοβισμένα. Ακούγαμε μακριά τα ουρλιαχτά τους που ολοένα και χάνονταν.

Εφρόντισα να είμαι με τη βάρδια της Μαρίας. Ξεμοναχίζουμε μες τα κλήματα, χτυπούμε τους ντενεκέδες μας, και φιλιόμαστε στο στόμα. Έπειτα μπήγουμε μια φωνή από χαρά. Έτσι διώχναμε εμείς τα τσακάλια.

Με τη βάρδια μας είναι κι ο Αλέξης. Τούτον τον τελευταίο καιρό είναι αμίλητος. Σοβαρευτήκαμε πια και συναμεταξύ μας. Ένα βράδυ τον ρώτησα.

— Γιατί Αλέξη δεν μου μιλάς πια σαν πριν ;

— Παιδί μου, σ' αγαπώ πάντα, μου απάντησε.

Μόλις πάτησε τα τριάντα, μα το κούτελό του είναι κιάλας αυλακωμένο απο ρυτίδες και το μάτι του θολό. Μες το χτήμα γεννήθηκε κι' αυτός κι' εδώ μεγάλωσε δουλεύοντας μέρα νύχτα τα χωράφια και το αλέτρι. Με το χέρι του, αυτό εδώ το χώμα σκαλίστηκε δυο φορές κάθε χρόνο τόσες φορές τώρα τόσα χρόνια. Γι' αυτό τον τράβηξε θαρρείς η γης σα μια ερωμένη. Τον είδα ένα μεσημέρι, τον περασμένο θεριστή, να κάθεται μονάχος του και να χαδεύει με τις δυο χούφτες του τα χρυσά στάχυα που μόλις σάλευαν. Σαν να τα μιλούσε.

Μια νύχτα στη βάρδια μας, εκεί που φιλιόμαστε με τη Μαρία είδα μια σκιά που γλίστρησε από πίσω μας κι' έφυγε βιαστικά. Σα νάταν κρυμμένη στα κλήματα και μας παρακολουθούσε. Γνώρισα τις φαρδιές πλάτες του Αλέξη και το βιαστικό περπάτημά του. Η Μαρία έτρεμε απ' το φόβο. Ο κόρφος της ανεβοκατέβαινε - μάντευα τους χτύπους της καρδιάς της.

— Χαθήκαμε, έκανε, και μαζώχτηκε στην αγκαλιά μου.

Όταν γυρίσαμε στον οντά ο Αλέξης κάθονταν κατάμονος.

Αλαφρύναμε τα πατήματά μας και κοντέψαμε στη μισάνοιχτη πόρτα. Ένα λυχνάρι έκαιγε. Στεκόταν γυρμένος με το πρόσωπο στις χούφτες του, κι' οι ώμοι του ανεβοκατεβαίνανε από έναν λυγμό που μόλις ακουγόταν. Κοιταχτήκαμε κατάματα με τη Μαρία ξαφνιασμένοι. Την τράβηξα παραπέρα και της είπα με συγκίνηση:

— Μου φαίνεται πως κλαίγει για σένα.

Κατέβασε το κεφάλι. Για λίγα λεπτά μείναμε σιωπηλοί. Έπειτα ο κόρφος της άρχισε ν' ανεβοκατεβαίνει κι' έπιασε να κλαίγει σιγανά.

Χωριστήκαμε λυπημένοι, γιατί κι' οι δυο μας τον αγαπούσαμε σαν αδερφό.

Ο Αλέξης φεύγει απ' το χτήμα. Ο πατέρας μου τον παρακαλούσε, η μητέρα μου τον χάδευε σαν παιδί της, μα στάθηκε αδύνατο. Ήρθε η μέρα του αποχαιρετισμού. Τον βγάλαμε ως την πορτάρα όξω, κι' οι μαστόροι μαζεμένοι ως το μικρότερο παραγιά. Μας χαιρέτισε έναν-έναν με βουρκωμένα μάτια. Με κοίταξε πατρικά και, μου έσφιξε το χέρι. Κοντά μου στέκονταν δακρυσμένη η Μαρία. Δεν τόλμησε όμως να γυρίσει να τη δει. Τέλος είπαμε το «γεια σας». Όταν όλοι γύρισαν πίσω, εγώ και η Μαρία καθίσαμε ακόμα πολύν ώρα βλέποντάς τον να φεύγει.

Τώρα που έχω τόσα χρόνια μακριά απ' τον κάμπο και με κατάρταβε η επιθυμία του μόλις θυμούμαι δυο πρόσωπα που αγάπησα εκεί κάτω : Τον Αλέξη και τη Μαρία.

Εκείνον δεν τόν ξαναείδα πια, κι' εκείνη μου είπε όταν την αποχαιρετούσα πως θα μ' αγαπά και θα με θυμάται.

11ος Κολυμβητικός διάπλους Μικρασιατικής Μνήμης (Κουντουρουδιά – Πέραμα)

Πραγματοποιήθηκε με επιτυχία και ικανοποιητική συμμετοχή την Κυριακή 24 Ιουλίου 2022, ο 11ος κολυμβητικός διάπλους του Κόλπου Γέρας από την Κουντουρουδιά έως το Πέραμα.

Οι 53 κολυμβητές και κολυμβήτριες που συμμετείχαν διήνυσαν την απόσταση των 1.000 περίπου μέτρων που χωρίζει την Κουντουρουδιά από το Πέραμα χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα αφού ο καιρός ήταν εξαιρετικός και η θάλασσα χωρίς κυματισμούς.

Οι ηλικίες των κολυμβητών που συμμετείχαν ήταν από 12 έως 78 ετών και ο χρόνος που έκαναν κυμάνθηκε από 14 περίπου λεπτά ο πρώτος μέχρι 58 λεπτά ο τελευταίος.

Στην ασφαλή διεξαγωγή του κολυμβητικού διάπλου συνέβαλαν αποφασιστικά, το πλωτό σκάφος του Λιμενικού Σώματος που επέβλεπε συνεχώς τους κολυμβητές, καθώς και η παρουσία του ιατρού κ. Μάκη Αξιώτη που παρευρίσκετο για να προσφέρει τις πρώτες βοήθειες αν χρειαζόταν.

Τις ευχαριστίες μας οφείλουμε σε όλους τους προαναφερ-

θέντες, καθώς επίσης και στους κ.κ. Ευστράτιο Καραντώνη και Στέλιο Χιώτη, οι οποίοι διέθεσαν τις βάρκες τους για τη δωρεάν μεταφορά των αθλητών και των συνοδών τους από την Κουντουρουδιά στο Πέραμα και αντιστρόφως.

Τέλος, σε όλους τους συμμετέχοντες δόθηκαν αναμνηστικά διπλώματα και καπελάκια για τη συμμετοχή τους, τα οποία ήταν προσφορά των διοργανωτών Συλλόγων.

Και του χρόνου με υγεία.

Διοργανωτές της εκδήλωσης ήταν:

- Ο «Παγγεραγωγικός» Πολιτιστικός Σύλλογος Γέρας,
- Ο «Παγγεραγωγικός» Σύλλογος Αθηνών και
- Ο Σύλλογος Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ».

*Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου μας
εύχεται στα μέλη του και σε όλον τον κόσμο
Καλά Χριστούγεννα
Ευτυχισμένος και Ειρηνικός ο Καινούργιος Χρόνος*

Διαγωνισμός ζωγραφικής και έκθεσης την 5η Ιουνίου 2022 - Ημέρα Περιβάλλοντος

Πραγματοποιήθηκε από τον Σύλλογο Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» με επιτυχία, ο ετήσιος διαγωνισμός ζωγραφικής και έκθεσης με τους μαθητές και τις μαθήτριες του δημοτικού σχολείου Λουτρών.

Οι τέσσερις πρώτες τάξεις διαγωνίσθηκαν στην ζωγραφική με θέμα: «**Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος**»

και οι δύο μεγαλύτερες τάξεις στην έκθεση με θέμα:

«**Τι γνωρίζετε για την Μ. Ασία και τους πρόσφυγες του 22**»

Τα παιδιά που διακρίθηκαν βραβεύτηκαν σε ειδική εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 7 Αυγούστου 2022 και ώρα 19.00 στον αύλιο χώρο του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922» της Σκάλας Λουτρών.

Διακρίθηκαν:

Από την Α΄ Τάξη η Μπουλέτου Μαρία και η Βουτσαρδέλλη Ευστρατία.

Από την Β΄ Τάξη η Λιαδέλλη Μάρα και η Φραντζέσκου Άρτεμις.

Από την Γ΄ Τάξη ο Τατάκης Κωνσταντίνος και η Μπολύλα Βασιλική.

Από την Δ΄ Τάξη η Κλάβα Χαρά και η Μαρμαλέκα Κατερίνα.

Από την Ε1΄ Τάξη ο Παπουτσης Ταξιάρχης και η Καραμάνη Θάλεια.

Από την Ε2΄ Τάξη ο Παπουτσης Χρυσοβαλάντης και ο Μανιάτης Άγγελος.

Από την ΣΤ΄ Τάξη η Γκέντση Μαριτίνα και η Γεωργούση Βασιλική.

Το Δ.Σ. του συλλόγου μας ευχαριστεί την διευθύντρια και τους δασκάλους του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών για την ουσιαστική βοήθεια και την συνεργασία που είχαμε κατά την διενέργεια του διαγωνισμού.

Παρακάτω δημοσιεύουμε 2 εκθέσεις και 4 ζωγραφικές από αυτές που διακρίθηκαν:

Έκθεση της Γκέντση Μαριτίνας ΣΤ΄ Τάξη

Η Λέσβος είναι ένα πολύ δεμένο νησί με τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας και συγκεκριμένα το χωριό μου, η Σκάλα Λουτρών. Πρόσφυγες από την Μικρά Ασία έφτασαν εδώ και έκαναν αυτό τον τόπο σπίτι τους.

Τα παράλια της Μικράς Ασίας συγκέντρωναν έναν μεγάλο αριθμό Ελλήνων χριστιανών. Μετά την συνθήκη των Σεβρών η κατάσταση άλλαξε στην Ελλάδα και οι Έλληνες της Μικράς Ασίας έγιναν στόχος των Τούρκων. Πολύ γρήγορα άρχισαν οι λεηλατήσεις και οι βασανισμοί που ολοκληρώθηκαν με την καταστροφή της Μικράς Ασίας το 1922. Οι Τούρκοι εξαφάνισαν κάθε Ελληνικό στοιχείο με πυρπολήσεις κτιρίων και ανθρώπων, βιασμούς, εκτελέσεις και βασανιστήρια.

Τα πρώτα χρόνια της άφιξης τους οι Έλληνες πρόσφυγες αναζητούσαν ένα τόπο για να ζήσουν. Η προσωρινή στέγαση τους έγινε σε παράγκες, σε σκηνές, σε χαμόσπιτα και σε εγκατελειμένα χωράφια. Οι συνθήκες ήταν άθλιες λόγω ότι δεν υπήρχε νερό, ρεύμα και οι ασθένειες εξαπλωνόταν ποιο εύκολα επειδή

δεν υπήρχαν αρκετά φάρμακα για αυτούς.

Στην αρχή οι Έλληνες του νησιού δεν βοήθησαν τους πρόσφυγες και τους φέρονταν εχθρικά. Πάντα όμως υπήρχε και μια μερίδα κάποιων που τους βοηθούσαν δίνοντας τους τρόφιμα, ρούχα και φάρμακα.

Οι πρώτοι προσφυγικοί οικισμοί δημιουργήθηκαν στην Επάνω Σκάλα, στη Λαγκάδα, στη Χρυσομαλλούσα και σε χωριά όπως η Σκάλα Λουτρών.

Είμαι πολύ περήφανη που μένω σε έναν οικισμό που δημιούργησαν οι Έλληνες πρόσφυγες της Μικράς Ασίας. Οι κάτοικοι δεν ξεχνούν από πού ξεκίνησαν, κρατούν ζωντανή την παράδοση και προσπαθούν να την περάσουν στις επόμενες γενιές.

Έκθεση της Καραμάνη Θάλειας Ε1΄ Τάξη

Τρεις χαμένες πατρίδες αναστημένες στην αγκαλιά της Λέσβου.

Η Σμύρνη, ο Τσεσμές και η Κωνσταντινούπολη. Εξ αιτίας της εντολής του Μουσταφά Κεμάλ να μην μείνει κανένας άλλος ξένος λαός στην Τουρκία, σε αυτόν τον πόλεμο του 1922.

Ο Μουσταφά Κεμάλ είχε συνεργασία με άλλους ξένους λαούς και τα τελευταία ήταν η διχόνοια που έχουν οι Έλληνες μεταξύ τους. Γι αυτούς τους τρεις λόγους χάθηκε η Μικρά Ασία και ενάμιση εκατομμύριο άνθρωποι αναγκάστηκαν να κάνουν το μεγάλο ταξίδι της προσφυγιάς. Άλλοι σκοτώθηκαν, άλλοι έγιναν αιχμάλωτοι και άλλοι πέθαναν από τη δίψα, τη φτώχεια και την πείνα.

Τα αγόρια πάνω από δεκαεφτά χρονών τα παίρνανε από τις μανάδες τους και τα έκαναν αιχμαλώτους του πολέμου. Μαζί με αυτούς ήρθε και η οικογένεια μου. Ο παππούς μου ο Φίλιππος μετά από αυτές τις τυραννικές μέρες έχασε τον πατέρα του και ποτέ δεν έμαθε τι απέγινε. Μέσα από ένα αστείο γεγονός στη προκουαία της Σμύρνης αποσπάστηκαν για λίγο η προσοχή των Τούρκων στρατιωτών και ο παππούς μου ο Φίλιππος μαζί με τον αδερφό του τον Δημητρό και την μαμά τους την Άννα κατάφεραν να περάσουν και να μπουν στο καράβι.

Στο μεταξύ η Σμύρνη όλο και καιγόταν χωρίς σταματημό. Μετά έφτασαν στη Μυτιλήνη και πήγαν στους συγγενείς τους στην Αγιάσσο. Το χωριό της γιαγιάς μου της Ευθαλίας Φραγκουλάκη είναι ο Συνοικισμός της Σκάλας Λουτρών.

Το 1931 το κράτος έδωσε στους πρόσφυγες από ένα σπίτι και 10 ρίζες ελιές. Οι πρόσφυγες όταν ήρθαν στην Ελλάδα δεν έζησαν ούτε οι μισοί από τις κακουχίες, τις αρρώστιες και την πείνα, όμως το σημαντικότερο ήταν ότι οι πρόσφυγες είχαν αλληλεγγύη και ο ένας στήριζε τον άλλον.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΔΕΣΦΟΥ <<ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ>>
 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
 Διαγωνισμός στην ζωγραφική με θέμα:
 «Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΠΙΘΕΤΟ
 ΟΝΟΜΑ
 ΤΑΞΗ

Βουτσαρδέλλη
 Ευφρατία
 Α'

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΔΕΣΦΟΥ <<ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ>>
 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
 Διαγωνισμός στην ζωγραφική με θέμα:
 «Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΠΙΘΕΤΟ
 ΟΝΟΜΑ
 ΤΑΞΗ

Φραντζέσκου
 Αρτεμής
 Β'

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ <<ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ>>
 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
 Διαγωνισμός στην ζωγραφική με θέμα:

«Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος»

Τα φανάρκια στον ουρανό.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΠΙΘΕΤΟ
 ΟΝΟΜΑ
 ΤΑΞΗ

.....
 ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ Χ.
 Β. ΤΑΞΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ <<ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ>>
 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
 Διαγωνισμός στην ζωγραφική με θέμα:

«Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος»

ΜΟΥ ΑΠΕΞΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΠΙΘΕΤΟ
 ΟΝΟΜΑ
 ΤΑΞΗ

Μαρκάλη
 Κατερίνα
 Α.

Κοπή της Βασιλόπιτας του Συλλόγου μας

Στην βιβλιοθήκη του Συλλόγου, την Κυριακή 9 Ιανουαρίου 2022 στις 6 το απόγευμα το Δ.Σ. του Συλλόγου Μικρασιατών της Σκάλας Λουτρών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ», έκοψε την βασιλόπιτά του, σε κλειστό κύκλο λόγω covid, χωρίς προσκεκλημένους.

Αμέσως μετά έγινε η κλήρωση των δώρων της λαχειοφόρου αγοράς και κέρδισαν οι παρακάτω αριθμοί:

- Ο αριθμός 664 κέρδισε ένα Bluetooth Player AKAI ABTS-12C
- Ο αριθμός 539 κέρδισε ένα Bluetooth Player AKAI ABTS-12C
- Ο αριθμός 430 κέρδισε ένα Huawei color BandA2 Smartwatch
- Ο αριθμός 522 κέρδισε ένα Huawei color BandA2 Smartwatch
- Ο αριθμός 74 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου
- Ο αριθμός 400 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου
- Ο αριθμός 594 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου
- Ο αριθμός 143 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου
- Ο αριθμός 377 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου
- Ο αριθμός 220 κέρδισε ένα Λεύκωμα 30 ετών του Συλλόγου

Και του χρόνου με υγεία

COVID TEST

Πήγ' η Γιώργους στου Ι.Σ.Υ., για να κάν' του Κόβιτ τέστ,
σ' ουλ να δειξ' πους είνι άντρας, τσι να μην τουν λένι χέστ!

Θιτικός τουν είπαν είσι, γιατί κόλησις βατσίνα,
κάνι γιέμ του ιμβόλιου, μη σι βάλιν καραντίνα.

Έκανι του ιμβόλιου, τσι τα βλέπ ούλα μαύρα,
τσ αντί να πγεί του Παναντόλ, κατάρπει ένα Βιάγκρα!!
Μα είχι παρινέργεια, τσ ανέμιξ γη ...κουκούνα τ,
αυτό του έρμου ιμβόλιου, τουν έκαμη τη γούνα τ.

Έπαθι οίστρον τσ έκανι, σαν αγκριζμέν γιλάδα,
μέσα στούν πάγου τν έχουνι, δεν τ' έπιφτ γη ρημαδά!!

Εικουσιδού γη πίεση, φουλ γη χουλιστιρίνις,
δώδικα πήγι τ' ουρικό, τ' πέσαν γ μουσφιρίνις.

Ούλοι ισείς γη φίλιου του, που τ' κάνιτι χατηράκια,
να πάτι ν' αγουράσιτι ...τσιγκίνα σουβρακάκια!!

Γιάννης Μολυβιάτης

Έκδοση επετειακού περιοδικού

Με αφορμή την συμπλήρωση 100 ετών από τα τραγικά γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής, ο Σύλλογος μας προέβη στην έκδοση ενός επετειακού περιοδικού 32 σελίδων, με πολύ ενδιαφέρουσα ύλη, έτσι ώστε να γίνουν ευρύτερα γνωστά τα όσα συνέβησαν πριν 100 χρόνια σε αυτήν την τραγική περίοδο για την πατρίδα μας.

Το περιοδικό εκτυπώθηκε με την συμβολή της Π.Β. Αιγαίου και διατέθηκε δωρεάν στα μέλη του Συλλόγου, σε όλες τις εκδηλώσεις του Συλλόγου, στους μαθητές και στους επισκέπτες του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922» που το επισκέφθηκαν καθ' όλη την διάρκεια του έτους και στην αίθουσα της φωτογραφικής εταιρείας Μυτιλήνης κατά την διάρκεια της έκθεσης φωτογραφιών του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ που πραγματοποιήσαμε από κοινού με τον Σύλλογο «Το Κιρκινέτσι».

Το περιοδικό εξακολουθεί να διατίθεται δωρεά από το «Μουσείο Προσφυγικής Μνήμης 1922» στη Σκάλα Λουτρών, μέχρι εξαντλήσεως των αποθεμάτων.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας εκφράζει τις ευχαριστίες του τόσο στον Περιφερειάρχη Β. Αιγαίου κ. Κ. Μουτζούρη, όσο και στην Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού κ. Α. Αντωνέλλη για την συμβολή τους σε αυτή την έκδοση.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΣΚΑΛΑΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ
«ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ»
www.delfini1922.gr

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

100 χρόνια Εθνικής Μνήμης
Μικρασιατικού Ελληνισμού, μέσα από
ιστορικά κείμενα, γεγονότα και αφηγήσεις

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΤΕΥΧΟΣ 28 - ΕΤΟΣ 2022

Η κοπή στη Σκάλα 31 Ιανουαρίου
στις 6 το απόγευμα 1922 (παλιό ημερολόγιο)

ΕΜΕΙΣ ΟΙ -ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ- ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Καθώς φθάσαμε τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, πληθαίνουν οι συζητήσεις για την εποχή εκείνη, για τον πολιτισμό και την ιστορία του Ελληνισμού της Ανατολής πριν και μετά την Καταστροφή και τον ξεριζωμό. Η τρίτη και η τέταρτη γενιά των απογόνων των προσφύγων καλείται σήμερα να προβάλει και να αναδείξει αυτή τη βαριά κληρονομιά κάτω από συνθήκες και συγκυρίες κάθε άλλο παρά ευνοϊκές. Οι συζητήσεις και οι δράσεις έχουν ήδη αρχίσει και ελπίζουμε το τελικό αποτέλεσμα να είναι αντιπροσωπευτικό του πολιτισμού και της ιστορίας του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας.

NORTH AEGEAN REGION

Ευχαριστούμε την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την ευγενική χορηγία της στην έκδοση του παρόντος Επετειακού Περιοδικού

Περιβαλλοντικές δράσεις

Με την ευκαιρία της 5ης Ιουνίου, ημέρας αφιερωμένης στην προστασία του περιβάλλοντος, ο Σύλλογός μας «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» πραγματοποίησε εξόρμηση καθαριότητας στους κοινόχρηστους χώρους και στην θαλάσσια περιοχή του οικισμού μας.

Καθαρίστηκε ο χώρος αθλοπαιδιών, το γήπεδο μπάσκετ, η παιδική χαρά, το λιμανάκι και η θαλάσσια περιοχή μέχρι το ξενοδοχείο ΖΑΪΡΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι μια μέρα πριν αγοράστηκαν και φυτεύτηκαν λουλούδια για τον καλλωπισμό του αυλιού χώρου του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922 της Σκάλας Λουτρών.

Το μήνυμα που δίνουμε κάθε χρόνο με αυτές τις ενέργειές μας είναι ότι είμαστε παρόντες στην προσπάθεια που πρέπει να γίνεται από όλους για την προστασία των ακτών οι οποίες αποτελούν σημαντικό χώρο αναψυχής των πολιτών, πόλο έλξης επισκεπτών και πηγή οικονομικής ανάπτυξης του τόπου μας. Ο καθαρισμός και η προστασία των κοινόχρηστων χώρων και των ακτών, σε συνδυασμό με το ότι αυτές βρίσκονται μέσα στην περιοχή προστασίας του Κόλπου της Γέρας [NATURA 2000] συμβάλουν στην οικολογική ισορροπία και στην ανάδειξη της περιοχής μας.

Όπως κάθε χρόνο λοιπόν έτσι και φέτος δώσαμε το παρόν στον καλλωπισμό και στην προστασία της περιοχής μας, για μας, για τα παιδιά μας, και για τις επόμενες γενιές, για τα ζώα, τα φυτά και την οικολογική ισορροπία. Ζητάμε την αυτονόητη φροντίδα της τοπικής Κοινότητας Λουτρών και του Δήμου Μυτιλήνης σε θέματα καθαριότητας του οικισμού μας, ειδικά το καλοκαίρι, που έχουμε στη Σκάλα Λουτρών αρκετούς επισκέπτες καθώς και ξένους τουρίστες.

Βραδιά Μικρασιάτικου παραμυθιού

Στην Σκάλα Λουτρών, εκεί στην καθιερωμένη οδό παραμυθιών, το βράδυ του Σαββάτου 9 Ιουλίου, περάσαμε πολύ ωραία με την αγαπημένη μας θεατρολόγο-ηθοποιό Νάσια Δαφιώτη στο ρόλο της αφηγήτριας των παραμυθιών και τον εξαιρετικό δάσκαλο μουσικής τον Γρηγόρη Μολυβιάτη στο τραγούδι με την κιθάρα του.

Είναι αλήθεια, πως ο χώρος της Ανατολής έχει ταυτιστεί στη φαντασία μας με πολλά παραμύθια και μας προσφέρει πολύ παλιές εντυπωσιακές αφηγήσεις όπως π.χ. την Ομήρου Οδύσσεια καθώς και πολλές άλλες ανώνυμες λαϊκές αφηγήσεις.

Τα παραμύθια των Μικρασιατών, που διαμορφώθηκαν στο χώρο της Μ. Ασίας και ακολούθησαν τους πρόσφυγες στην έξοδο τους το 1922, διασώθηκαν γιατί κάποιοι είχαν καταλάβει το ενδιαφέρον που έκρυβε η λαϊκή δημιουργία και πλησίασαν τους αφηγητές για να μπορέσουν να τα καταγράψουν, κι αυτό γιατί η αφήγηση είναι μεν ωραία, αλλά είναι πρόσκαιρη κι αν δεν καταγραφεί το περιεχόμενό της, χάνεται.

Τα Μικρασιάτικα παραμύθια είναι συνήθως επηρεασμένα από την καθημερινή ζωή και τις συνήθειες τους, όπως όλα τα λαϊκά παραμύθια.

Εφέτος, 100 χρόνια μετά τα τραγικά γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής, κάναμε μια προσπάθεια, για να θυμηθούμε, να ακούσουμε και να γνωρίσουμε ορισμένα τουλάχιστον από αυτά, που μας διηγήθηκε η θεατρολόγος και αντιπρόεδρος του Συλλόγου μας η κ. Νάσια Δαφιώτη με τον δάσκαλο μουσικής τον κ. Γρηγόρη Μολυβιάτη.

Οι μικροί μας φίλοι συμμετείχαν με ενθουσιασμό στα δράματα, αλλά και οι γονείς των παιδιών που παραβρέθηκαν απόλαυσαν τα υπέροχα τραγούδια που συνόδευαν τα παραμύθια. Ήταν μια εξαιρετική από κάθε άποψη βραδιά, η οποία εκτός από διασκέδαση πρόσφερε και γνώση στα παιδιά και τους μεγάλους, με την θεματολογία των παραμυθιών να είναι σχετική με τις αλησμόνητες πατρίδες της Ανατολής.

Ο Σύλλογος Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών "Το Δελφίνο" ευχαριστεί από καρδιάς την Νάσια και τον Γρηγόρη για την υπέροχη βραδιά που μας χάρισαν και μάλιστα αφιλοκερδώς! Και του χρόνου με υγεία...

Πάσχα στη Σκάλα Λουτρών

*Ανάσταση. Τα σήμαντρα χτυπούν.
Κι όλα τα δένδρα ανθίζουν πέρα ως πέρα.
Στον κόσμο αυτό ας μάθουν ν αγαπούν
όσοι το μίσος έσπειραν κι ας πουν
«Χριστός Ανέστη» ετούτη την ημέρα.*

Στέλιος Σπεράντσας (Σμύρνη 1888- Αθήνα 1962)

Ο Σύλλογός μας, σε συνεργασία με τον ιερέα της ενορίας μας και με το γραφείο της Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης μερίμνησαν και φέτος, έτσι ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των κατοίκων του οικισμού μας, με την παρουσία ιερέως ειδικά για αυτές τις Αγίες ημέρες του Πάσχα.

Φέτος ήταν η δέκατη έβδομη συνεχόμενη χρονιά που πραγματοποιούνται αυτές οι θρησκευτικές εκδηλώσεις οι οποίες ενισχύουν την πίστη μας και μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το πραγματικό νόημα του θανάτου και της Ανάστασης του Κυρίου μας!

Με μεγάλη λοιπόν συμμετοχή και με κατάνυξη πραγματοποιήθηκαν οι ιερές ακολουθίες της Μεγάλης εβδομάδας στο εκκλησάκι του Αγίου Παντελεήμονα της Σκάλας Λουτρών οι οποίες ήταν οι εξής:

*Την Κυριακή των Βαΐων το πρωί, ετελέσθη η Θεία Λειτουργία από τον πρωτοσύγκελο Μυτιλήνης π. Ιάκωβο και το απόγευμα της ίδιας ημέρας η «ακολουθία του Νυμφίου» από τον ιερέα της ενορίας μας.

*Την Μ. Τετάρτη το απόγευμα ετελέσθη το «Μυστήριο του Ευ-

χελαίου».

*Την Μ. Πέμπτη το απόγευμα η «ακολουθία των Παθών».

*Την Μ. Παρασκευή το απόγευμα η «αποκαθήλωση» και εν συνεχεία η «ακολουθία του Επιταφίου» και τέλος

*το Μ. Σάββατο στις 11 το βράδυ η «ακολουθία της Ανάστασης».

Το βράδυ της Μ. Πέμπτης είχε προηγηθεί ο στολισμός του επιταφίου από τις γυναίκες και τα νέα κορίτσια του οικισμού μας, που αφιέρωσαν με μεγάλη χαρά πολλές ώρες, για να είναι ο στολισμός του επιταφίου ο καλύτερος. Βάσει του εθίμου, κατά την διάρκεια του στολισμού, εψάλη το τραγούδι της Παναγίας και άλλα εγκώμια από όλες τις κυρίες. Κατά την διάρκεια του στολισμού του επιταφίου προσφέρθηκε πρόσφορο, βουτηγμένο σε κόκκινο κρασί και ο στολισμός του επιταφίου στον Άγιο Παντελεήμονα, έληξε γύρω στις 2 το πρωί.

Η περιφορά του επιταφίου σε όλο τον οικισμό της Σκάλας Λουτρών την Μ. Παρασκευή το απόγευμα έδωσε την ευκαιρία σε όλους τους υπερήλικες να τον ασπαστούν ενώ η χορωδία από την ομάδα γυναικών μελών του Συλλόγου μας έψελνε συνεχώς τα εγκώμια.

Τέλος, ο Σύλλογός μας τηρώντας το έθιμο, το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου στο τέλος της Θείας λειτουργίας μοίρασε σε όλους τους παρευρισκόμενους κόκκινα αυγά και τσουρέκια. Εμείς από την πλευρά μας ευχαριστούμε θερμά τον εφημέριο της ενορίας μας π. Παναγιώτη, τον πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης π. Ιάκωβο, καθώς και τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Μυτιλήνης, που μερίμνησαν και ικανοποίησαν το αίτημά μας για αποστολή ιερέα στον οικισμό μας τις ημέρες του Πάσχα. Και του χρόνου να είμαστε γεροί να ξαναγιορτάσουμε όλοι μαζί αυτές τις Αγίες ημέρες.

Ανάρτηση σημαίας Μικρασιατικής Μνήμης

Τιμώντας τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τη Μικρασιατική καταστροφή το Δημοτικό Σχολείο Λουτρών σε συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, την Κοινότητα Λουτρών και τον Σύλλογο Μικρασιατών της Σκάλας Λουτρών «Το Δελφίνι», διοργάνωσαν μια πολύ όμορφη εκδήλωση στη Σκάλα Λουτρών την Παρασκευή 15 Απριλίου 2022.

Τα παιδιά ενημερώθηκαν μέσα από τις τοποθετήσεις του προέδρου της Κοινότητας Λουτρών κ. Β. Μαμώλη, του προέδρου του Συλλόγου Μικρασιατών της Σκάλας Λουτρών «Το Δελφίνι» κ. Δ. Παπαχρυσού και της Δ/τριας του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών κ. Ε. Χιωτέλλη, πως στον τόπο τους πριν 100 χρόνια έφτασαν κυνηγημένοι από τους Τούρκους 165 πρόσφυγες από τα παράλια της Μ. Ασίας και κυρίως από την Φώκεια, οι περισσότεροι μέσα σε καΐκια και βάρκες με τα λίγα υπάρχοντα που πρόλαβαν να πάρουν μαζί τους, κυνηγημένοι για να σώσουν τη ζωή τους, αφήνοντας πίσω τα σπίτια τους, τον τόπο που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν και την μέχρι τότε άνετη ζωή τους.

Τα παιδιά κρατώντας μια σημαία που μας δώρισαν οι αδερφές Τούλα και Μαρικούλα Κινικλή (στη μνήμη των γονιών τους) ακολουθήσαν το δρόμο που περπάτησαν οι πρόσφυγες όταν έφτασαν στο λιμάνι, μέχρι την προσφυγική γειτονιά όπου έχτισαν τα σπίτια τους και κάτω από το βλέμμα της Παναγιάς της Αψηλής, της προσφυγοπαναγιάς, τραγούδησαν τα κάλαντα του Λαζάρου που τραγουδούσαν οι πρόσφυγες στην Ερυθραία της Μ. Ασίας.

Αμέσως μετά τα παιδιά ανέβασαν τη σημαία στον ιστό του Μνημείου προσφυγικής μνήμης της Σκάλας Λουτρών όπου ο Σύλλογος Γονέων και κηδεμόνων τους μοίρασε λαμπάδες και Λαζαράκια και ο Σύλλογος μας «Το Δελφίνι» τους δώρισε την επετειακή έκδοσή του, για τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική καταστροφή.

Η προσφυγική μνήμη, πολύτιμη ιστορική κληρονομιά

Την Κυριακή 22 Μαΐου 2022 στις 19.00, στον αύλιο χώρο του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση με τίτλο: «Η προσφυγική μνήμη, πολύτιμη ιστορική κληρονομιά».

Οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών, με την καθοδήγηση των δασκάλων τους, μας ζωντάνεψαν μνήμες, μέσα από μαρτυρίες – αφηγήσεις προσφύγων πρώτης και δεύτερης γενιάς, που έφτασαν ξεριζωμένοι από τις πατρίδες τους στη Σκάλα Λουτρών πριν 100 χρόνια και μας τραγούδησαν τραγούδια από τις αλησμόνητες πατρίδες της Ανατολής!

Στην εκδήλωση συμμετείχε ο Χορευτικός Όμιλος Μυτιλήνης «Οι Αιολείς» με χορούς και τραγούδια από την Ερυθραία της Μ. Ασίας που μας εντυπωσίασε με τις γνήσιες παραδοσιακές στολές των χορευτών.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με την προβολή από τον Σύλλογο Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «Το Δελφίνι» της ταινίας «Γράμματα χωρίς παραλήπτη» που είναι η μαρτυρία της αδελφής του Ηλία Βενέζη, από την τουρκική εισβολή στο Αϊβαλί το 1922, όπως την κατέγραψε στο βιβλίο της «Το χρονικό των 10 ημερών».

Στην εκδήλωση στην οποία υπήρχε μεγάλη συμμετοχή παιδιών με τους γονείς τους παραβρέθηκαν: η βουλευτής του νομού μας κ. Κομνηνάκα Μαρία, ο Δήμαρχος Μυτιλήνης κ. Κύτελης Ευστράτιος, η εκπρόσωπος της Λαϊκής Συσπείρωσης κ. Νίκη Τσιριγώτη, ο πρόεδρος της κοινότητας Λουτρών κ. Μαμώλης Βασίλης, από την τεχνική υπηρεσία του Δήμου Μυτιλήνης ο κ. Παπαχριστοφόρου Ανδρέας, από τον Παγγεραγωγικό Σύλλογο Αθήνας ο κ. Ευσταθίου Δημήτρης, ο δημοσιογράφος κ Μπαλάσκας Στρατής κ.α.

Βράβευση αριστούχων μαθητών Δημοτικής Κοινότητας Λουτρών

Στον αύλιο χώρο του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922», της Σκάλας Λουτρών, πραγματοποιήθηκε, την Κυριακή 7-8-2022 το απόγευμα, με επιτυχία και αθρόα συμμετοχή, η εκδήλωση για την βράβευση των αριστούχων μαθητών της Δημοτικής Κοινότητας Λουτρών από τον Σύλλογο Μικρασιατών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ», παρουσία της διευθύντριας και των δασκάλων του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών.

Στην αρχή της εκδήλωσης έγινε μια σύντομη ενημέρωση από τον πρόεδρο κ. Δημήτρη Παπαχρυσό, σχετική με τις τρέχουσες δραστηριότητες του Συλλόγου και εν συνεχεία οι βραβεύσεις άρχισαν με τα παιδιά του Δημοτικού σχολείου που διακρίθηκαν στην ζωγραφική και στην έκθεση, μια δραστηριότητα που επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο με την συνεργασία του Συλλόγου και των δασκάλων του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών.

Οι 4 πρώτες τάξεις διαγωνίστηκαν στην ζωγραφική με θέμα:

«Ζωγραφίστε κάτι που σας εντυπωσίασε κατά το τρέχον έτος»

και οι 2 μεγαλύτερες τάξεις διαγωνίστηκαν στην έκθεση με θέμα

«Τι γνωρίζετε για την Μ. Ασία και τους πρόσφυγες του 22»

Βραβεύτηκαν:

Από την Α΄ Τάξη η Μπουλέτου Μαρία και η Βουτσαρδέλλη Ευστρατία.

Από την Β΄ Τάξη η Λιαδέλλη Μάρα και η Φραντζέσκου Αρτεμης.

Από την Γ΄ Τάξη ο Τατάκης Κωνσταντίνος και η Μπολύλα Βασιλική.

Από την Δ΄ Τάξη η Κλάβα Χαρά και η Μαρμαλέκα Κατερίνα.

Από την Ε1΄ Τάξη ο Παπουτσής Ταξιάρχης και η Καραμάνη Θάλεια.

Από την Ε2΄ Τάξη ο Παπουτσής Χρυσοβαλάντης και ο Μανιάτης Άγγελος.

Από την ΣΤ΄ Τάξη η Γκέντση Μαριτίνα και η Γεωργούση Βασιλική.

Ακολούθησε η βράβευση των αριστούχων παιδιών του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Βραβεύτηκαν:

Από την Α! γυμνασίου ο Δασκάλου Φίλιππος η Κλάβα Μαρία η Βαϊοπούλου Έλενα ο Τατάκης Γεώργιος και ο Αγιασώτης Ανδρέας Ταξιάρχης

Από την Β! γυμνασίου ο Στρίγκος Χρήστος η Ζούρου Ευαγγελία η Κέντση Ταξιαρχούλα και η Λιαδέλλη Δωροθέα

Από την Γ! γυμνασίου ο Βόγλης Άρης η Μύνικνα Κωνσταντίνα η Τρουλινού Αικατερίνη η Κέντζη Μαρία και η Μολυβιάτου Νίκη

Από την Β! λυκείου ο Στρίγκος Μάριος ο Λέλεκας Φίλιππος και ο Αλεξίου Γιώργος

Από την Γ! λυκείου η Μύνικνα Ειρήνη η Κοζπή Σταυρούλα η Στυμμιανού Μυρσίνη η Ευαγγέλου Χριστίνα και η Αγιασώτου Μαρία

Η βράβευση των διακριθέντων παιδιών του Δημοτικού Σχολείου Λουτρών έγινε από την διευθύντρια και δασκάλους του σχολείου. Τα αριστούχα παιδιά του Γυμνασίου βραβεύτηκαν από τον πρόεδρο του Συλλόγου κ. Δημήτρη Παπαχρυσό, ενώ αυτά του Λυκείου βραβεύτηκαν από τους κ. Σταύρο και Βίκυ Κρητικού και από τον μουσικοδιδάσκαλο κ. Γρηγόρη Μολυβιάτη.

Συγκινητική ήταν η παρουσία της συζύγου και των παιδιών του εκλιπόντος κ. Απόστολου Γονιδέλλη, η οποία κατόπιν επιθυμίας του, θέλησε να συνεχίσει και να βραβεύσει τα αριστούχα παιδιά της Γ΄ Λυκείου με το ποσό των 500 ευρώ (100 ευρώ σε κάθε έναν από τους 5 αριστούχους).

Η εκδήλωση συνεχίστηκε με τον δάσκαλο μουσικής κ. Γρηγόρη Μολυβιάτη και την αντιπρόεδρο του Συλλόγου κ. Νάσια Δαφιώτη που μας παρουσίασαν ένα σύντομο μουσικό καλλιτεχνικό πρόγραμμα, αφιερωμένο στα παιδιά που βραβεύσαμε.

Απόστολος Γονιδέλλης

«Ο Απόστολος Γονιδέλλης όπως όλοι γνωρίζουμε, γεννήθηκε στα Λουτρά και ασχολήθηκε πολλά χρόνια με τα γράμματα έχοντας παρουσιάσει ένα πλούσιο συγγραφικό έργο.

Είχε γράψει διηγήματα, παιδικά παραμύθια, λαογραφικά κείμενα και πεζογραφήματα. Τα περισσότερα βιβλία του αφορούσαν σχεδόν αποκλειστικά την μελέτη της Αρχαίας Ελλάδας και συγκεκριμένα την Ελληνική Προϊστορική Παράδοση και το Ελληνικό Κοσμογονικό και Θεογονικό σύστημα ενώ αρκετά από τα βιβλία που είχε εκδώσει αφορούν τη γενέτειρα του Λέσβου και την αρχαία ιστορία της όπως: οι «Χαρακτήρες του Θεόφραστου», το «Δάφνις και Χλόη», η «Αρχαία Μήθυμνα», ο «Τέρπανδρος ο Αντισσαίος, η «Ιστορία της Αρχαίας Λέσβου», οι «Φιλόσοφοι της Λέσβου» κ.α.

Το έργο του έχει αναγνωρισθεί τόσο απ' το αναγνωστικό κοινό όσο και από πανεπιστημιακούς δασκάλους και σοβαρούς μελετητές, ως μία αξιόλογη εργασία, η οποία αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία ως προς την παρουσίαση της προϊστορικής μας παραδόσεως, θεωρήθηκε δε ένας από τους λίγους εξειδικευμένους ερευνητές των έργων του Ησιόδου.

Ο Απόστολος Γονιδέλλης ήταν τακτικό μέλος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών και είχε παρουσιασθεί από πολλούς τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς των Αθηνών, της Λέσβου και του εξωτερικού καθώς και από διάφορα περιοδικά και εφημερίδες.

Αγαπητέ μας Απόστολε εκεί που βρίσκεσαι τώρα, στον τόπο και στο χρόνο της συνεχούς αναζήτησής σου, σίγουρα θα μας κοιτάς από ψηλά και θα αισθάνεσαι και εσύ την ικανοποίηση που νοιώθουν η σύζυγος και τα παιδιά σου που αποφάσισαν να συνεχίσουν το έργο που ξεκίνησες πέρυσι βραβεύοντας με ένα χρηματικό ποσό τα αριστούχα παιδιά της κοινότητάς μας της Γ' Λυκείου!».

Αφιερωμένο στον Στράτο, τον βαρκάρη της Κουντουρουδιάς

Φτωχότερος από σήμερα ο Σύλλογος μας, μετά την αποδημία του μέλους μας του Στράτου Καραντώνη, του βαρκάρη της Κουντουρουδιάς, σε ηλικία μόλις 45 ετών και αφού πάλεψε με θάρρος εδώ και περίπου δύο χρόνια με την επάρατο νόσο.

Αγαπητέ μας Στρατή, με πόνο μάθαμε για το τέλος της περιπέτειάς σου, αφήνοντας πίσω σου, την αγαπημένη σου σύζυγο, τα παιδιά σου, τους γονείς σου και τους φίλους σου. Όλοι σε γνώριζαν, για τον ήρεμο και καλοσυνάτο χαρακτήρα σου και ήσουν για πολλά χρόνια το έμβλημα του κόλπου Γέρας μαζί με την βάρκα σου.

Σαν μέλος του Συλλόγου Μικρασιατών της Σκάλας Λουτρών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ», ήσουν παρών σχεδόν σε όλες τις δράσεις μας. Μαζί κάναμε τις δένδροφυτεύσεις στην περιοχή μας, με την βοήθεια σου οργανώναμε τον κολυμβητικό διάπλου του κόλπου Γέρας κάθε χρόνο, με την συμμετοχή σου και με την βάρκα σου κάθε χρόνο κάναμε την λιτανεία της εικόνας του Αγίου Νικολάου στη Σκάλα Λουτρών, μαζί βοηθήσαμε στον καθαρισμό και στην συντήρηση μαζί με τους αλιείς μας του παρεκκλησίου του Αγίου Ισιδώρου στο ομώνυμο νησάκι του κόλπου Γέρας, εσύ μας έφερνες τους Γεραγώτες με την βάρκα σου κάθε χρόνο στις 22 Αυγούστου στην Παναγιά την Αψηλή, στον Άγιο Ερμογένη κ.α. Ήσουν ο καπετάνιος και η ψυχή των κοινωνικών, πολιτιστικών και τουριστικών δραστηριοτήτων του κόλπου των ελαιώνων. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που σε σκέπασε και ο Κύριος μας ας δίνει δύναμη και κουράγιο στην οικογένειά σου που τόσο πρόωρα ορφάνεψε.

Εκ μέρους του Δ.Σ. του Συλλόγου εκφράζουμε τα ειλικρινή μας συλλυπητήρια στην οικογένειά σου και σου αφιερώνουμε μερικούς στίχους από ποιήματα του θαλασσινού Νίκου Καβαδία!

*Βάρδια πλάι σε κάβο φαλακρό
κι ο Σταυρός του Νότου με τα στράλια.
Κομπολόι κρατάς από κοράλλια
κι άκοπο μασάς καφέ πικρό.*

*Το Αλφα του Κενταύρου μία νυχτιά
με το παλλινώριο πήρα κάτω.
Μου 'πες με φωνή ετοιμοθανάτου:
«Να φοβάσαι τ' άστρα του Νοτιά».*

*Θα μεταλάβω με νερό θαλασσινό
στάλα τη στάλα συναγμένο απ' το κορμί σου
σε τάσι αρχαίο, μπακιρένιο αλγερινό,
που κοινωνούσαν πειρατές πριν πολεμήσουν.*

Καλό σου ταξίδι...

Τριήμερες εκδηλώσεις 21, 22 και 23 Αυγούστου 2022

Ανθρώπων Μνήμες, 100 χρόνια μετά...

Αυτός ήταν ο τίτλος της κεντρικής εκδήλωσης του Συλλόγου μας για την επέτειο των 100 χρόνων από τα τραγικά γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 21 Αυγούστου 2022 στον αύλιο χώρο του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922» σε συνδιοργάνωση και με την υποστήριξη της Αντιπεριφέρειας Πολιτισμού της Π.Β. Αιγαίου.

Η εκδήλωση περιελάμβανε μια συζήτηση με αφηγήσεις προσφύγων δεύτερης και τρίτης γενιάς από τον Πόντο, την Κωνσταντινούπολη και από τα παράλια της Μικράς Ασίας. Στην εκδήλωση συμμετείχαν, το χορευτικό, που είναι και χορωδιακό τμήμα του Συλλόγου με την καθοδήγηση της δασκάλως κ. Φλώρας Αντωνοπούλου και η ορχήστρα του Μουσικού εντευκτηρίου «Πέλαγος» της κ. Βασιλικής Παπαγεωργίου.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με τον πρόεδρο του Συλλόγου κ. Δημήτρη Παπαχρυσό ο οποίος αφού καλωσόρισε τους παρευρισκόμενους, μεταξύ άλλων είπε:

«Αυτή η επέτειος των 100 χρόνων είναι σίγουρα μια θλιβερή επέτειος αφού κουβαλάει μαζί της την αίσθηση της απώλειας και της καταστροφής.

Μας θυμίζει τον εκπατρισμό των Ελλήνων από τα εδάφη της Μικράς Ασίας ύστερα από μία τρισηχίλιετή παρουσία τους εκεί και ταυτίζετε σχεδόν αυτόματα στο μυαλό μας με την εικόνα της φλεγόμενης Σμύρνης και τα όσα άλλα συνέβησαν αυτές τις τραγικές για τον Ελληνισμό στιγμές.

Αραγε κατόπιν αυτών των συμβάντων καθώς και όσων άλλων εξελίξεων επακολούθησαν μήπως θα έπρεπε να μπορούμε σε μια μόνιμη κατάθλιψη για τον ξεριζωμό και για τις χαμένες πατρίδες? Όχι! Κατηγορηματικά όχι!

Εμείς, ήρθαμε εδώ σήμερα, για να ακούσουμε τις ιστορίες τους, που είναι και δικές μας ιστορίες, να ακούσουμε τα τραγούδια τους που είναι και δικά μας τραγούδια και να χορέψουμε τους χορούς τους που είναι και δικοί μας χοροί...

Ας ανάψουμε λοιπόν σήμερα εδώ, όλοι μαζί, ένα λυχνάρι, ως σύμβολο της φλόγας που ανάβει ακόμα εδώ και 100 χρόνια, και ως σύμβολο για το Φως που μας άφησαν ως παρακαταθήκη αυτοί από εκεί, από τις απέναντι Μικρασιατικές ακτές, από τις αλησμόνητες πατρίδες της Ανατολής, για να τους θυμόμαστε και να τους τιμούμε, γιατί αυτοί ήταν και θα είναι, Αθάνατοι στην μνήμη μας και Φως για τις επόμενες γενιές!!!»

Στην συνέχεια το λόγο πήρε η Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού της Π.Β. Αιγαίου η κ. Αναστασία Αντωνέλλη, η οποία μεταξύ άλλων ανέφερε ότι:

«Η εκδήλωση είναι ενταγμένη στο 2ο φεστιβάλ της Π.Β.Α. με τίτλο «Ανθρώπων τέχνη» που για εφέτος το θέμα του είναι “1922-2022 από τη καταστροφή στη Δημιουργία” και επεσήμανε πως ένα τραύμα κοινωνικό για να επουλωθεί χρειάζονται 100 χρόνια και οι κοινωνίες για να το ξεπεράσουν πρέπει να περάσει ένας αιώνας για να μπορέσουν να κρατήσουν τα καλά από αυτό το καταστροφικό γεγο-

νός. Νομίζουμε ότι είναι καιρός να δούμε χωρίς καμιά διάθεση μοιρολατρίας ή κλάψας ή θρήνου, - αυτά μπορεί να ανήκουν στο παρελθόν - πώς αυτή η καταστροφή των Ελλήνων της Μ. Ασίας συνέσπερε στο σήμερα το δικό μας, πώς ο πολιτισμός αυτών των ανθρώπων των κατοίκων της Μ. Ασίας μεταγκίστηκε μέσα στην Ελληνική κοινωνία και τη βοήθησε να μεγαλοουργήσει, ιδιαίτερα στον τομέα των τεχνών, στον τομέα της γαστρονομίας και βεβαίως στον τομέα της πολιτικής γιατί ας μην ξεχνάμε ότι οι Έλληνες αυτοί προέρχονταν από κοινωνίες πολυπολιτισμικές και έφεραν ένα αέρα ανανέωσης που αποτυπώνεται στους χορούς, στις φορεσιές, στην αρχιτεκτονική και την γαστρονομία. Έτσι όταν ο Σύλλογος «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» κατέθεσε την πρότασή του, γιατί εμείς πιστεύουμε όχι στη λειτουργία του σουλτανάτου της Περιφέρειας ότι εμείς ξέρουμε και αποφασίζουμε ότι θα κάνουμε αυτό, όχι, ελάτε όλοι μαζί να δημιουργήσουμε δημοκρατικά αυτό που θεωρούμε πολιτισμό του σήμερα. Έτσι λοιπόν είχαμε την τιμή για άλλη μια χρονιά ο πολύ δραστήριος αυτός Σύλλογος «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» να καταθέσει μια πρόταση που είχαμε την υποχρέωση, ηθική πρωτίτως, να στηρίζουμε ακριβώς γιατί αναδεικνύει αυτό που εμείς πιστεύουμε, στη δημιουργία, που είναι βεβαίως και στην αποφυγή λαθών που έχουμε διαπράξει και τότε, διαχειριζόμενοι ως κράτος το προσφυγικό αλλά συνεχίζουμε να διαπράττουμε και σήμερα. Πιστεύω ότι η απομνήνη εκδήλωση θα γράφει στις καρδιές όλων γιατί υπάρχει αυτή η παράδοση δεύτερης τρίτης γενιάς ανθρώπων που θα μπει στη μνήμη μας και θα μεταδοθεί στα παιδιά μας, γιατί υπάρχουν οι χοροί που θα τους ξαναζήσουμε και θα ξαναιώσουμε το ρυθμό της Ανατολής. Θέλω να πω ένα μεγάλο μπράβο στο Σύλλογο «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» για όλα αυτά που κάνει στον τομέα του πολιτισμού και αποτελεί ένα σημαντικό κύτταρο προσφοράς στο πολιτιστικό γίγνεσθαι των νησιών μας. Εύχομαι και του χρόνου να έχουμε τη χαρά να ξανά συνεργαστούμε και είμαι σίγουρη ότι η απομνήνη βραδιά θα μείνει στη καρδιά ολωνών μας με ένα χαμόγελο.»

Στην συζήτηση που επακολούθησε συμμετείχαν:

- 1- Ο κ. Κρητικός Σταύρος με καταγωγή από την Φώκεια της Μ. Ασίας
- 2- Η κ. Τουρλή-Φραγκουλάκη Ευθαλία με καταγωγή από τον Τσεσμέ
- 3- Η κ. Δαφιώτη Αθανασία με καταγωγή από την Φώκεια Μ. Ασίας
- 4- Η κ. Αετοπούλου Ιωσηφίνα με καταγωγή από τον Πόντο και
- 5- Ο κ. Αποστολόπουλος Νικόλαος με καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη

Στις ιστορίες αυτές που μας διηγήθηκαν, αυτό που καταγράφεται έντονα είναι ο αλτρουισμός και η ψυχική δύναμη αυτών των ανθρώπων, που μέσα στις τόσες συμφορές τους, μπόρεσαν να σταθούν όρθιοι, να δώσουν τον αγώνα της ζωής και να διακριθούν με τέτοιο τρόπο που μας κάνει εμάς όλους τόσο υπερήφανους.

Υπερήφανους γιατί αισθανόμαστε πως αυτοί οι πρόγονοι μας, μπόλιασαν την Ελλάδα με τον πολιτισμό και την εργατικότητα

τους με το εμπόριο, με τα γράμματα, με τις τέχνες, με τη βιομηχανία, με τα διάφορα επαγγέλματα, με τη γεωργία, με την εκπαίδευση και τόσα άλλα ώστε να μπορεί σήμερα η πατρίδα μας, να είναι σε μια καλύτερη κατάσταση από όλους τους γείτονες της απολαμβάνοντας όλα τα αγαθά της Δημοκρατίας και της ελευθερίας.

Η εκδήλωση συνεχίστηκε με την συμμετοχή του χορευτικού τμήματος του Συλλόγου μας που είναι συγχρόνως και χορωδιακό με υπεύθυνη διδασκαλία την κ. Φλώρα Αντωνοπούλου, με τους παρακάτω χορούς και τραγούδια από την Μ. Ασία:

«Μάνα μου τα λουλουδια μου» από την χορωδία του Συλλόγου.
«Τέσσερα μάτια δυο καρδιές» γυναικείος χορός από την Αρτάκη.
«Ατταρης» χορός συρτός σε τετράδες, από τα Αλάτσατα.
«Συρτός» χαρακτηριστικός χορός των παραλίων, αλλά και του Αιγαίου με κατά τόπους παραλλαγές.

«Καρσιλαμάς» αντικρυστός χορός, ίσως ο πιο αντιπροσωπευτικός των παραλίων.

«Λέϊλαλούμ» γυναικείος χορός Καππαδοκίας.

«Κόνιαλης» αντικρυστός χορός της Καππαδοκίας με υπόκρουση κουταλιών για να κρατιέται ο ρυθμός. Η συγκεκριμένη μελωδία είναι από τις πιο διαδεδομένες σε πολλές γειτονικές περιοχές.

«Αυγήτικος» από την χορωδία του Συλλόγου.

Ακολούθησε το καθιερωμένο παραδοσιακό κέρασμα από τα μέλη του Συλλόγου και η συναυλία με την ορχήστρα του Μουσικού Εντευκτηρίου «Πέλαγος».

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας εκφράζει τις ευχαριστίες του, τόσο στον περιφερειάρχη κ. Κώστα Μουτζούρη, όσο και στην αντιπεριφερειάρχη πολιτισμού κ. Αναστασία Αντωνέλλη, που για τρίτη συνεχόμενη χρονιά υποστηρίζει οικονομικά τις καλοκαιρινές μας εκδηλώσεις.

Εκδηλώσεις μνήμης «Μικρασία χαίρε» 22-08-2022

Την Δευτέρα 22 Αυγούστου 2022 και ώρα 19:30, μετά την τέλεση του πανηγυρικού Εσπερινού στο εκκλησάκι της Παναγίας, στον προσφυγικό Συνοικισμό της Σκάλας Λουτρών πραγματοποιήθηκε η περιφορά της εικόνας της Παναγίας και εικόνων από την Μικρά

Ασία στους δρόμους του χωριού μέχρι το "Μουσείο Προσφυγικής Μνήμης 1922", όπου τελέστηκε επιμνημόσυνη δέηση και αρτοκλασία από τον ιερέα της ενορίας μας π. Παναγιώτη Χατζηβασιλείου και τον ιεροψάλτη κ. Σωτήρη Μαμουνή.

Στην συνέχεια, ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. Δημήτρης Παπαχρυσός αναφέρθηκε εν συντομία στο δράμα των προσφύγων της περιόδου του διωγμού του 1922 και ανέγνωσε όλα τα ονόματα των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν και δημιούργησαν τον προσφυγικό συνοικισμό της Σκάλας Λουτρών.

Επακολούθησε συναυλία από την εξαιρετική ορχήστρα Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης με τίτλο «Μικρασία χαίρε».

Οι εκδηλώσεις μνήμης του Συλλόγου ολοκληρώθηκαν με την τέλεση Θείας Λειτουργίας την Τρίτη 23 Αυγούστου 2022 το πρωί στην Παναγία την Αψηλή. Και του χρόνου με υγεία!

Έκθεση φωτογραφιών

«Μικρασία, αλησμόνητες πατρίδες.
Από τη Μεγάλη Ιδέα στην Καταστροφή»

Πραγματοποιήθηκαν το απόγευμα της Τετάρτης 14 Σεπτεμβρίου, μέρα εμβληματική για τους Μικρασιάτες, τα εγκαίνια της μεγάλης έκθεσης φωτογραφίας με τίτλο «Μικρασία, αλησμόνητες πατρίδες. Από τη Μεγάλη Ιδέα στην Καταστροφή» που οργάνωσαν ο Σύλλογος Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «το Δελφίνι» και ο Σύλλογος κατοίκων συνοικιών Κουλμπάρας και Κιόσκι Μυτιλήνης «το Κιρκινέτσι», στο πλαίσιο των επετειακών εκδηλώσεων μνήμης για τα 100 έτη από την Μικρασιατική καταστροφή.

Η έκθεση φιλοξένησε μοναδικές φωτογραφίες που έφεραν στο φως σπάνια στιγμιότυπα από την Μικρασιατική εκστρατεία, την καταστροφή, τον ξεριζωμό και την πρώτη εγκατάσταση των προσφύγων.

Ο Δημήτρης Παπαχρυσός Πρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ» καλωσορίζοντας τον πολύ κόσμο που συγκεντρώθηκε στο κάτω κάστρο για να δει την έκθεση, αναφέρθηκε στην αξία της ως στοιχείο διατήρησης της μνήμης των Μικρασιατικών πατρίδων, ενώ ο Πρόεδρος του Συλλόγου κατοίκων συνοικιών Κουλμπάρας και Κιόσκι Μυτιλήνης «το Κιρκινέτσι» τόνισε την ανάγκη δημιουργίας ενός Κέντρου Μικρασιατικού Πολιτισμού στη Μυτιλήνη με τη συμμετοχή των Μικρασιατικών σωματείων της Λέσβου και πρότεινε ως τέτοιο το παλιό «τούρκικο παρθεναγωγείο» που καταρρέει.

Ακολούθησε ξενάγηση στις αίθουσες της Φωτογραφικής Εταιρείας στο κάτω κάστρο όπου στεγάζεται η έκθεση. Αξίζει να σημειωθεί η συμμετοχή στα εγκαίνια της έκθεσης, της ορχήστρας των σαντουριών του Αναγνωστηρίου της Αγιάσου, που απέδωσε σκοπούς της Μικρασίας.

Στα εγκαίνια της έκθεσης παραβρέθηκαν μεταξύ άλλων ο Πρωτοσύγκελος της Ι. Μητροπόλεως Μυτιλήνης π. Ιάκωβος Καραμούζης και ο Πρωτοπρεσβύτερος του Ναού του Αγίου Θεράποντα π. Αθανάσιος Γιουσμάς ως εκπρόσωποι του Μητροπολίτη Μυτιλήνης, ο Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου Κώστας Μουτζούρης, ο Στρατιωτικός Διοικητής Λέσβου Υποστράτηγος Γρηγόρης Μπουντλιάκης, ο Αντιπεριφερειάρχης Παναγιώτης Χριστόφας, ο Περιφερειακός Σύμβουλος Γιάννης Σπιλάνης, οι Αντιδήμαρχοι Μυτιλήνης πολιτισμού Παναγιώτης Τσακίρης και Τεχνικών Υπηρεσιών Στρατής Τζιμής, ο Πρόεδρος της Κοινότητας Μυτιλήνης Αλέκος Κουζινόγλου, ο Πρόεδρος του Νοσοκομείου Μυτιλήνης Γιώργος Καμπούρης, και ο Πρόεδρος του παραρτήματος του ΤΕΕ στο Βόρειο Αιγαίο Παναγιώτης Μανωλακέλλης. Παρόντες επίσης και εμβληματικοί Μικρασιάτες της Μυτιλήνης όπως ο Αϊβαλιώτης Γιάννης Πατανός εκ των συντελεστών του στησίματος του αγάλματος της Μικρασιάτισσας Μάνας στη δεκαετία του 1980, η Μοσχονησιώτισσα ομότιμη καθηγήτρια φιλολογίας Αγγελική Ράλλη, ο Αγιοπαρασκευούσης παλιός αυτοδιοικητικός Μήτσος Μπουρνούς και άλλοι.

Η έκθεση ήταν ανοικτή καθημερινά από τις 6,30 το απόγευμα μέχρι τις 8.30 το βράδυ ενώ τα Σαββατοκύριακα από τις 11 μέχρι τις 1 το μεσημέρι και από τις 6,30 το απόγευμα μέχρι τις 8.30 το βράδυ, την επισκέφθηκαν δε πολλοί συντοπίτες μας και σχεδόν όλα τα σχολεία της πόλης μας αφού αυτή παρέμεινε ανοικτή μέχρι και την Κυριακή 2 Οκτωβρίου.

* Η έκθεση πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Κέντρο Μικρασιατικού Πολιτισμού του Δήμου Νέας Ιωνίας Αττικής και με τη βοήθεια της Φωτογραφικής Εταιρείας Μυτιλήνης, υπό την αιγίδα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λέσβου.

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΣ - ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ

Από τις πιο όμορφες παιδικές μου θύμισες είναι της ημέρας των Ταξιαρχών στο χωριό μου, τον Παπάδο της Γέρας Λέσβου. Την παραμονή ολοφώτεινη γεμάτη η πλατεία, κατάνυξη στην εκκλησιά του Ταξιάρχη και το τροπάριο ... «*υπό την σκέπη των περύγων της αΐλου υμών δόξης*» να ηχεί αρμονικά στα ότα και στις ψυχές που εόρταζαν. Την σκέπη των περύγων, τον παρακλητικό στους αγγέλους κανόνα, ψάλλαμε και την ημέρα της εορτής, αλλά συνάμα ημέρα της Απελευθέρωσης του Νησιού μας από του Τούρκους, το 1912.

Όταν χτυπούσε η πρώτη πρωινή καμπάνα της 8ης του Νοέμβρη, ξυπνούσα αμέσως κι έτρεχα στο παράθυρο να δω την εκκλησιά, να δω το καμπαναριό, περιμένοντας πότε ν' ακούσω το εμβατήριο που θα μετέδιδαν τα μεγάφωνα από το Κοινοτικό Γραφείο του χω-

ριού: «*Εγώ είμαι ο ναύτης του Αιγαίου*». Σαν ετοιμαζόμουν για την εκκλησιά πρόσμενα πότε η γιαγιά Αριάδνη θα μου περιέγραφε τις σκηνές της Απελευθέρωσης, τις ημέρες που ο θρυλικός «Αβέρωφ» μπροστάρης του στόλου θα απελευθέρωνε τη Μυτιλήνη μας. Κι η γιαγιά ανεξάντλητη να λέει και να ξαναλέει το τραγούδι «*Των Ταξιαρχών τη μέρα την Αγία/Ήρθαν τα βαποράκια γεμάτα ελληνάκια*».

Μεγάλωσα, μα οι παιδικές αναμνήσεις δεν έλεγαν να σβήσουν. Η εκκλησιά του χωριού μου πάντα κρατούσε ένα μεγάλο κομμάτι στις θύμισες του μυαλού. Τις μέρες που εκκλησιαζόμουν με το σχολειό, από το πιο ψηλό μέρος της εκκλησιάς, το ζωγραφιστό σάρκινο, τριγωνικό μάτι του Θεού με κοίταζε ερευνητικά, μην σκανταλέψω. Είναι το μάτι του Θεού που με ακολουθούσε, αργότερα, όταν μετοικίσαμε στην πρωτεύουσα, σε κάθε επίσκεψή μου στις εκκλησιές των Αθηνών. Πάντα μαζί μου κουβαλούσα και τη θωριά του θεόρατου, του ασημένιου, αιγιματικού Ταξιάρχη Παπάδου, του Αγγελου των παιδικών μου χρόνων. Ένα ασημένιο περίβλημα, το «*πουκάμισο του Αγίου*», όπως λέγεται, σκέπαζε την εικόνα του Ταξιάρχη κι η γυαλιστερή του σπάθα, όρθια προκαλούσε το σεβασμό στη θεία του μορφή.

Στην Α' Γυμνασίω έτυχε να μαθητεύω στο 8ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών. Στο προαύλιο του σχολείου υπήρχε η εκκλησιά των Ταξιαρχών προς τιμήν του δωρητού του σχολείου Μιχαήλ Νομικού. Την ημέρα της εορτής των αγγέλων το σχολειό δεν λειτουργούσε, λειτουργούσε η εκκλησιά. Εκείνη η γιορτινή μέρα ήταν η χαρά μου μεγάλη και βάλσαμο στον καημό για τη στέρηση του χωριού μου.

Τέλη φθινοπώρου του 2000 ήταν, όταν ο ξάδελφός μου Στρατής Αναγνώστου ήρθε από την Αυστραλία και θα έμενε για δυο μέρες σε ξενοδοχείο στον Πειραιά, προκειμένου να κάνει Χριστούγεννα στο χωριό. Τον επισκέφθηκα την πρώτη μέρα, φαινόταν ακμαίος, υγιής κι ανυπόμονος, πολύ ανυπόμονος που θα πήγαινε στο νησί. Την επόμενη με παίρνει αναστατωμένη η γυναίκα του και μου ζητάει να της βρω επειγόντως έναν γιατρό. Ο Στρατής είχε αρρωστήσει βαριά, εντελώς ξαφνικά. Τηλεφωνώ στον γιατρό των

πεθερικών μου, τον Σύριο Αλέξανδρο Αμπούχαζις, για τον οποίο έμαθα αργότερα ότι είχε κάνει τρία χρόνια παθολόγος στον Παπάδο και ήταν ιδιαίτερα αγαπητός στο χωριό. Από την εξέταση ο γιατρός ήταν ανήσυχος, μας ενημέρωσε ότι ο ασθενής δεν πρέπει να ταξιδεύσει, αλλά έπρεπε να αναβάλει για μερικές μέρες το ταξίδι του, ώσπου να γίνει καλά.

Το επόμενο βράδυ ο Στρατής ήταν πολύ ανήσυχος. Παραμιλούσε ξύπνιος κι όλο μίλαγε για τον Ταξιάρχη του χωριού του, ότι «*είναι βαριά η πανοπλία*», το πουκάμισο δηλαδή, του Ταξιάρχη κι «*όσοι ξέρουν πρέπει να του την αφαιρέσουν, να τον ελαφρύνουν, να φανεί η αρχοντική θωριά του*». Η ξαδέλφη ήταν προβληματισμένη. Ο Στρατής δεν πρόλαβε το καράβι, την επόμενη μέρα άφησε την πνοή του σε ένα μικρό ξενοδοχείο δίπλα στον ηλεκτρικό σταθμό, κοντά

στο λιμάνι του Πειραιά. Ο Στρατής δεν ταξίδευσε στο νησί, τον πήρε ο Ταξιάρχης για τους ουράνιους λιμένες. Ποιος άγγελος αλήθεια μίλησε στον Στρατή μας, μιας κι ήταν αγέννητος στα 1928, όταν για πρώτη φορά ντύσαν οι χωριανοί τον Ταξιάρχη με την πανοπλία του; Κι είναι τα τελευταία χρόνια που το πουκάμισο που σκέπαζε την εικόνα αφαιρέθηκε και φάνηκε, ύστερα από πολλούς χρόνους, ολόκληρη η μεγαλοπρεπής θωριά του Ταξιάρχη.

Πολλοί μιλάνε για εμφανίσεις του Ταξιάρχη, δύσκολα να τους πιστέψεις. Αν δεν το ζήσεις, δύσκολα μπορείς να δεις με τα μάτια της ψυχής σου το θαύμα. Ο πατέρας μου ήταν θρήσκος, πολύ θρήσκος, μα δεν επέβαλε ποτέ την πίστη του. Θυμάμαι μικρός, όταν πηγαίναμε σε ένα κτήμα κοντά στο εξωκλήσι της Αγίας Μαρίνας, που μου έδειχνε έναν τρύπιο βράχο, από τον οποίο όπως πίστευαν οι χωριανοί

πέρασε η Αγία Μαρίνα κυνηγώντας τα δαιμονικά. Μου έλεγε για την ιστορία, μα σαν τον ρωτούσα αν ήταν αλήθεια μου απαντούσε «*τι να σου πω παιδί μου, είναι θέμα πίστης*». Μια καλοκαιριάτικη ημέρα που βρεθήκαμε μόνοι με τον πατέρα μου στον Ταξιάρχη μας, μπροστά στην εικόνα του, μου δείχνει τα «βήματα» του Αρχάγγελου. Κάποια σημάδια στο δάπεδο του ναού που οι πιστοί τα ερμήνευαν ως τα χνάρια που άφησαν τα βήματα του Αρχάγγελου. Ήταν η στιγμή μιας εξομολόγησης του πατέρα: «*Μπορεί και να είναι, όμως δεν μου μοιάζουν για βήματα. Θα σου πω όμως κάτι που έζησα και δεν το έχω πει σε κανέναν, παρά μόνο στη μάνα σου, κι αυτό γιατί οι άνθρωποι δεν θα με πίστευαν, θα με περνούσαν για τρελό. Και τώρα που στο λέω δεν ξέρω ακόμη αν είναι πλάσμα της φαντασίας μου, όραμα ή δεν ξέρω τι άλλο, μα, μια ημέρα που ήμουν μόνος στον ναό είδα να περνά μια αστραφτερή μορφή, ίδια σαν την όψη του Ταξιάρχη μας, και να χάνεται από το βορινό παράθυρο του ναού*».

Ήταν τόσο αληθινός, κι όπως πάντοτε άνθρωπος που δεν μπορούσε να κρυφτεί. Σεβάστηκα τα λεγόμενά του, δεν τα χλεύασα, αλλά ούτε τα πίστευσα. Έμειναν σαν μια παρακαταθήκη στην αποθήκη του μυαλού μου, για να επανέλθουν σήμερα στη μνήμη μου και να πάρουν τη θέση τους ως συμβάντα βίωσης των αγγελικών

δυνάμεων, που μόνο ανοιχτές καρδιές μπορούν να αισθανθούν και να βιώσουν.

Όσο περνούσαν τα χρόνια, χωρίς να το καταλαβαίνω, δυνάμωνε η πίστη μου για τον Ταξιάρχη και στις εμφανίσεις του στη ζωή των ανθρώπων. Πρώτη φορά που έκανα το τάμα μου στον Ταξιάρχη, ήταν ένα καλοκαίρι στα τέλη της δεκαετίας του '90, όταν μαζί με την ξαδέλφη μου, την Ειρήνη Αναγνώστου, διαβήκαμε με τα πόδια τα 50 περίπου χιλιόμετρα απόστασης από τη Γέρα στον Ταξιάρχη Μανταμάδου. Κείνη την ημέρα, σαν γύρισα στη Γέρα μετά την επίπονη πορεία, βάλθηκα να γράψω τις εντυπώσεις μου ως Οδοιπορικό Ζωής, το οποίο δημοσιεύτηκε το 2002 σε έντεκα συνέχειες στην εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ της Μυτιλήνης. Τα κείμενα της «Οδοιπορίας» συνοδεύτηκαν από ζωγραφιές του Δημήτρη Καραπιπέρη. Έκτοτε οδοιπορώ για τον Ταξιάρχη Μανταμάδου κάθε χρόνο και κάθε φορά τα σημάδια Του είναι και πιο φανερά. Όπως πριν πέντε- έξι περίπου χρόνια, καλοκαίρι ήταν που με την παρέα νέων εικοσάχρονων παιδιών της Γέρας ζώντας τους φόβους, τις αγωνίες του Στρατή, του Ταξιάρχη, του Σεραφείμ, της Μαγδαληνής, της Στρατούλας... ξεκινήσαμε την πορεία μας για τον Μανταμάδο. Στη βραδινή μας πορεία, από τη Θερμή κι έπειτα, είχαμε τη συνοδεία ενός μαύρου σκύλου που επί είκοσι πέντε χιλιόμετρα μας ακολουθούσε κατά πόδας, χωρίς να ακουσθεί, χωρίς να βγάλει ούτε καν ένα γάβγισμα... Και μόλις φθάσαμε στο μοναστήρι του Ταξιάρχη να τον χάσουμε ξαφνικά από τα μάτια μας.

Κάθε χρόνο δυναμώνει η πίστη μου στον άγγελό μου. Δεν το έχω συνήθειο να εκκλησιάζομαι, παρά μόνο μια δυο φορές το χρόνο να ανάβω ένα κερί στον «φιλο» μου τον Ταξιάρχη του Παπάδου κι ένα κερί μετά τις οδοιπορίες –τάματα- στην Παναγιά της Αγιάσου και στον Ταξιάρχη του Μανταμάδου. Σεπτέμβριος του 2016 στις 29 του μήνα, ημέρα Πέμπτη βρέθηκα έξω από την εκκλησιά της Παναγίας των Βλαχερνών στην Αμφιάλη. Πώς μου ήρθε, ο ασυνήθιστος σε προσκυνήματα, να ανάψω ένα κερί στην εκκλησιά; Ως μήκη στον ναό, πάνω που πάω να ανάψω το κερί μου, σχολούσε ένας γάμος κι οι δέκα- δεκαπέντε προσκεκλημένοι μαζί με το ζευγάρι πήγαιναν να βγουν από την εκκλησιά. Ανάβω στα γρήγορα το κερί μου για να μην τους ενοχλήσω, φιλώ την εικόνα στο σημείο που βάζουν τους εορταζόμενους της ημέρας αγίους, λέγοντας από μέσα μου: « Άντε βοηθάτε και σεις οι εορτάζοντες άγιοι, όποιοι κι αν είστε, τα λέμε κάποια άλλη φορά, μην ενοχλούμε τώρα και τους άρτι μνηστευθέντες». Και φεύγω βιαστικά.

Βγαίνοντας από την εκκλησιά έχω στο νου μου να πάρω τηλέφωνο τον Αντώνιο Βογιατζή, Πρόεδρο του «Μουσείου της Πόλεως των Αθηνών». Είχαμε αρχές καλοκαιριού προγραμματίσει, για την 7η Νοεμβρίου στο Μουσείο, εκδήλωση του Συλλόγου των Γεραγωγών της Αθήνας με θέμα: «Η Μαρία Παλαιολογίνα και η λατρεία του Ταξιάρχη» με ομιλήτρια την Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών, κυρία Χαρά Κωνσταντινίδη. Είχα αγωνία να αλλάξουμε την ημέρα της εκδήλωσης, αφού συνέπιπτε με την παραμονή της εορτής των Ταξιάρχων. Η αγωνία μου συνίστατο στο αν υπήρχαν διαθέσιμες ημερομηνίες κι ακόμη αν η κυρία Κωνσταντινίδη θα μπορούσε, βάση του προγράμματός της, να ανταποκριθεί στην αλλαγή. Στο τηλεφώνημά μου ο κύριος Βογιατζής δεν είχε αντίρρηση, αλλά μου είπε ότι θα με ενημερώσει τη Δευτέρα, όταν θα έβλεπε το πλάνο που είχε στο γραφείο του, αφού εκείνη τη στιγμή δεν το είχε στη διάθεσή του. Μετά από ημέρες έμαθα ότι η ημερομηνία της εκδήλωσης είχε αλλάξει, πριν από το τηλεφώνημά μου, για τα τέλη του Νοέμβρη. Όμως είχε μεσολαβήσει την επόμενη ημέρα ένα απροσδόκητο γεγονός που με συντάραξε.

Στις 30 Σεπτεμβρίου, δώδεκα το μεσημέρι ήταν, όταν άκουσα τη φωνή δύο γειτόνων: «Ένα παιδί έπεσε από το παράθυρο .....». Πάγωσε, το αίμα μου! Γυρνάω και βλέπω δυο ανθρώπους να μιλάνε με μια μικρή μαθήτρια που έστεκε όρθια στον πεζόδρομο. Μια τσάντα πεσμένη στον πεζόδρομο και το παιδί όρθιο, φαινόταν να μην έχει τραυματισθεί. Το ύψος απ' όπου έπεσε ήταν πέντε περίπου μέτρα και δεν είχε ούτε μία αμυχή, ούτε ένα γρατζούνισμα. Αν αυτό δεν ήταν θαύμα, αν κάποιος άγγελος δεν το προστάτευσε,

τότε πώς ορίζουμε τα θαύματα;

Μερικές ημέρες αργότερα κοιτάζω το εορτολόγιο: 30 Σεπτεμβρίου, ημέρα της εορτής του Αγίου Στρατονίκου. Μα ποιος ήταν ο Άγιος Στρατόνικος; Σε ποιο σημείο της Ελλάδας υπάρχουν εκκλησίες αφιερωμένες στη μνήμη του; Από έρευνα στο διαδίκτυο βρήκα ότι στις 13 Ιανουαρίου εορτάζουν οι μάρτυρες Άγιος Στρατόνικος και Άγιος Ερμούλος, οι οποίοι αφού βασανίστηκαν τον 4ο μ.Χ. αι. ρίχτηκαν στον ποταμό Δούναβη. Η εορτή των Αγίων Μαρτύρων Ερμούλου και Στρατονίκου εορταζόταν στον ευκτήριο οίκο του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, ο οποίος βρίσκεται στο νησί Οξεία της Προποντίδας.

Ο Άγιος Στρατόνικος, τη μνήμη του οποίου εορτάζουμε στις 30 Σεπτεμβρίου μαρτύρησε δια ξίφους και το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι « Ο Στρατόνικος τω δια ξίφους τέλει/άπαν στρατεύμα δαιμόνων νικά μόνος». Από τον βίο των Αγίων Ερμούλου και Στρατονίκου που εορτάζουν στις 13 Ιανουαρίου και από το τροπάριο του Αγίου Στρατονίκου που εορτάζει στις 30 Σεπτεμβρίου συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι δύο αναφερόμενοι άγιοι με το όνομα Στρατόνικος ήταν διαφορετικά πρόσωπα. Από όσα κατόρθωσα διαδιδκτακά να ερευνήσω, βρήκα ότι ο μόνος ναός που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα είναι η εκκλησία κοντά στην περιοχή «Καρπούζι» της Χαραμίδας στην Μυτιλήνη. Είναι η εκκλησία του Ταξιάρχη, του Αϊ Στρατονίκου όπως τον λένε οι ντόπιοι.

Κι από εδώ αρχίζει η χορεία των σημείων ή συμπτώσεων, ή καταπώς το ερμηνεύει ο καθένας από εμάς. Το καλοκαίρι του 2016 είχα υποσχεθεί στη Χαρά Κωνσταντινίδη μια επίσκεψη στο νησάκι της Μονής των Αριστών που βρίσκεται στους Πύργους, στο στόμιο του Κόλπου της Γέρας, προκειμένου να μελετήσω τα απομεινάρια της παλιάς μονής. Είχε περάσει ο δεκαπεντάγουστος, ετοιμαζόμουν για την επιστροφή μου στο κλεινόν άστρ και δεν είχα κάνει πράξη την υπόσχεσή μου. Κάποια μέρα εντελώς ξαφνικά της τηλεφωνώ και ορίζουμε συνάντηση σε παραλιακό κέντρο του Κόλπου της Γέρας. Ξεχαστήκαμε στη συζήτηση, μεσημέριασε για τα καλά και αργήσαμε να πάμε στους Πύργους.

Όταν φθάσαμε άδικα ψάχναμε επί ώρα να βρούμε κάποιον βαρκάρη να μας πάει στο νησί. Κάποιοι έλειπαν και κάποιους δίσταζαν οι γυναίκες τους να τους ξυπνήσουν, αφού την προηγούμενη ημέρα είχαν ξαγρυπνήσει ψαρεύοντας στο πέλαγο. Απογοητευμένοι πήγαμε στο αυτοκίνητο για να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής. Την ώρα που μπαίναμε στο αμάξι εμφανίστηκαν προς το μέρος μας δυο νεαροί, τα αδέρφια Κλεάνθης και Μαγδαληνός Ταμβέρας. Μας είδαν ανήσυχους και μας ρώτησαν τι γυρεύαμε. Όταν τους είπαμε τον σκοπό της επίσκεψής μας στους Πύργους, αμέσως, με μεγάλη προθυμία, μας πρότειναν: «Μπέστε στη βάρκα μας. Θα πάμε στο νησί με τον Ταξιάρχη». Ταξιάρχης ήταν το όνομα της βάρκας τους. Κοιταχτήκαμε μεταξύ μας. Ήταν ένα μούδιασμα, μια έκπληξη που δεν περιμέναμε.

Εντάξει, μα τι σχέση μπορεί να είχε το νησάκι της Μονής των Αριστών με τον Άγιο Στρατόνικο; Αν προσέξουμε καλά στον χάρτη θα διαπιστώσουμε ότι η Μονή Αριστών είναι σε συμμετρική περίπτωση απόσταση από τον Άγιο Στρατόνικο και την περιοχή Ανώματος της Γέρας. Δεν είμαι ούτε ιστορικός, ούτε ειδήμων εις την

στρατιωτική τέχνη, όμως πιστεύω ότι πιθανόν ο άξονας Ασώματος – Μονή Αριστών- Άγιος Στρατόνικος λειτουργούσε ως στρατιωτική προφυλακή που υπεράσπιζε σε παλιότερη εποχή, την εκπόρθηση της εισόδου του Κόλπου Γέρας, σε συνδυασμό με τη νήσο Άγιος Βασίλειος (σε ναυτικούς πορτολάνους ονομάζεται Προφυλακή) που βρίσκεται στο πέλαγος ανοιχτά του Κόλπου. Η ονομασία Στρατόνικος που αποδίδεται στον Ταξιάρχη μπορούμε να υποθέσουμε ότι υποκρύπτει κάποια νίκη - πιθανόν εναντίον των Σαρακηνών- η οποία αποδόθηκε από τον λαό στον Αρχιστράτηγο, Νικητή, Τροπαιούχο Ταξιάρχη.

Ο Ταξιάρχης προσφωνείται στο νησί μας και με το όνομα Ασώματος. Στην αγροτική δε περιφέρεια των Πύργων της Γέρας Ασώματος, όπου σήμερα υπάρχει ξωκλήσι του Ταξιάρχη και παλιότερα μοναστήρι, η τοπική παράδοση ανάγει την αρχή της λατρείας του Αρχιστράτηγου (Παναγιώτης Δ. Πανταζής 4ο τεύχος του περιοδικού «ΓΕΡΑ»). Σύμφωνα με τον θρύλο στο μοναστήρι του Ασώματος γινόταν τα παλιά χρόνια ένα πανηγύρι. Ένας ξένος άρχισε ένα περίεργο τραγούδι: « Χορέψετε νιοι, χορέψετε νιες και δε θ' αργήσ' η ώρα/ ν' αφήσετε τον τόπο σας, να πάτε σ' άλλη χώρα». Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τον καλόγερο σαν μήνυμα για να προφυλαχτεί ο κόσμος, ότι έρχονται πειρατές. Πραγματικά οι πειρατές έφθασαν κι ο κόσμος κατάφερε να αντισταθεί με επιτυχία. Επειδή όμως φοβόντουσαν αντίποινα, εγκατέλειψαν τον τόπο τους κι εγκαταστάθηκαν στον Μεσαγρό. Ο καλόγερος, σύμφωνα με τον θρύλο, πήρε το ανάγλυφο εικόνισμα και διαβαίνοντας όρη και λαγκάδια, έφθασε στον Μανταμάδο. Κατά τον Π.Δ. Πανταζή η παράδοση συνδέει το ανάγλυφο εικόνισμα του Ταξιάρχη Μανταμάδου με τη Γέρα κι έτσι εξηγείται ο δεσμός της Γέρας με τον Ταξιάρχη Μανταμάδου και το έθιμο τον «Μανταμαδιωτών», των Γεραγωγών προσκηνυτών, που κάθε Πάσχα έρχονται στον Ταξιάρχη για προσκύνημα.

Όταν τον Αύγουστο του 2016 επισκεπτόμουν τη Μονή Αριστών δεν θα μπορούσα ποτέ να φανταστώ τις αμέτρητες συμπτώσεις-σημεία που είχαν προηγηθεί, κι αυτά που ακολούθησαν. Να θυμηθώ ότι μετά την 30η Σεπτεμβρίου υποδέχθηκα στη θέση της εκπαιδευτικού των υπολογιστών έναν νέο συνάδελφο. Σαν να τον γνώριζα από παλιά, με το που τον είδα ρώτησα το όνομά του: «Μαυροφόρας Νίκος, από τη Μυτιλήνη», μου απαντά. Ο νους μου έτρεξε μακριά, το «Μαύρος» μου θύμιζε το παρανώμι του Ταξιάρχη, καθότι «ο Μαύρος μας» τον προσφωνούν πολλές φορές οι Λέσβιοι, κι αυτό το Νίκος ταίριαζε με τον Άγιο Στρατόνικο.

Την πρώτη φορά που συνυπάρξαμε με τον Δημήτρη Καραπιπέρη ήταν στην «ΟΔΟΠΟΡΙΑ». Έμελλε κι η δεύτερη συνύπαρξη μας με τον ζωγράφο να έχει έμμεση σχέση με τον Ταξιάρχη. Το 2004 εκδόθηκε από τη Νομαρχία Λέσβου, με Νομάρχη Λέσβου τον Παύλο Βογιατζή, αδελφό του Αντώνιου Βογιατζή, το λεύκωμα «Εγκώμιο Θέρους». Στο λεύκωμα δημοσιεύονταν 24 ποιήματα και αντίκρου τους 24 ζωγραφικές Λέσβιους ζωγράφους. Κείνη την εποχή δεν μου πέρασε η σκέψη πώς έτυχε να δημοσιευτεί το ποιήμα μου «Του Θέρους Εξωμότης» αντίκρου στον πίνακα του Δημήτρη Καραπιπέρη που απεικόνιζε ένα τεράστιο καρπούζι. Δεν μου αρέσει η στρατευμένη ποίηση και δεν εννοώ μόνον την πολιτικώς στρατευμένη ποίηση, μα και την κάθε είδους καταγγελτική. Το ποίημα ήταν μια καταγγελία του θέρους, εξ ου και ο τίτλος του. Κατήγγειλα πράγματα, ιδέες, σκέψεις, ανθρώπους, καταστάσεις που είχα αγαπήσει, πράγμα το οποίο δείχνει πάθος, αλόγιστη σκέψη, την οποία σήμερα δεν επικροτώ.

Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι ο καταγγελτικός λόγος που αργότερα είχα απορρίψει, σήμερα θα με έβαζε σε άλλες σκέψεις. Στην οδοιπορία της ζωής η κούραση δεν πρέπει να σε κάνει αρνητή, δεν πρέπει να σε κάνει εξωμότη. Υπάρχουν οι Άγιοι Στρατόνικοι που θα συνδράμουν στον αγώνα σου, υπάρχουν ζωγράφοι με θεϊκά χρώματα που θα μορφύνουν τον κόσμο σου, ασώματοι άγγελοι με τους οποίους αντάμα θα βαδίσεις στις αναβάσεις των ορέων ή όμορφα θα σε συντροφεύουν σε εξωκλήσια ερημικά, σε

παραλίες εξωτικές με τη δροσιά ενός ζουμερού καρπούζιου και την αρμύρα της θάλασσας να σου γλύφει τα χείλη. Γιατί η ζωή είναι ωραία, γιατί η ζωή μας θέλει νικητές. Αν θετικά σκεφθείς πάντα ένας άγγελος θα βρίσκεται δίπλα σου να σε παραστέκει.

Μοιράστηκα τις σκέψεις μου με φίλους. Μοιράστηκα τη λατρεία μου για τους αγγέλους με ανθρώπους δεκτικούς. Τώρα που γράφω γνωρίζω πως τα λόγια, οι σκέψεις, οι αναζητήσεις μου ξεφεύγουν από τον κύκλο των γνωστών και των φίλων. Κάποιες ψυχές θα γίνουν κοινωνοί των αισθημάτων, κάπου θα ριζώσουν και από κάποιους άλλους θα λουδορηθούν.

Δεν είμαι ικανός να ερμηνεύω σημεία. Ο συντηρητισμός μου με κάνει επιφυλακτικό στο να αφιέμαι σε τυφλά «πιστεύω». Έχω μάθει στη ζωή μου να ερευνώ, να αναζητώ. Δεν μπορώ να κατευθύνω τον άλλο στο τι να πιστέψει και στο τι να αρνηθεί. Έμαθα στη σιγουριά των αριθμών. Τι πιο βέβαιο να μετράς τη ζωή με αριθμούς. Μα τούτα δω τα γεγονότα ξεπερνούν τις αναζητήσεις μου, τη βεβαιότητα, την απολυτότητα του αριθμού. Οι νόμοι των πιθανοτήτων καταργούνται όταν οι Στρατιές των Αγγέλων με αγάπη εφορμούν στις ανθρώπινες καρδιές.

Το φτερούγισμα των αγγέλων μετατρέπει την αναζήτηση σε πίστη κι οι Άγιοι Στρατόνικοι Ταξιάρχες διαλύουν τα σύννεφα της αμφιβολίας και δηλώνουν με την παρουσία τους την εκμηδένιση των πιθανοτήτων της ανθρώπινης ήττας, όταν οι άνθρωποι αυθόρμητα παραδίδονται υπό την σκέπη των πτερυγών τους.

Στρατής Γιαννίκος

Προσφύγων Μνήμες

Λευτέρης Παπαδόπουλος: Ο Εραστής της «άπονης ζωής»!

«Γεννήθηκα στην Αθήνα το Νοέμβριο του 1935. Οι γονείς μου ήταν πρόσφυγες. Ο πατέρας μου από το Μιχαλίτσι της Προύσας - ορφάνεψε μικρός και τον πήραν στο ορφανοτροφείο της Πριγκήπου, από όπου τον έδιωξαν στην Ελλάδα με την ανταλλαγή το 1924 - και η μητέρα μου από ένα χωριό (Πακάνσκι) κοντά στο Νοβοροσίσκ της Ρωσίας. Ο πατέρας μου τέλειωσε το δημοτικό και έμαθε και τέχνη: Τσαγκάρης. Η μητέρα μου ήταν αναλφάβητη, αλλά γύρω στα εξήντα της έμαθε μόνη της να διαβάσει και να γράφει, γιατί "ντρεπότανε να είναι αγράμματη". Μεγάλωσα σε μian αυλή. Φοκαίας 18, κάτω από την πλατεία Κυριακού (Βικτωρίας). Η αυλή είχε οκτώ δωμάτια, μια βρύση και ένα κοινόχρηστο αποχωρητήριο. Κάθε δωμάτιο και μια οικογένεια. Με τρία και τέσσερα άτομα η καθεμιά. «Αρχηγοί» των οικογενειών, μεροκαματιάρηδες. Μαραγκοί, χτίστες, τσαγκαράδες, υδραυλικοί, αρτεργάτες, σερβιτόροι, γιαουρτάδες. Ό,τι ξέρω από τον κόσμο μου τα έμαθαν αυτοί οι σπουδαίοι άνθρωποι και, φυσικά, οι γονείς μου».

Ο Λευτέρης Παπαδόπουλος έστησε την Ελλάδα του πολέμου και τη μεταπολεμική Ελλάδα στην ποιητική αυλή του, όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλλης την έστησε στη θεατρική του. Ένας θεατρικός στιχομυρμός, που φτιάχνει ιστορίες «Κάποιο Σαββατόβραδο στην Καισαριανή», στήνει σκηνικό «..ένα φωνόγραφο πάνω στο τραπέζι», και πλάθει χαρακτηριστές - τον «Κουταλιανό» και το «παλιγκαρακί που 'λιωσε», και δίνει ρόλους στους ήρωες των τραγουδιών του.

Γιατί τα τραγούδια του έχουν ήρωες. Το αγόρι και το κορίτσι. Την «Αργυρώ», που «ήταν αρχηγός», τον άντρα που «έχει έναν καφενέ» κι άλλους πολλούς.

Έτσι γράφει τραγούδια γεμάτα εικόνες και μνήμες, ιστορία και έρωτα. Ένας ποιητής με βαθιά κοινωνική συνείδηση, ο οποίος απηχεί έναν λαό που πονάει, που αγωνίζεται μέσα σε δυσκολίες - προσφυγιά, πολέμους, διωγμούς, εμφύλιο, φτώχεια. Αλλωστε, ο ίδιος κουβαλάει, από την καταγωγή του και από τις συνθήκες στις οποίες μεγάλωσε, τη συλλογική μνήμη, την εμπειρία και το αίσθημα του λαού. Έτσι, ακόμα κι όταν οι δικές του συνθήκες ζωής αλλάζουν, η στάση του απέναντι στον λαό και στα προβλήματά του παραμένει η ίδια. Στα τραγούδια του η φτώχεια και η αδικία επανέρχονται συνεχώς, σαν μοτίβο ενός δικού του, εσωτερικού τραγουδιού. Του τραγουδιού της ζωής του, που ξεκίνησε το 1935.

Λοιπές δραστηριότητες.

Μουσικό τμήμα.

Μετά από την διακοπή λόγω COVID-19 και κορωνοϊού επιτρέποντος, θα επαναλειτουργήσει το μουσικό τμήμα από το νέο έτος. Τα μαθήματα θα γίνονται στην Βιβλιοθήκη του Συλλόγου κάθε Σάββατο, από τις 12 το μεσημέρι μέχρι τις 5 το απόγευμα. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να έρθετε σε επικοινωνία με τον πρόεδρο του Συλλόγου κ. Δημήτρη Παπαχρυσό στο τηλ. 69746.40419. Δάσκαλος θα είναι ο κ. Μολυβιάτης Γρηγόρης.

Νέα τμήματα.

Ο Σύλλογός μας μπορεί να ιδρύσει νέα τμήματα παραδοσιακών μουσικών οργάνων όπως π.χ. βιολί, λαούτο κτλ εφ' όσον εκδηλωθεί σχετικό ενδιαφέρον από τα μέλη μας.

Τμήματα παραδοσιακών τραγουδιών και χορών.

Έχουν ξεκινήσει και λειτουργούν τμήματα παραδοσιακών χορών για παιδιά και ενήλικες με δασκάλα την κ. Φλώρα Αντωνοπούλου και όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να έλθουν σε συνεννόηση με την κ. Ρένα Σταματέλλη στο τηλ. 69777.07860. Τα μαθήματα κατά την διάρκεια του χειμώνα θα γίνονται στο Πολιτιστικό κέντρο Λουτρών την Παρασκευή και το Σάββατο και εν συνεχεία τους θερινούς μήνες στον αύλιο χώρο του «Μουσείου Προσφυγικής Μνήμης 1922» στη Σκάλα Λουτρών.

Τμήμα βιβλιοθήκης

Με πλέον των 8.500 περίπου τίτλους βιβλίων είναι εμπλουτισμένη η βιβλιοθήκη του Συλλόγου μας τα οποία είναι διαθέσιμα για να δανειστούν στα μέλη μας, αλλά και σε όσους άλλους ενδιαφέρονται. Όλα τα βιβλία είναι καταχωρημένα σε ηλεκτρονικό υπολογιστή για την εύκολη διαχείριση τους.

Το βιβλίο είναι ένα παράθυρο ανοιχτό στον κόσμο, γιατί προσανατολίζει τη σκέψη σε νέους δρόμους, προσφέρει γνώσεις, πληροφορίες και η γνώση είναι δύναμη. Η μόρφωση ευαισθητοποιεί το άτομο απέναντι στα προβλήματα που αποτελούν τη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου και τοποθετεί τις βάσεις για τη συνολική πρόοδο του πολιτισμού, συντελεί δε, στη διαμόρφωση ψύχραιμης και νηφάλιας σκέψης μακριά από ακρότητες και φανατισμούς.

Δωρεά βιβλίων στο Σύλλογό μας.

Ευχαριστούμε θερμά τους κ.κ. Μέλλο Σταύρο, Χατζηδήμο Αλέξανδρο, Πελεκάνο Θεόδωρο, Ιωάννου Όλγα, Δαφιώτη Νάσια, Παλαιολόγου Ακίνδυνο, Πλατσή-Μεσηνέζη Καίτη, και την Π.Β. Αιγαίου για τα βιβλία που πρόσφεραν στην βιβλιοθήκη του Συλλόγου μας.

Ευχαριστήρια

Ευχαριστούμε θερμά τους παρακάτω:

*Όλους όσοι χάρισαν τα πολύτιμα κειμήλια που στεγάστηκαν στο Μουσείο μας.

*Τα διάφορα συνεργεία που κάνουν ειδικές τιμές για τις εργασίες συντήρησης των κτιρίων του Συλλόγου, καθώς και όσους προσφέρουν εθελοντικός την εργασία τους.

*Τον χωριανό μας καθηγητή Μιχάλη Καδή, ο οποίος μας έφερε ένα USB stick 64 Giga Byte με εκατοντάδες βιβλία σε ψηφιακή μορφή, Μικρασιατικά, Λεσβιακά, Ιστορικά, Λογοτεχνικά, Τεχνολογικά, Φιλοσοφικά και Αρχαία Ελληνικής Γραμματολογίας.

Οικονομικές ενισχύσεις.

Για τους σκοπούς του Συλλόγου μας προσφέρθηκαν τα παρακάτω ποσά.

2000 ευρώ, Σταύρος και Βίκυ Κρητικού, για υποστήριξη των εκδηλώσεων του Συλλόγου για τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική καταστροφή, σαν φόρο τιμής στην οικογένεια του Μικρασιάτη παππού τους Νικολάκη και Ευφροσύνης Κρητικού από τη Φώκαια Μ. Ασίας.

1000 ευρώ, Τσιρίδης Πολυχρόνης, για τους σκοπούς του Συλλόγου, «ως ελάχιστη ένδειξη αναγνώρισης του σημαντικού έργου που επιτελείτε να συντηρήσετε και μεταδώσετε στη νέα γενιά άσβεστες τις μνήμες των πατρογονικών εστιών».

700 ευρώ, Ελληνική Κοινότητα Μασσαλίας, Communauté Grecque de Marseille, για τους σκοπούς του Συλλόγου και την συντήρηση του κτιρίου της βιβλιοθήκης.

150 ευρώ, Δεσπότου Έλλη στη μνήμη της μητέρας της Ευαγγελίας.

100 ευρώ, Καλαθάς Γρηγόρης & Αιβαλιώτου Χρυσούλα στη μνήμη των γονέων τους.

100 ευρώ, Παπαχρυσός Ιωάννης, στη μνήμη των γονέων του Νικολάου και Παναγιώτας.

100 ευρώ, Κλήμη Πελαγία, στη μνήμη Αριστείδη και Μερόπης Κλήμη.

50 ευρώ, Γιαννικέλλη-Παπαεμανουήλ Άννα στη μνήμη των γονέων της Ευαγγέλου & Ελένης.

50 ευρώ, Καδής Μιχάλης στη μνήμη της μητέρας του Ευαγγελίας.

50 ευρώ, Τζανουδάκη Ιωάννα.

50 ευρώ, Μαυραντώνης Δημήτρης-Μαίρη-εγγόνια-δισέγγονα στη μνήμη Πελαγίας Μαυραντώνη

50 ευρώ, Σαλτερή Βικτωρία-Κυριάκος-εγγόνια-δισέγγονα στη μνήμη Πελαγίας Μαυραντώνη

50+20 ευρώ, Γιαννίκος Στρατής.

50 ευρώ, Κινικλή Τούλα.

50 ευρώ, Οικογένεια Σιδεράκη στη μνήμη Απόστολου Γονιδέλλη.

50 ευρώ, συνάδελφοι Απόστολου Γονιδέλλη στη μνήμη του.

50 ευρώ, Κατανάκης Μιχάλης.

43,5 ευρώ, Association Odyssee Periples.

30+30 ευρώ, Κεφαλίδης Δημήτρης.

25 ευρώ, Τζαβίδη-Μανδαμά Ελπίδα στη μνήμη Πελαγίας Μαυραντώνη.

25 ευρώ, Τζαβίδη Πέπη και Νίκος στη μνήμη Πελαγίας Μαυραντώνη.

25 ευρώ, Λευκαδίτης Παναγιώτης στη μνήμη της μητέρας του.

30 ευρώ, Μισαηλίδης Δημήτρης, Αντόβας Γρηγόρης, Γιανναδάκη Μαρία.

10 ευρώ, Luigi Salani.

10 ευρώ, Torla Nelt.

10 ευρώ, Ανώνυμος.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας τους ευχαριστεί θερμά και καλεί τα μέλη του να ενισχύσουν οικονομικά την προσπάθεια που κάνει ο Σύλλογός για αναβάθμιση του οικισμού μας, έτσι ώστε να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στο βαρύ φορτίο των υποχρεώσεων που έχουμε αναλάβει.

Ευχαριστούμε επίσης την Π.Β.Α. και ιδιαίτερα την αντιπεριφερειάρχη κ. Αντωνέλλη Αναστασία για την επιχορήγηση των θερινών εκδηλώσεων του Συλλόγου για τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική καταστροφή, με το ποσό των 5850 ευρώ.

Το πρώτο «Οικογενειακό άλμπουμ αγάπης» για μικρά παιδιά είναι γεγονός! Μια πρωτότυπη ιδέα της συγγραφέως Αθανασίας Δαφιώτη, σε εικονογράφηση της Βιβής Μαρκάτου, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Συμμετρία.

Μια ευκαιρία για όλα τα μικρά παιδιά να γνωρίσουν όλα τα μέλη

της πυρηνικής και διευρυμένης οικογένειάς τους, ως και τα αγαπημένα τους κατοικίδια! Αλλά και να διαβάσουν τις πρώτες τους λέξεις.

Οι ερωτήσεις που υπάρχουν κινούν την περιέργεια των παιδιών και τα παροτρύνουν να απαντήσουν αλλά και να αναγνωρίσουν τα μέλη και τους ρόλους μιας οικογένειας. Της δικής τους οικογένειας. Στο τέλος του βιβλίου τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να ζωγραφίσουν τους ήρωες του βιβλίου και τα μέλη-ήρωες της δικής τους οικογένειας.

Το βιβλίο αυτό είναι μια πρώτη μήση του μικρού παιδιού στον κόσμο των βιβλίων. Με μεγάλη υπευθυνότητα και γνώση για τα χαρακτηριστικά της σκέψης αυτής της ηλικίας η συγγραφέας απευθύνεται σε πολύ μικρούς αναγνώστες και σίγουρα τους κερδίζει.

Το βιβλίο «Οικογενειακό άλμπουμ αγάπης» θα το βρείτε σε όλα τα βιβλιοπωλεία. Απολαύστε το!

Η Αθανασία Δαφιώτη, είναι δημοσιογράφος, θεατρολόγος, ηθοποιός και αντιπρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών Σκάλας Λουτρών «Το Δελφίνι».

Επίσης είναι και συγγραφέας των παρακάτω βιβλίων:
2005: «Το θαλασσολούλουδο, μια ιστορία του βυθού...».

2010: «Το θέατρο στην εκπαίδευση».

Συλλογικό έργο-μελέτες:

2013: «Λεσβιακό Ημερολόγιο, Γράμματα Τέχνες Πολιτισμός», Θέμα: Θέατρο, Τίτλος: Η Θεατρική Αγωγή στο Μουσικό Σχολείο Μυτιλήνης, Μυτιλήνη, Αιοιίδα.

Επιμέλεια βιβλίου:

2019: «Rock Από τον Μισισιπή στη Λέσβο», Γρηγόρης Μολυβιάτης, Μυτιλήνη: Mythos.

Η Λέσβος μας

Μέσ' στου Αιγαίου τα νησιά,
ποιο κατ από τη Λήμνο,
εβρίσκετε γη Λέσβους μας,
τρανό νησί τσι φίνο.

Βόρεια βλέπς του Αίβαλι,
τσι νότια τη Σμύρν,
σι δύση τσι σ' ανατουλή
βλέπεις τη Μυτιλήν.

Τ Βούρου παξμάδια λαδιρά,
τσι φετ απ' τν Ανιμώτια,
λουκάνικα τ Αλιξανδρή,
τσα απ' τη Πηγή... λαγόρτια (μανίτες) .

Σκόρδου μυτζήθρ απ' τού Μπαλτζίκ,
κι απ' τ Καλλουνή σαρδέλις,
κισκέκ απ' τουν Ασώματου,
να τρωσ μ ουχτώ μασέλις.

Πλουμάρ τσι Γέρα ζακουστά
μι ούζου απ' τού καζάν,
Ερισσό, Σιγρ,τσι Βατιρά,
να κανς καλό σιργιάν!!.

Στην Αγιάσου φτιάχνιν σκαλιστά,
τσι στ Πέτρα πλουν κανάτια,
στου Μόλβου τα δουμάτια,
αληθινά ...παλάτια!!

Στου Μανταμάδου γη Ταξιάρς,
στ Θιρμή γη Ραφαήλους,
σ' ούλου του κόσμου ζακουσμέν,
τσι γ Ιουλικός μας θρύλους.

Λέσβους νησί των ποιητών,
των μέγα συγγραφέων,
χουριά που βγάζουν λαδουτύρ,
τσι λάδ μηδέν ουζέων!!

Για καταθέσεις συνδρομών και ενισχύσεων στο Σύλλογο

Τράπεζα Πειραιώς Αριθμός Λ/σμού 6355-010482-750

IBAN GR94 0171 3550 0063 5501 0482 750

ΕΝΘΥΜΙΟΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

